Frontespis

KARL JOHAN

I NORGE 1815.

AF

O. A. ØVERLAND.

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG.
LARS SWANSTRØM.

Kristiania 1898
Johannes Bjørnstads Bogtrykkeri

HESTEKAMPE

I NORDEN

AF

O. A. ØVERLAND.

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG.
LARS SWANSTRØM.

Johannes Bjørnstads Bogtrykkeri.

SLAGET VED

LYNGØR 1812

AF

O. A. ØVERLAND

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG
LARS SWANSTRØM

KRISTIANIA 1898.
JOHANNES BJØRNSTADS BOGTRYKKERI

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken innehåller tre berättelser: Karl Johan i Norge 1815 ; Hestekampe i Norden ; Slaget ved Lyngør 1812, med var sin paginering omfattande 67, 30 respektive 79 sidor. Boken har scannats av Nasjonalbiblioteket i Oslo. Den anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i oktober 2013 av Bert H.

I.

Det første overordentlige Storthing besluttede under 16de November 1814 at afsende til Stockholm en Deputation med Christie som Ordfører, der i Storthingets Navn skulde overrække en Adresse i Anledning af Rigernes Forening og Kongevalget tilligemed et af Storthingets samtlige Medlemmer underskrevet Eksemplar af Grundloven,

Derhos blev det vedtaget, at der bl. a. skulde overrækkes Kongen et Andragende om, at Kronprins Karl Johan maatte beskikkes til Vicekonge og til Chef for et gevorbent Regiment i Norge.

Dette Andragende, hvortil Christie havde forfattet Udkastet, lød saaledes:

*Til Kongen!

I flere Aarhundreder har Norge været forenet med Danmark under fælles Konger, der stedse har resideret i Danmarks Hovedstad. Norges afsides Beliggenhed og dets Adskillelse fra Danmarksaavel ved Havet som ved en betydelig Strækning af et fremmed Rige har foraarsaget, at Kongerne sjelden har besøgt Landet og aldrig ha vt stadigt Ophold sammesteds. At Norge derved har savnet alle de Fordele, som er Følger af Kongernes Ophold i Riget og deres nøie Bekjendtskab med samme, er en unegtelig Sandhed. Forme-ligen løst fra sin Forbindelse med Danmark, har Norge konstitueret sig til et selvstændigt Rige og derefter, ved dets Repræsentanter, besluttet en stedsevarende Forening med Sverige under en fælles Konge. Af denne Forening haaher Riget de mest velgjørende Virkninger for Fremtiden. Det var Deres Majestæts Visdom forbeholdt at bevirke Foreningen, og det er ifølge Deres Majestæts Forslag, at Grundloven bestemmer, at Kronprinsen eller hans ældste Søn kan være Vicekonge i Norge. Deres Majestæt har naadigen behaget at sende til os Deres dyrebare Søn, Rigernes Kronprins. Vi er blevne overbeviste om Høist-sammes ophøiede Tænkemaade, hans redelige Sindelag og hans udmerkede Talenter. Vi kan altsaa ei andet end ønske hans længere Nærværelse iblandt os, for at han kunde blive fuldkommen bekjendt med Landet og dets Indretninger, samt derefter ordne og fastsætte det fornødne saavel i Henseende til det civile som det militære. Den norske Nation vil anse det som det høieste Bevis paa Deres Majestæts Velvilje og faderlige Omsorg for Norges Vel, om det maatte behage Deres Majestæt at udnævne Hans Kongelige Høi-hed Kronprinsen til Vicekonge i Norge, og tillige til Chef for et af dets gevorbne Regimenter; og derom vover vi paa det indstændigste at ansøge Deres Majestæt.

Kristiania i Norges overordentlige Storthing, den 16de November 1814».

Den 14de December blev Deputationen modtagen paa Rigssalen i Stockholm, hvor den fuldførte det den paalagte Hverv, og under 5te Januar 1815 resolverede Kong Karl XIII følgende paa de to Poster, denne Ansøgning indeholdt:

«a) at han med landsfaderligt Velbehag har modtaget dette Bevis paa Folkets Hengivenhed for det kongelige Hus, og vilde med Glæde opfylde hans tro norske Folks Ønske, dersom hans tiltagende Alder og ustadige Helbred ei gjorde Hans kongelige Høiheds Nærværelse ved hans Side nødvendig; men ogsaa der er han ikke mindre Norges Vicekonge, da han stedse bliver Norges Talsmand ved Kongens Throne; saa tidt imidlertid, Som Omstændighederne kunne tillade H. K. Høiheds Nærværelse i Norge, skal han der opfylde Kongens ivrigste Attraa, den at virke til det norske Folks Held og Bedste.

b) Det overordentlige Storthings Begjæring, at H. K. H. maatte udnævnes til Chef for et af de gevorbne Regimenter i Norge bliver herved saa meget hellere naadigst bevilget, som Vi derved give Norske Krigere Leilighed til end mere umiddelbart at tjene under den store Feltherre,der, om Krig engang skulde nærme sig

Skandinaviens Grænse, skal føre dem til Seir og Hæder,» Noget over et halvt Aar efter, at Deputationen havde frembaaret Nationens Ønske om, at Kronprinsen maatte tage nogenledes fast Bolig i dens Midte, kom denne derhen paa et længere Besøg. Under dette skulde han og hans Søn foretage Reiser gjennem en større Del af Landet.

II.

Om Aftenen den 15de August 1815 forlod Kronprinsen og Arveprinsen Stockholm. Reisen gik gjennem Nyköping til Finspong, hvis Støberi besøgtes, just som et Brystbillede af Kronprinsen optoges i Formen, Derpaa toges Veien til Göta-Kanal, hvor Grundstenen lagdes til et Par Sluser, som fik Navn efter Prinserne. Derefter fortsattes Reisen gjennem Mede vi, Askersund og over Svartå Verk og Kristinehamn til Karlstad.

Mandag den 21de Klokken 4 Eftermiddag naaedes den norske Grænse.

Her blev Prinserne modtagne af den norske Statsminister Peder Anker* den kommanderende General i Akershus Stift Generalmajor Meyer, Kommandanten paa Kongsvinger Oberstløitnant S. A. Krebs og Generalstabsofficererne Major Kal-tenborn og Kaptein N. J. Krog.

Paa Grænseskjellet var der opført en smuk Æreport, som var beklædt med Granbar og forsynet med følgende Inskription:«Velkommen, ædle Prins! til Noras Skjød;

Hun er og blir dig tro i Liv og Død.»

Ledsagede af de Herrer, som var dragne Prinserne i Møde og eskorterede af de Sønden-fjeldske Dragoner fortsatte disse derpaa Reisen til Kongsvinger Fæstning, hvor man ankom Kl. 7 om Eftermiddagen.

Efterat Kronprinsen var traadt af i Kom-mandantboligen, modtog han der de tilstedeværende Officerer og Stedets øvrige Erabedsmænd, som derefter blev tilsagte til Taffels.

Den næste Morgen Klokken 9 fortsattes Reisen under Eskorte af Dragonerne.

Underveis indtoges Frokost paa Gjæstgiver-stedet Kjølstad, hvor et Kompagni af Akers-husiske Skarpskytter-Regiment paraderede.

Siden gik Reisen uden Ophold til Kristiania.

Udenfor Hovedstaden modtoges Kronprinsen af Rigets Statholder Grev H. IL von Essen med Generalstaben og flere høitstaaende Militære, hvorhos Borgergarden («Det gule Kor») mødte op for at eskortere Prinserne. Overalt, hvor Toget drog frem, hilsedes de med levende Hurraraab fra den talrige Folkemasse, som stimlede sammen paa Veien.

Kronprinsen reiste hurtigere, end man havde beregnet, saa han Kl. 6 om Aftenen kom til Kristiania. Han kom da ogsaa ovenpaa de gode Hovedstadsborgere som Juleaften paa Kjærringen, som Pavels siger.Ved Indkjørselen til Storgaden havde Borgerskabet reist en smak Æreport, hvor man endnu holdt paa at hænge op Kranse, da han kom. Men hverken Musikanter eller Sangere var tilstede, og de eneste, som var nærværende, da han holdt sit Indtog, var Stiftamtmand Falbe og Raadmand Larsen. Bureauchef Schandorff og Hagbart Falsen, der just kom gaaende forbi, da Kanonerne paa Akershus meldte Prinsernes Komme, blev pressede til at fungere som Magistrat. Falbe begyndte at holde en Tale paa Fransk, men blev saa forbløffet over al den Modgang, han havde mødt, at han sluttede den paa sit Modersmaal. «Kort, det hele var den mest topmaalte Prostitution,* skriver Pa-vels i sin Dagbog*).

Efter Ankomsten til Palæet modtog Kronprinsen almindelig Cour saavel af det norske Statsraad og Storth ingets Præsident som af de civile, geistlige og militære Embedsmænd samt Byens øvrige Standspersoner. Til hver især henvendte han nogle Ord.

*) Statholderen Grev Essen tog, saa fortælles der ialfald, Stiftamtmand Falbe grundigt i Skole for det TJheld, som var indtruffet med Æreporten, og denne undskyldte sig med at skyde sig indunder noget lignende, som var indtruffet i Mai Maaned det foregaaende Aar, da Hana Kongelige Majestæt Kristian Fredrik som nyvalgt Konge

tom fra Eidsvold.

«Nämn alldrig den der skiten», udbrød Greven til den alt andet end rakryggede Stiftamtmand, «om Ni vill behålla EL K. H.'s nåd.»Om Aftenen Kl. 8 begav Kronprinsen sig tilfods til Stiftsgaarden, hvor Statholder Essen boede, og indtog her Souper. Først en Time over Midnat vendte han tilbage til Palæet.

Den næste Dag — 23de August -— modtog Kronprinsen en Deputation fra det forsamlede første ordentlige Storthing, bestaaende af Stats-raad Aall som Ordfører, Biskop M. B. Krogh, Major Schjøtt, Pastor Normann, Sorenskriver Sehjotz, Kjøbmand Konow, Gaardbruger H. Vestrem, Kirkesanger Ole Bjørnsen og Gaardbruger Bjerkedal.

Ordfører for Deputationen holdt følgende Tale til Kronprinsen;

«Det er fra Norges samlede Storthing vi har den Ære at bringe Deres Kongelige Høihed vore Hjerters oprigtigste Hylding og at bevidne de almindelige G-lædesytringer. Deres Kongelige Høi-heds lykkelige Ankomst iblandt os har opvakt.

Maa vi end beklage de Hindringer, der har modsat eig Deres Majestæters, vor naadigste Kon ges og Hoistsammes ophøiede Gemalindes, Forsæt, af det troe norske Folks villige Hænder nu at modtage Norges Krone, trøster vi os i Nærværelsen af en Prins, som med alle Heltens store Egenskaber forener Menneskelighedens blideste Følelser og hvis noksom erkjendte Grundsætninger er os den sikreste Borgen for Vedligeholdelsen af den Statsforfatning, for hvilken, vi er rede at ofre Liv og Blod.Værdige os, naadigste Prins! at tolke disse Følelser for Hans Majestæt, vor gode Konge, som og. for Hendes Majestæt Dronningen, og vær overtydet, at enhver oplyst Nordmand med Taknemmelighed erkjender Deres Kongl. Høiheds udmer-kede Omsorg for vort Fædrelands Hæder og Held!»

Herpaa svarede Kronprinsen:

«Jeg modtager med en levende Erkjendtlig-bed den nye Forsikring om de Følelser, som De bevidner mig. Jeg skal ikke undlade at tolke for Kongen og Dronningen Deres Kjærlighed, Deres Savn og Deres Hengivenhed. Bevidnelsen herom vil lindre den Sorg, som Deres Majestæter har følt over ikke at kunne iaar opfylde det norske Folks Ønsker i at komme hid. Jeg skatter mig lykkelig, mine Herrer! i at kunne forsikre Dem i Kongens Navn, at Hans Majestæt vil sætte sin Lykke og sin Hæder i at hævde dette Folks Rettigheder og Frihed. De Grundsætninger, der har ledet mit hele Liv, give Dem den fuldkomne Vished, at, om det behøvedes, vil jeg med Glæde udøse den sidste Draabe af mit Blod for at overholde Eders Rettigheder og Eders Uafhængighed, de eneste Goder, der udgjør Nationens sande Lykke.»

Storthingsdeputationen opholdt sig fra Kl.

11 til 1 hos Kronprinsen, der var meget venlig, og Arveprinsen talte ogsaa længe med Storthings-mændene.Senere modtog Kronprinsen i Audiens forskjellige Korporationer og Korps, der af sine Formænd blev ham forestillede.

Biskop Bech havde søgt at opfriske sit petit j)eu Fransk, men prostituerede sig som sædvanlig, naar han vovede sig ud paa den Glatis.

Paa samme Tid opvartedes ogsaa Arveprinsen af en Storthingsdeputation, bestaaende af Biskop Bugge som Ordfører, Assessor Lange, Kaptein Wetlesen, Kjøbmand Klerk og Gaardbruger Tandberg.

Biskop Bugge komplimenterede Arveprinsen med følgende Ord:

«Naadige Herre!

Kongeriget Norges Storthing har afsendt os for at bevidne Deres Kongl. Høihed den Glæde, Nationens Repræsentanter føler ved at se Deres Kongl. Høihed inden Norges Grænser. Deres Kongl. Høihed er Rigernes Haab; De er den Mand, som Forsynet har udkaaret til engang i Tiden efter Deres store Fader at bære Norges Krone. Det norske Folk var altid sin Konge og hans Hus oprigtig hengi vet; det var altid — jeg tør si^e det med

Frimodighed — et trofast og ædelt Folk. Deres Kongl. Høihed være forvisset om, at dette Folk elsker Dem og inderligen ønsker, at den Høieste yilde bevare Dem og velsigneDeres Foretagender. Det er disse Følelser, disse varme Ønsker, som Nationens Mænd har overdraget os at tolke Deres Kongl. Høihed, og vi glæder os i det Haab, at de vil være vigtige og kjærkomne for Deres Kongl. Høiheda Hjerte.»

Ligeledes modtog Prinsen Cour af Generalstaben, Artilleriets og Kavalleriets Officerer, Geist-iigheden m. fl.

Det lader ikke til, at Arveprinsen har gjort noget synderlig godt Indtryk paa de opvartende Herrer. «Samme Oscars — skriver Pavels saale-des i sin Dagbog — «kan jeg ikke sige huer mig meget godt, Hans Ansigt er gulblegt, hans hele Figur er spinkel og røber Kraftløshed, og i hvad han siger, apores ikke nogen Aand. Jeg venter (og ønsker), at han ikke overlever sin Fader.» Pavels spaar, at hvis dette skulde indtræffe, vilde hans Regjering blive et Adjutant- og Mætresse-Styre.

Den næste Dag, da Ordføreren for de forskjellige Storthingsdeputationer havde afgivet Indberetning til Storthinget om Udførelsen af det dem paalagte Hverv, blev det besluttet, at Storthingets Plenum den samme Dag sknlde komplimentere Kronprinsen.

Dette skede. Alle Storthingsmedlemmer og en stor Mængde Embedsinænd, til et aamlet Antal af 300, blev tilsagte til Middagstafiel hos Kronprinsen samme Dag Kl. 3.

Medens en Madven som Slotsprest Pavelsfinder, at der «er meget lidet at sige om den Herlighed», og udtaler, at Maden paa Aalefrikaseen og Isen nær var maadelig, anfører Bonden Hans Vestrem som et Bevis paa, hvor yppigt alt her gik til, at der var 17 Retter Mad, sotn han talte, og lige saa mange Sorter Vine og Brændevine.

Men med alle disse Festligheder var der ingen Løftning hos Folk. Ingen af Landets storre Digtere stemte sin Harpe for at ønske Prinserne velkommen; kun i «Intelligentssedlerne» er en af de yngre, der undertegner sig F., ude med et høist middelmaadigt Digt:

Til de forenede Rigers Kronprins.

Skjønt ung jeg er og mægter ei at stemmø Til ren melodisk Klang de gyldne Strenge,

Skjønt kunstløs Strengeleg er Gudens Gave,

Som skjænktes mig udi Naturens Have,

Dog fri, som Norges Søn, jeg her Dig rækker En af de mange Blomster, Du opklækker.

Velkommeu, Karl Johan ! — sku', Dn vil finde 1 norske Hjerter atraalende Dit Minde.

Naar Solens Glans l'ordunkler Stjerneglimmer,

Naar Solen for de sorte Skyer svinder,

En Genius omsvæver Norges Land —

Og det er Dig, vor elskede Johan!

Forfatteren giver derpaa i temmelig opstyltede Udtryk tilbedste, hvilket dybt Indtryk Kronprinsen, «Du Frihedens Ven, Du Glædens SkaberDu Nordens Helt og Norges Fader» havde gjort paa de forskjellige Klasser af Befolkningen, og han ender sit Digt med følgende Opfordring og kraftige Forsikring:

Kom, træd i Kreds blandt dine frie Sønner,

Hør Hjertets Sprog i deree fromme Bønner.

Ei kunstig Virak dufte Norges Grane,

Og Smiger ikke er de Norskes Vane —

Kun Hjertets rene Hyiding skal Du høre Med Sølverklaug i kongelige Øre,

— Om Prinsernes Ophold i den norske Hovedstad i den første Uge melder Rigstidenden under 26de August

følgende:

«Hans Kongl. Høihed har i disse Dage behaget at foretage adskillige Ture i Stadens Omegn baade tillands og tilsøs og befinder sigtil alle retsindiges Glæde i høieste Velgaaende og særdeles vel tilfreds.»

Blandt de Festligheder, hvorved Prinserne var tilstede, var et Selskab, som Statholderen gav paa Ladegaardsøen, især meget vellykket. Her opførtes norske Nationaldanse, og især beundrede Tilskuerne «den saakaldte Hallingdans, udmerkefc for den Kraft og Lethed, den kræver bos den dansende.»

Men naar der paa. Vers forsikredes, at Nordmanden var fremmed for alt, hvad der havde Navn af Smiger, saa skulde den prosaiske Virkelighed kun altfor godt vise, at der sad meget afArveundersaatlighedens Surdeig igjen i Folk. Især skulde dette komme for Dagen ved den Høitidelighed, hvormed Gudstjenesten den 27de August holdtes i Vor Frelsers Kirke til Prinsernes Ære og til større Forlystelse end Opbyggelse for Kirkefolket.

Andet kunde jo heller ikke være at vente, da den musikalske Stiftamtmand Falbe greb Anledningen til at glimre som Koncertdirigent og foreskrev Ritualet*).

*) Stiftamtmand Falbe var som bekjendt høit anskreven i Kristiania som Dirigent i det musikalske Lyceum, og Statholder GrevJSasen, som ikke kunde fordrage Personen og hans Kongesmiger, kaldte ham ofte «den aakra-mentske spelmannen».

Den gode Stiftamtmand kan ikke have havt det synderlig rait i denne Tid, om man kan tro paa alle de Anekdoter, som verserede om ham.

Umiddelbart efterat Foreningen med Sverige var kommen istand, fik Falbe det meget travelt med at faa bortryddet alle de Indskrifter og Navneziffere, der mindede om Oldenborgerne, endog saadanne Navnetræk, som knyttede sig til bestemte historiske Begivenheder, og at erstatte dem med Kong Karl XIIl’s Navneziffer.

Paa Kirkegaardsporten udenfor Vor Frelsers Kirke, der tilligemed den omgivende Mur som bekjendt forlængst er forsvunden, stod paa den ene Side Kong Kristian IV's, paa den anden Kristian VI’s Navneziffer, hvorhos der under det første var anbragt en latinsk Indskrift om Byens Grundlæggelse.

For en altraloyal Embedsmand som Falbe var baade Indskriften og de oldenborgske Navneziffere aaa anstøde-I Kirken, som var oppudset paa det bedste, paraderede Borgermilitæret og det frivillige Jægerkorps.

Kl. 10 V2 ankom Prinserne, ledsagede af Statholderen, Statsministeren, Statsraadet, Storthinget og andre Autoriteter, og modtoges med Hurra-raab og Klokkeringning, hvorhos der af et Kor af Herrer og Damer under Akkompagnement af

ligé, at lian maatte. faa dem fjernet, og i Stedet sattea Karl klH’s.

Student M. A, Boye gjorde Ophævelser over dette Spytslikkeri i nogle Inserater i «InteUigenteBedierne», fra et andet Hold fremkom der ironiske Forslag om at omdøbe Kristiania til Carlopolis, og atter andre gjorde det paa Kirkegaardsporten prangende kongelige Navneziifer til et praktisk Indlæg i det nys vakte Stridsspørgsmaal om Kongens rette Ordenstal i Norge, idet X-Tallet og det ene ITal i Zifferet overmaledes.

Der stod aaaledes i Stedet for CXIII at læse dl.

Lidet bevandret, som Falbe var i vort Fædrelands Historie, faldt det let for en eller anden at bilde ham ind, at dette sidste Navneziffer jo ikke kunde være noget andet end Oldenborgeren Kristian II’s — den, som Svenskerne i forhadt Minde kaldte Kristian Tyrana —, og Falbe troede det, siden der i en Avis fra en Indsender, aom neppe var atort bedre bevandret i Historien end haHj reistes Paastand om, at Karl XIIFs rette Ordenstal i Norge maatte være Karl I.

Hvorom alting er, saa kom de gamle Oldenborgere igjen hurtigt til Ære og Værdighed, idet deres Navne-ziffero igjen indsattes paa sin tidligere Plads,Orgel og fuldt Orkester istemtes Lovsangen: «0 store Gud, vi love dig!»

Derpaa prædikede Biskop Beoh over Dagens Evangelium paa sin sædvanlige tørre Maner.

Saa fulgte det Glansuummer, som Stiftsdirek-tionens verdslige Medlem for Anledningen havde faaet ind i Ritualet for Dagen. Det var en Kantate, der udførtes med Vokal- og Instru-mental-Musik, og i denne overrakte man Kongen og Dronningen en Krans og kjælede for Os-car, «den favre Blomme».

Med kry, seirssikker Mi ne og ivrigt pludrende til Hoire og Venstre havde Falbe spankuleret omkring i Kirken, medens Biskopen prædikede, og Gudstjenesten endte paa vanlig Vis med, at de Kirkesøgende strømmede ud, medens Kirkesangeren «fremskraalede den almindelige Kirkebøn.»

Men forargelig maa den hele Tilstelning dog have været, og saavidt man kan se, har den nok budt de allerfleste imod.

Den jevne Storthingsbonde Hans Vestrem skriver i sin Dagbog: «Biskop Bechs Tale var usminket, Sangen var mere musikalsk en dici-plinsk (?!), havde været artig at høre paa et andet Sted, men i Kirken mere forargelig end til Andagt bevægelig.» Og som Bonden tænkte, saa ræsonnerede de fleste.

I Byens Aviser kom da Misstemningen ogsaa paa forskjellig Maade til Orde.

I «Intelligentssedlerne» for 29de August kræ-

2vedes der saaledes «en nøiagtig Beskrivelse af det Lystspil, hvormed Geistligheden sidste Søndag i Stedet for Høimesse opvartede de høie Herskaber og Almenheden i Vor Frelsers Kirke her i Staden». Der tillægges: «Den (o: Beskrivelsen) vilde uden Tvil afgive et ikke uvigtigt Bidrag til en ny Ritual, som baade kan være nødvendig, da den gamle maa antages at være glemt, og tillige formodes at ville gjøre Kirken mere besøgt end den pligtmæssige Følge af den nugjældende.»

I de følgende Nummere af Bladet gjøres der da ogsaa Rede for Gudstjenesten, og af hvem den var anordnet.

Ogsaa «Nationalbladet», der nys var begyndt at udgaa som Oppositionens Organ, indeholdt den Ilte September en skarp, mod Falbes hele Optræden ved denne Leilighed rettet Artikel, der slutter med Ønsket: «Gud give da, at en anden Gang Gudstjeneste holdes som Gudstjeneste, om end Fyrster bivaane den, paa det at ikke hedensk Væsen omsider skal fortrænge den sande Guds værdige Tilbedelse.»

Xtr.

Om Kronprinsens og Arveprinsens Ophold i Kristiania i den følgende Uge findes der neppe mange Oplysninger.Den 30te August gav Statsminister Peder Anker for Statholderen, Storthingets Medlemmer og mange flere en Middag paa Bogstad. «I stor Herlighed, saa man neppe kunde tro, at saadant kunde findes paa Landet,» skriver Storthings-bonden Hans Vestrem.

Det er ikke umuligt, at Kronprinsen og Arveprinsen ogsaa har været tilstede her, skjønt der ikke findes noget antegnet herom.

Det gamle Ry, hvori gamle «Per Bogstad» stod, fornegtede sig heller ikke ved denne Lei-lighed. Storthinget holdt Fridag den 31te; men en enkelt Komite havde Møde fra Kl. 5 til 8 Eftermiddag, efter at have «sviret» en god Stund fremefter.

Allerede ved Ankomsten til Norge havde Kronprinsen besluttet at foretage en Reise til Trondbjem, som dengang ansaaes for at være Arnestedet for de Machinationer, som den gamle danske Regjering gjennem sine to Tjenere mistænktes for at sætte i Gang mod den nye Tingenes Orden.

Søndag den 3die September Kl. IOV3 Formiddag, just som Gudstjenesten var i fuld Gang, afreiste Prinserne til Trondhjem.

Der skulde kun gjøres korte Dagsreiser gjennem Hedemarken og Gudbrandsdalen, saadehøie Herskaber først den 9de September skulde naa frem til Trondbjem. Men der skulde alligevel indtræffe nogen Forsinkelse.

Det første Nattekvarter toges paa EidsvoldsJernverk, hvor de hos Konferentsraad Carsten Anker fandt den mest forekommende Modtagelse.

Den næste Dag gik Reisen videre. Vormen passeredes ved Minne. Medens Vognene færgedes over, indlod Prinserne sig i Samtale med Bønder og Soldater, som i stort Antal havde indfundet sig fra de omliggende Bygder. Ved Overfarten hilsedes Prinserne med kraftige Hurraraab og Kanonskud fra begge Bredder.

Reisen gik denne Dag til Vangs Prestegaard, hvor der overnattedes.

Allerede Kl. 6 Tirsdag Morgen brød Prinserne op herfra og fortsatte Reisen til Kl. 11 om Aftenen, da de ankom til Ringebu Prestegaard.

Onsdag den 6fce gik Reisen gjennem den nordlige Del af Dalen, og om Aftenen naaede man frem til Tofte, som ligger ved Foden af Dovrefjeld.

«Disse Dages Reise,» heder det i den i Rigs-tidenden indtagne officielle Beretning, «var høist interessant og behagelig. Hedemarken er et frugtbart og vel beboet Land, og Gudbrandsdalen fremviser en rig Afveksling af glade, store og gyselige Naturskjønheder. Disse Egnes Indvaanere havde overalt samlet sig ved Veien, især paa Skydssta-tionerne og ved Nattekvartererne, og gav Prinserne ved alle Leiligheder de mest ukunstlede Beviser paa Kjærlighed og Hengivenhed. Deres Klæder og Boliger bar Præg af Renhed og Srat-pelhed, og i deres sterke Vekst, friske Udseende og utvungne Væsen gjenkj ender man det ufor-dærvede Folk, som ltjender og nyder sin Frihed uden at misbruge den,»

Thorsdag den 7 de September om Morgenen Kl. 7Vä steg Prinserne til Hest for at drage over Dovrefjeld. Veiret var ubehageligt i høieste Grad. Medens det regnede paa begge Sider af Fjeldety sneede det oppe paa det, og der blæste en sur gjennemtrængende Vind af N. V.

Prinserne forlod da sine Vogne, og medens disse fulgte efter, fortsatte de Reisen dels i Kario-ler, dels tilhest og kom med en Del af sit Følge Kl. omtrent 9 om Aftenen frem til Opdals Preste-gaard.

Oppe paa Fjeldet ved Stiftsdelet var den kommanderende General nordenfjelds, J. Seiersted, og Trondhjems Stiftamtmand komne de kongelige Prinser imøde for at slutte sig til deres Følge, og de øvrige civile Embedsmænd mødte frem, hver især ved Grænsen af deres Distrikter.

Paa Grund af Uveiret og det indtrædende Mørke, der gjorde det farefuldt at passere den berygtede Vaarsti, m aa tte Vognene blive staaende her Natten over, saa de først ved Middagstider kom efter til Opdals Prestegaard.

Men de kom alligevel tidsnok. Paa Grund af det vedholdende Uveir havde Prinserne besluttet at blive over den Dag hos den gjæstevenlige Provst Kornelius Rønnau, af hvis Personlighed Kronprinsen skal have følt sig særdeles tiltalt.

Nordenfra indtraf ogsaa Efterretning om, atdet langvarige sterke Regnskyl havde foraarsaget en voldsom Flom i Gulelven, der havde bortrevet Broer og ikke ubetydelige Stykker afVeien gjen-nem Dalen, navnlig i Melhus Prestegjæld, hvor et stort Jordfald desuden havde medvirket til at gjøre Veien ufremkommelig.

Lørdag den 9de September fortsattes Reisen til Størens Prestegaard, hvor den fortjente Sogneprest Nils Rosing Bull boede. Her spurgtes det, at de guldalske Veie endnu ikke var satte i fremkommelig Stand, og Kronprinsen besluttede derfor at blive paa Prestegaarden Søndagen over.

I Prinsernes Værelse holdtes der Andagt og Bøn af Presten Bull, der tolkede Bygdefolkets Glæde over at se dem i sin Midte. Kronprinsen havde nemlig givet sit Samtykke til, at Almuen maatte være tilstede ved den improviserede Gudstjeneste.

«Den nordenfjeldske Almue», saa afsluttes denne Del af «Rigstidendens» officielle Beretning, «ligner GudbrandsdalensIndbyggere i alvorlig Sindsstemning, og den har endog paa sine Steder kap-pets med bin i Beredvillighed, Uegennytte og Beviser paa Hengivenhed for deres elskede Prinser.»

Den 11te September ved 8-Tiden om Morgenen forlod Prinserne Størens Prestegaard og kom om Eftermiddagen Kl. 6 til Trondbjem i bedste Velgaaende.

Ved Bygrænsen, 3/s Mil b'a Byen, ønskede Kommandanten, Generalmajor Sejersted, og Stift-amtmanden, Grev

Trampe, Prinserne Velkommen i Nærværelse af Byens Magistrat og Repræsentanter samt øvrige Embedsmænd. Ogsaa Trondhjems ridende Politikorps var her mødt frem for at udbede sig Kronprinsens Tilladelse til at ledsage ham og hans Søn ind til Trondhjem.

Efter en kortere Stans, hvorunder Kronprinsen udtalte, hvor tilfreds han var med sin Reise trods det uheldige Veir, han havde mødt, satte Toget sig igjen i Bevægelse.

I Spidsen drog en Eskorte af Dragoner, der-paa fulgte Trondhjems ridende Politikorps. Saa kom Prinsernes Vogn, ledsaget af Generalmajor Sejersted og Stiftamtmand Trampe m. fl. tilhest. Endelig sluttedes Toget af Kronprinsens Svite samt de af Byens Embedsmænd og Borgere, som var dragne Prinserne imøde.

Indtoget skulde begunstiges af det smukkeste Veir, der havde lokket den største Del af Befolkningen uden Døre.

Da Prinserne kom ind paa Fæstningens Glacis, hilsedes de med en Salut paa 32 Skud. General Sejersted afleverede Byens Nøgler til Kronprinsen, der gav dem tilbage til ham med de Ord, at «Hans Majestæt ikke kunde anbetro dem til en troere Undersaat eller retskafnere Militær.»

Saa gik Toget ind efter Geilann og deres Fortsættelse Kongens Gade.

Paa Byens Torv var der paa BorgerskabetsForanstaltning ble ven opreist en Æreport, der var forsynet med et Galleri og dekoreret med Granbar og Blomster.

Paa den søndre Side af Æreporten var i en oval Runding ovenover Galleriet anbragt Kronprinsens Navnetræk, og nedenunder læstes følgende, af Skoleinspektør J. H. Sodemann forfattede Indskrift:

«Norges Haraider, de Drottar (!) fra Kjæmpeslægten hin gjæve, gjenkjende i Helten Carl Johan en værdig Arving til den

blanke Krone;

ham møder nu Trøndelagens trofaste Folk med sin bedste

Hilsen,

giad ved det Haab i ham engang at skue Bin anden SyerriT.»

Paa den nordre Side var anbragt Arveprinsens Navnetræk og nedenunder denne [Indskrift af samme Forfatter:

«Over Lykkens Blomsterseng og gjennem Modgangs hule Bølger følger Trønderen Norges Ven, uforandret i Sind og uforandret i Hjerte.»

Fra Stiftsgaarden, der var indredet til Bolig for Prinserne, opad Munkegaden og over Torvet, forbi Æreporten og et Stykke henad Kongens Gade paraderede Byens garnisonerede Militær, Borgerkompagnierne samt Brandkorpset, der med flyvende Faner og klingende Spil modtog Prinserne.

Da Vognen, hvori disse sad, var kommen til Æreporten, begyndte et Musikkorps, som var anbragt paa dens Galleri, at spille op. Kronprinsenlod Vognen stanse og steg ud, hvorpaa han og hans Søn, ledsaget af Statsminister Anker, gik tilfods mellem Rækkerne af det opstillede Militær, der allesammen havde deltaget i den sidste Krig. Xndtil dette Øieblik havde Trønderne, der stod nok saa tæt sammenpakkede i den Gade, gjennem hvilken den hele Opvisning var fore-gaaet, i taus Ærbødighed hilset den Mand, som de ialfald nys for havde ønsket langt bort, — tilbage til det Land, hvorfra han var kommen. Nu, da han stod jevn og ligefrem i deres Midte, omringet af deres Bajonetter, skulde en ustanselig Jubel storme ham imøde, og først og fremst var det Soldater og Officerer, der alle, det foregaaende Aars Begivenheder til Trods, nu af sig selv bragte ham, deres fordums Ligemand, denne Hyldest.

Min gamle Farfar fortalte ofte om den Modtagelse, som blev Karl Johan tildel fra Soldaternes Side den Dag og dette Øieblik. Det var, sagde han, som om de ikke længere erindrede, at det var en fiendtlig General fra en nys forløben Tid, de havde for sig, men saa meget saa og forstod de i samme Nu, at den ligefremme lille Mand, som knap nok rak den mindste af Grenadererne til Øret, slog Sparto til alt, hvad de hidtil havde seet af stort.

De bundrede Skridt fra Æreporten til Stifts-gaarden tilbagelagde Kronprinsen og hans to Ledsagere tilfods, hilsende med nogle vakre Ord og sit vindende Smil til alle Sider: en Triumfatorhar aldrig holdt et skjønnere, af Øieblikkets Stemning baaret Iadtog i en nys fiendtlig Stad.

Paa Minutter efter af Prinserne var komne ind i Stiftsgaarden, indfandt samtlige Byens geist-lige Embedsmænd og øvrige Standspersoner sig her, efterat de forud havde været opstillede ved Æreporten; enkelte af dem var allerede fremmødt oppe paa Stenbjerget ved Prinsernes Ankomst.

Om Aftenen gav Kronprinsen Aftens taffel for et stort Antal Indbud ne. Æreporten var saavel den Kveld som senere under Prinsernes Ophold i Byen oplyst ved Lamper og Lygter, og Ind-skrifterne kunde tydelig læses i Transparent.

Hver Dag senere hen beleiredes Stiftsgaarden formelig af en Masse, der var nyfiken for at faa et Glimt af Prinserne, naar de viste sig ved et af Vinduerne, og formelig stængte Veien for dem, naar de skulde tage de offentlige Bygninger og Indretninger i Øiesyn eller aflægge Privatpersoner Besøg.

Under Opholdet i Trondhjem besaa Prinserne saaledes Byens Fæstningsverker, Arsenalet, Mili-tærinstitutet, Domkirken og Kathedralskolen. Kronprinsen var tillige tilstede ved et Møde i Vi" denskabsselskabet, som han tilsagde sin Beskyttelse*).

*) Videnskabsselskabete Vicepræsident var fraværende, og det faldt derfoT i Skoleinspektør J. H. Sodemanns Lod som Selskabets Sekretær at holde Talerne for Prinserne. HanDen 12te September tog Prinserne Kristians-stens Fæstning i Øiesyn, og den 14de aflagdes et Besøg paa Munkholmen, en Fæstning, der ligger 1/i Mil udenfor Byen, hvis Red den beskyttede.

Da Kronprinsen skulde stige i Baaden for at begive sig herhen, var der paa Stranden og paa Havnen udefter paa Fartøier forsamlet «en overordentlig Mængde Mennesker af alle Borgerklasser og af begge Kjøns. Da Prinsen Kl. 9 om Aftenen, da det allerede var temmelig skymt, vendte tilbage, fandt han — som Rigstidendens Beretning lyder — «en endnu større Folkemængde, sona ledsagede ham til Palæet. Trængselen var

skilte sig derved paa en Maade, som paadrog barn Mistanke for, at ogsaa ban, der paa det overordentlige Stor-thing i 1814 til sidste Øieblik havde modsat sig Forbindelsen med Sverige, var en frafalden fra Patriotismena Sag. Dette var dog ingenlunde Tilfældet Sodemann var, sotn hans Breve tilstrækkelig viser, belt til sin sidste Stund, hvad han altid havde været: en liberal Politiker, hvem Fædrelandet gik over alt. Men han er kun et af de nær sagt utallige Eksempler paa den Fortryllelse, som Karl Johan ved sin blotte Personlighed øvede paa alle, som kom ham nær.

Ttdligere paa Aaret havde Biskop Buggo paa Selskabets Vegne andraget om, at Kronprinsen viMe være •dets Protektor i Overensstemmelse med de nye Statuter. Han var fra 1815—1818 ogsaa Selskabeta Protektor, havde allerede i Juni 1815 skjænket det 100 Lstrl. til Komplettering af dets Mineralsamling, hvorhos han gav forskjellige, senere hen ogsaa indfriede Tilsagn om pekuniær Understøttelse til Udførelse af forskjellige videnskabelige Arbeider.aaa stor, at H. K. Høihed blev adskilt fra alle Officerer af sin Svite, og han og Prins Oscar alene passerede i Midten af Skaren den største Del af Staden og hørte omkring sig idel Velsignelser. Adskillige Politibetjente vilde have bragt Folkemængden tilside, men Deres Kongl. Høihe-der satte sig bestemt derimod, og dette Tegn paa Tillid besvaredes med nye Velsignelser.»

Blandt dem, som Kronprinsen hædrede med Besøg, maa først og fremst gamle General Georg Fr. v. Krogh nævnes, en mere en ottiaarig Olding, der i sin Ungdom havde tjent i Fredrik den stores Stab under Syvaarskrigen.

Hos ham indfandt Kronprinsen sig, ledsaget af alle sine Officerer. Den gamle General, der alt længe havde lidt af Alderdommens Plager, blev yderlig rørt over denne Opmerksomhed. «Deres Kongl. Høihed», sagde han til Prinsen, «jeg kan nu dø med Tilfredshed. Jeg har seet det forrige Aarhundredes Helt, og nu ser jeg det nærværende Sekels største. Jeg har kun en Sorg: det er, at min Alder forbyder mig at tjene Deres Kongelige Høihed.» Kronprinsen svarede med Varme: «Hr. General! En Mand, som har tjent sit Land og sin Konge saa

længe og eaa vel aom De, er altid af Kongens nærmeste Paarørende, og jeg omfavner i Dem min Fætter.»

Daværende Major, senere General P. H. Birch, der som Adjutant ledsagede Karl Johan til Trond-hjem, skildrede dette Møde som et særdeles gri-bende Optrin. Han fik kort efter det ærefulde Hverv at overbringe v. Krogh Serafimerordenen.

Generalen, der allerede havde sin Ligkiste ataaende færdig, gjorde, saa vidt vides, intet Selskab for Prinserne; derimod indtog disse Frokost hos Major v. Krogh, Generalens Søn, under et Besøg, som de aflagde ved Lerfosserne for at tage i Øiesyn de storartede Anlæg, som han havde faaet istand her.

Trønderne troede nok, at der laa Politik bag denne Courtoisie fra Kronprinsens Side. Omtrent tversover Gaden, paa den anden Side af Torvet laa der nemlig en Gaard, hvis nedrullede Gardiner og Ydre forøvrigt tilstrækkeligen viste, at dens Beboere ikke tog og ikke vilde tage nogen Del i den Jubel, hvormed Prinserne hilsedes. Gaarden tilhørte General Grev Schmettow, der for sin Holdning om Høsten i Forveien nys var bleven afskediget i halv Unaade. Han og hans Familie havde nu trukket sig tilbage til sit Landgods Rotvold udenfor Byen, og her fik han være uforstyrret af Prinsens Svite. Kun Statsminister Anker havde Mod til at trodse den inden Hof-kredsene herskende Opinion og aflagde den nys saa populære gamle Kriger et Besøg.

Fredag Aften den 15de September gav en Del af Byens Borgerskab et Bal for ca. 300 Personer i Klubselskabet Harmonien. I og udenfor Lokalet var passende Transparenter anbragte.Prinserne var her tilstede, og først Kl. 4 om Morgenen afblæstes Ballet.

Søndag Aften den 17 de gav Kronprinsen et Bal i Stiftsgaarden. hvor omtrent 750 Personer var tilstede. Den store Dansesal vakte her almindelig Beundring med sine rige Dekorationer og ved to Transparenter, som her var anbragte. Det ene, der vendte ind til Dansesalen i dennes Baggrund, forestillede en Marmorbuste af Kong Karl XIII med Laurbærkrans om Hovedet; paa begge Sider af denne stod Nora og Svea, der rækker hinanden Haand. Øverst paa Maleriet blinkede Nordstjernen, under hvilken man i Bue læste følgende Indskrift:

«Nordstjernens Glans er fælles for vore forenede Riger.»

Det andet Transparent, som vendte ud mod Gaden, forestillede Trondhjems By med Handels-attributer og Sindbilleder paa Velstand. Paa Reden saaes et stort Skib, fra hvis Top Unions-flaget vaiede, og andre, der forestilledes at tilhøre fremmede Nationer. I en Sky var anbragt Rygtets Gudinde, som førte Karl XIH's Navnetræk med følgende Inskription:

«Min Kjærlighed skal stedse møde Eders Ønsker.»Den brede Gade udenfor Stiftsgaarden vrimlede af Mennesker helt til den lyse Morgen.

Karl Johan havde rent taget Trøndernes Hjerte med Storm, og han fandt vist ikke, som Kristian Fredrik Aaret forud, at de hverken var varme eller kolde.

Hvad Indtryk Karl Johan havde modtaget, udtales paa en smuk Maade i en Skrivelse, som han fra Trondhjem tilstillede Karl XIII:

«Jeg har den Ære at indberette til Deres Majestæt, at jeg er ankommen til Trondhjem. Deres Majestæt vil af den officielle Beretning om min Reise se, at jeg underveis har været mødt med Hjertelighed og Høiagtelse fra Indbyggernes Side. Deres Godmodighed og deres Ligefremhed har bibragt mig den Overbevisning, at om kort Tid vil Deres Majestæt kunne regne dem blandt de troeste af Undersaatter. Den Modtagelse, som er bleven mig til Del i Trondhjem, har gjort mig stor Fornøielse. Alt, hvad de ildesindede har behaget at give tilbedste om Stemningen i denne By, er fuldstændig falsk; Indbyggerne er gjæst-frie og høflige. Alle de Svensker, som ledsager mig, omtaler med Varme den Hjertelighed, hvormed deres Værter har modtaget dem. Jeg ventede mig ikke, at de gamle Fordomme kunde begynde at forsvinde saa snart; jeg tror endog, at hvis den øverste civile Myndighed havde opfyldt sine Pligter efter Loven, vilde Forbindelserne mellem dette Land og Dalarne og Jemtland haveværet nøiere. Men til Trods for, at den har gjort sig al Møie for at forringe Trøndernes Velvillie overfor os, er det let at iagttage, at der findes en naturlig Tilbøielighed til vor Fordel. Folket synes at være godt,

velvilligt og behageligt.»

IV.

Tirsdag den 19de September ved Middagstider brød Kronprinsen og Arveprinsen op fra Trondhjem for gjennem Guldalen og Østerdalen at vende tilbage til Kristiania.

Afskeden stod i enhver Henseende i Overensstemmelse med det vindende Indtryk, som Fyrster og Befolkning gjensidig havde gjort paa hin anden.

I Byens Avis læstes følgende mere velmente-end vellykkede Afskedekvæde til dem:

Mel. Jeg roeer mig en Nordmand at være,

O Trønderstad og gamle Norges Hæder!

Idag Prins Carl du Farvel byde maa.

Gid stedse Held og Jordens bedste Glæder Ham følge, hvor hau end paa Banen gaaOg Prins Oscar! — Din Faders lyse Stjerne! Alherren følge Dig som Norges Ven:

Vær selv en Vagt, og Folket tro vil værne For dig og Land og hver Skandiens Ven.

O Prinser god' 1 Vor Landes Pryd og Ære I Farvel igjen paany nu bydes her!

Det glade Haab, som Tvillingbrodre nære,

At de os alle stedse have kjær!

Ved Prinsernes Afreise var Garnisonen og Borgerskabet under Vaaben, og fra Æreporten paa Torvet spillede Militærmusiken. En stor Del af Byens Indvaanere var mødt op i Gaderne og omringede Prinserne, «og fra alle Kanter hørte man lydelige Ønsker om en heldig Reise».

Prinserne eskorteredes af Dragoner og Byens ridende Politikorps — som af Kronprinsen under bans Ophold havde faaet Navn af Trondhjems Borgergarde —, ligesom den kommanderende General, Byens Magistrat og eligerede Mænd med flere Embedsmænd og Borgere til Hest og Vogns fulgte dem helt til Gaarden Ust paa Leinstranden.

«Ved enhver Leilighed ytrede Deres kongelige Høiheder deres naadige Tilfredshed og trohjertige Forsikring om deres hengivne Bevaagen-hed for det norske Folk, hvilken Forsikring Hans kongl, Høihed Kronprinsen ved Afskedskuren paa ærlig nordisk Vis beseglede med et trofast Haandtryk til enhver især».Ved det andet Skifte, Melhuskroen, mødte en ny Slags Eskorte op for at ledsage Prinsernes Vogn. Det var 20 Bønder, hvis Klædedragt til-kjendegav Velstand, og som alle red paa meget smukke Heste. Kronprinsen var meget tilfreds med denne deres Opmerksomhed, og da de vendte om, forærede ban hver især af dem en Medaille,. forestillende Kronprinsens Billede paa den ene Side og paa den anden en Landmand, som dyrker Jorden.

Prinserne overnattede paa Størens Prestegaard, den næste Dag naaedes Holtaalens Prestegaard, hvor de nød Presten Jakob Thode Krogs Gjæste-venskab, og den 21de om Eftermiddagen ankom de til Røros.

Ved Rugelsjøen, l3/4 Mil fra Bergstaden, kom Verkets Overdirektion, den administrerende Direktør og flere af Verkets Betjente Prinserne imøde og ledsagede dem ind til Direktørens Bolig i den saakaldte Storgade.

I denne paraderede Bergkorpset under flyvende Fane og klingende Spil.

Efter at være traadt af i Direktørboligen lod Kronprinsen sig straks anvise et Kabinet, hvori han arbeidede under den største Del af sit Ophold paa Bergstaden.

Ved Aftenstaffelet, h vortil en Del Embeds-mænd og høiere Funktionærer tilsagdes, viste der sig ligeoverfor Prinsernes Bolig at være anbragt tvende Transparenter, forestillende PrinsernesNavnetræk med den norske Løve paa hver Side og med en Krone over.

Kronprinsen kunde, optaget som han var af sit Arbeide, ikke tage Smeltehytten og Gruberne i Øiesyn, hvorimod

Arveprinsen med Svite straks efter Aftenstaffelet begav sig til Smeltehytten, hvorhen han ledsagedes af Overdirektionen, Direktøren, Verksbetjente og en Mængde Mennesker.

Paa Hyttepladsen modtoges han af 80 Hytte-arbeidere, som med tændte Fakler fulgte ham ind i Hytten.

Ved Siden af Malmhaugen var der opreist en Obelisk med Transparent, der bar følgende Inskriptioner:

«Den 21de September 1815»

og paa Foden:

«Rørosiske Bjergmænd ønsker Dig, ædle Prins, og din elskede Søn et velment Velkommen! Rygtet om din hulde Blidhed har glædet os. —Naar Du i "jon forlader dette Sted, da beskytte Almagtens Gud Eder Begge.»

Efter at have iagttaget de Processer, som foregik i Smelte- og Garovnene, vendte Prinsen, fulgt af et helt Fakkeltog, tilbage til Direktørboligen.

Om Morgenen den 22de foretog Arveprinsen med Svite en Udflugt tilhest til den 3/t Mil fra Staden liggende Storvarts Grube, ledsaget af Overdirektionen, Direktøren med andre af Verkets Funktionærer.Efteråt Prinsen havde nydt nogle Forfriskninger i Overstigerens Stuebygning, begyndte Ind-farten i Gruben. Her blev man straks en sterk Lysning var, og da man kom nærm er e, viste det sig at være en Æreport, tæt besat med Lamper og forsynet med et Transparent, der paa den ene Side af Porten fremviste Kronprinsens kronede Navneziffer med den norske Løve, paa den anden Arveprinsens Navneziffer med Krone og Løve.

Efter at have passeret Æreporten naaede man en Plads, 1/s Mil fra Grubens Indgang. Her tog Arveprinsen med Svite Plads paa der anbragte Bænke. Under Salut, Hurraraab og Fanfarer aabnedes her tre nye Orter, som fik Navn efter Karl XIII, Karl Johan og Oscar.

Under den fortsatte Fart gjennem Gruben, hvor der idelig saluteredes med Mineskud, stan-sedes der endnu en Gang, og den gamle Grube-arbeider Trond Henrikssøn traadte frem foran Arveprinsen og Følge og istemte følgende Vers:

Mel. Naar Øatens Straaler etc.

Stig, dyre Prins, stig ned i Jorden I Den aldrig ganske stor er vorden,

:/: Som ei nedlod sig for at se.:/:

Stig siden op paa Norges Trone,

:/: Og Grubens Skat i Kongekrone /:

Skal glimre blandt Juvelerne.

Ei Ager vi, men Jorden dyrke;

Med haarde Sten vi prøve Styrke:/: Og trænge ind i Jordens Skjød. :/:

Vi ned i Dragers Bolig stige,

:/' Og vore dybe Miner sige :/:

Til disse Stene: Vorder Brød!

Se her et Folk, som gaar i Døden,

Som trodser Farer ufortrøden

:/’ Og bæver ei ved hule Knald! :/:

Imedens Fjeld vi undergrave,

:/: Vi tit vor egen grav tillave, :/:

Men dø i Fred — det er vort Kald.

Den gamle Sanger blev paaskjøimet med en Sølvmedaille, hvorpaa Kronprinsens Portræt var præget, en Guldpenge og ert aarlig Pension paa

50 Rdlr. N. V.

Efter at have opholdt sig en Times Tid i Gruben, steg Arveprinsen og hans Følge atter tilhest, og ved Middagstider kom han tilbage til Bergstaden.

Om Formiddagen havde Kronprinsen modtaget Opvartning af Stedets og Omegnens Embeds-mærid og høierestaaende Personer, som derpaa var blevne tilsagte til Taffels.

Derefter rustede man sig til Afreisen. Inden denne endnu kunde foregaa, fremstillede der sig

4 Skiløbere, der med paabundne Ski foretog Opvisning; ligeledes havde der indfundet sig en Del Finner, som med sine Rensdyr blev tagne i Øiesyn,Ved Prinsernes Opbrud Kl. 3 Eftermiddag paraderede Bergkorpset, og med Stedets Lensmand og 15 af Egnens mest velstaaende Bønder i Spidsen satte Toget sig i Bevægelse. Overdirektionen og Verkets Embedsmænd og Funktionærer ledsagede Prinserne til Skydsskiftet Os.

Under Opboldet paa Røros havde Kronprinsen — foruden Gaver til de enkelte, som henvendte sig til ham — til Deling mellem Verks-arbeiderne skjænket 1 000 Rdl. N, V. og 100 Tdr. Korn.

De eskorterende Rørosinger fik ved Afskeden paa Os hver sin Landbrugsmedallle til Erindring.

Fra Os gik Færd en til To Igen. Ved den under Rørosverket horende Hytte var der opreist en Æreport af Løv, og de trohjertige Bønder hil' sede Prinserne paa sin mest ligefremme Maade Velkommen. En gammel Kone sagde saaledes til Kronprinsen: «Hvorfor reiser du saa snart fra os ? Du faar da blive over her idag, saa skal vi stelle det for dig saa godt vi kan. s

«Paa flere Steder ved Veien», heder det i Rigstidendens Beretning, «havde Folk samlet sig fra 5—6 Milea Afstand for at se H. Kongl. Høi-hed og søgte ved deres landlige Musik at udtrykke deres Tilfredshed. En Mængde Soldater havde indfundet sig paa Stationerne fra de omliggende Dale, og trængte sig til H. K. H.'s Vogn for at tolke ham deres uindskrænkede Hengivenhed. H. K. H. saa aldrig nogen af dem, som entenformedelst Alder eller Blessurer var traadte ud af Tjenesten, uden at underrette sig ora deres Udsigt til Udkomme. Nogle tilstod han Underholdning, for andre forøgede han den Pension, de allerede havde, alt af sin egen Kasse, og han gav dem desuden alle efter Omstændighederne Beviser paa sin Godgjørenhed.»

Fra Tønsets Prestegaard, hvor der overnattedes, fortsattes Reisen sydefter Lørdag den 23de September. Helt fra den tidlige Morgen af havde der udenfor Prinsernes Værelser samlet sig flere Hundreder af Mennesker, som hilsede dem med de mest levende Hurraraab, da de viste sig.

Saasnart Prinsernes Vogn havde sat sig i Bevægelse, skulde Tønsetingenes Enthusiasme for Prinserne lægge sig for Dagen paa en endnu mere kraftig Maade. Neby i Bro, der ligger et Stykke nedenfor Prestegaarden, ansaaes for at være mindre sikker, og Prinserne steg derfor ud, da de nærmede sig den. «Hele Folkemængden samlede sig straks omkring Kronprinsen under den heftigste Trængsel. Nogle greb hans Hænder, andre hans Klæder og alle overøste ham med Velsignelser og Bønner om hans hurtige Tilbagekomst til deres Bygder.»

De samme Optrin gjentog sig forøvrigt paa alle Stationer og i Rendalen, paa hvis Prestegaard Prinserne overnattede 23de—24de September, paa Vestgaard i Storelvedalen, hvor Nattekvarter toges 24de — 25de, og paa Aaset i Aamot, hvor enrig Odelsbonde den følgende Dag var Prinsernes Vært. Denne havde roed megen Smag illumineret sit Hus, og her var en stor Mængde Gjæster forsamlet. Saaledes havde Oberst Krebs med flere Officerer og Prester fra de omliggende Sogne indfundet sig, for ikke at tale om den store Mængde af Bygdefolk, som var kommen tilstede. Storstuen paa Aaset, hvor Prinserne skulde spise, var rummelig nok baade til Hverdags og Høitids ellers; men denne Gang blev den dog saa trang, at det faldt nok saa vanskeligt for Aasetbondens Piger at naa frem til Bordet med den Mad, Prinserne skulde have. Kronprinsen havde nemlig givet sit Samtykke til, at saa mange, som vilde, maatte slippe ind, medens Taffelet varede.

Paa den øvrige Del af Reisen toges Nattekvarter den 26de paa Romedals Prestegaard, hvorfra man brød op ved Middagstid, og man naaede Kl. 7 om Aftenen til Eidsvold, hvor Statsraad Carsten Anker, der under Kronprinsena Trondhjems-reise var kommen tilbage fra England, modtog de høie Gjæster.

Fra Eidsvold gik Reisen Kl. 1 Eftermiddag til Kristiania, hvor man ankom Kl. 77a- Modtagelsen var her den sædvanlige med Eskorte af det gule Kor og ridende Jægere, Illumination — tarvelig nok — af Gaderne og stort Fremmode af de høieste Embeds mænd i Palæet.

«Hans Kongelige Høihed Kronprinsen», saa ender Rigstidenden sin Beretning, «har under hele denne Reise ikke uden med et rørt Hjerte,modtaget de mange Beviser, der blev ham givne paa det norske Folks redelige og hengivne Sindelag. Paa sin Side har ogaaa H. K. H. vist den Tiltro, som dette Folk saa vel fortjener, og ved alle Leiligheder givet det nye Beviser paa sin Agtelse og Velvillie. Uden militær Eskorte var han ofte ganske alene med sin Søn midt iblandt en talrig Forsamling af Landets Indbyggere under den heftigste Trængsel. Aldrig har han negtet dem Adgang til sin Person, som har villet se ham eller tale med ham, derimod altid med Godhed afhørt deres Sag, og ingen ulykkelig har maattet forlade ham uden Trost eller Hjælp.»

De Beretninger, som officielt afgaves om Kronprinsens Reise, fandt Vei til danske Aviser, hvis-Mening med disse Optryk var tydelig nok, men i ethvert Fald alt andet end velvillig overfor den norske Nation.

Dette gav da ogsaa Slotsprest Pavels Anledning til at anføre følgende Reflektioner over Tidernes nye Tegn i sin Dagbog:

«I Rigstidenden fortælles vidt og bredt om den uendelige Høitid, der er gjort af Prinsen paa hans Reise og den Bnthusiasme, Bønderne allevegne har vist ham. At deri «er vel megen Poesi» kan vel ikke negtes, og at man i danske Blade aftrykker al den Avissmiger, der ydes vor nuværende Regjering, er mig slet ikke kjært; men meget sandt er dog vist deri, og saa lidet jeg holder af enthusiastisk Hyldning for hver opgaaende Sol, saa synes det, trods alle Ulykkes-spaadomme ifjor og iaar at vidne om en saare loyal Stemning hos mine Landsmænd, og uden T vil sidder Karl XIII ligesaa fast paa Norges Trone som paa Sveriges . . .»

y.

Det maa have vakt ikke liden Opsigt i det søndenfjeldske, at Prinserne paa sin Reise til Trondbjem og under sit Ophold i denne By havde fundet en saadan loyal Modtagelse, efteråt der i det foregaaende A ar uetop inden Befolkningen paa, denne Kaut af Landet havde ytret sig Tendenser til af yderste Evne at modsætte sig enhver Forening med Sverige.

Det maatte da hgge nær for Indbyggerne i de Dele af Landet, hvor det unionsvenlige Parti havde været i Flertal, at indbyde Prinserne til et Besøg, som fra først af synes at ha ve ligget udenfor Kronprinsens Reiseplaner for dette Aar.

Den 30te September havde en Deputation fra Drammen Audiens hos Kronprinsen og Arveprinsen. Ordføreren, Sogneprest Søren Tybring, holdt følgende Tale til Kronprinsen:

«Deres Kongelige Høihed! Pligt, egen Følelse og vore Medborgeres Ønske byder os, naa-dige Herre! at hilse Dem idag med den Hengivenhed og uskrømtede Glæde, hvormed Nordmænd stedse hilsede den Fyrste, hvis Fremfærd gav dentrøstelige Vished, at Norges Vel var Fyrstens hjertelige Attraal Med moderlig Ømhed og moderlig Gavmildhed sørgede Naturen for den Egn, vi behor. Det sanddrue Sagn har maaske allerede tolket Dem, naadige Herre, Drammens yndige Beliggenhed; men neppe er nogen istand til at tolke Dem den Ærefrygt og Troskab, enhver Drammens Indvaaner af sin hele Sjæl ofrer Dem som Frihedens Ven og Beskytter. Ei vil vi ved Pragtoptog og glimrende Fester, der dog aldrig kan blive Dem værdige, vise denne vor enstemmige Følelse; men, naadige Herre, i det Øieblik, De opfylder vort inderligste Ønske, — i det Øieblik, De fremtræder blandt os, vil vort glade Øie, vor frydefulde Mine være Dem den sikreste Borgen for vor Tænkemaade.

Kom altsaa, naadige Herre, og De skal hos os finde den Tilfredshed, som den gode Fader fornemmer, idet ban samles med sine lykkelige og taknemmelige Børn!»

Herpaa svarede Kronprinsen, at han med særdeles Velbehag optog, hvad der blev udtalt paa Drammens Indbyggeres Vegne. Han havde allerede besluttet at besøge deres By; men de Følelser, som de lagde for Dagen, gjorde paa en dobbelt Maade Udførelsen af dette Forsæt til en Pligt, som det skulde være ham dobbelt kjært at opfylde.. Han agtede derfor i den nærmest paafolgende Uge at gjæste deres By.

Efterat Prins Osear havde oversat FaderensSvar for Deputationen, henvendte dennes Formand følgende Ord til ham selv:

«Naadige Prins! De Følelser, vi saa glade har tolket Deres Fader, — dis.se samme Følelser ofrer vi ogsaa Dem, naadige Herre, da vi har det visse og trøstelige Haab, at De som en god Søn vil træde i denne langt over vore Lovtaler op-høiede Faders Fodspor,

Vigtigt, naadige Herre! er det Kald, hvortil Forsynet har bestemt Dem, — hellige, men tunge Pligter vil engang komme til at hvile paa Deres Skuldre. Dog, den algode Gud vil sikkerlig af sin Naade forlene Dem Kraft og Visdom til saa-ledes at opfylde disse Pligter, at de forenede Nationers Kjærlighed og Velsignelse vil vorde den skjønneste Ædelsten i den Krone, der venter Dem 1 I vore Medborgeres og vort eget Navn udbeder vi os den Naade, at Deres Kongl. Høihed vil glæde Drammens Indvaanere med Deres høie Nærværelse, for ogsaa der at modtage redelige og skjønsomme Borgeres Hyldning,»

I sit Svar udtalte Arveprinsen sig paa samme Maade som hans Fader.

Naar Kronprinsen ikke lovede at tiltræde Reisen til Vestlandet tidligere, havde dette sin Grund deri, at han i de nærmeste Dage maatte være tilstede ved nogle Festligheder i selve Hovedstaden.

Den 4de Oktober indtraf nemlig Prins Oscars Navnedag; alt, hvad der fandtes af Embedsmændi høiere Grader, gjorde sin Opvartning om Formiddagen. Statholder Grev Essen gav Dinex for Prinserne og flere Indbud ne, og om Aftenen var der Komedie i Grænsehaven, hvor Prinserne modtoges med Illumination, Transparenter, Prolog m. m.

Den 7de Oktober, Kong Karl XIII's Fødselsdag., høitideligholdtes ligeledes med stor Høitide-lighed.

Om Formiddagen havde en Storthingsdepu-tation Audiens hos Kronprinsen, til hvem Ordføreren, Biskop Sørensen, henvendte følgende Tale:

«Naadigste Fyrste!

Storthinget har overdraget os det særdeles behagelige Erende at henvende os til Deres Kongelige Høihed i Anledning af denne Dag,

Norges Folk var stedse vant at hilse Regen-, tens Fødselsdeg som en Høitidsdag, paa hvilken de med forøget Varme nedbad Himlens bedste Velsignelser over hans for saa mange Tusinde vigtige Fremtid, takkende med forøget Varme det kjærlige Forsyn og ham for hver en Velgjerning, som raktes dem gjennem hans faderlige blide Bestyrelse.

Det er med disse Ønsker og Følelser, vi i Nationens Navn og paa dens Vegne fremstiller os her for Deres Kongelige Høihed! — det er disse Ønsker og Følelser, vi underdanigen tillader osat bede Deres Kongelige Høihed som vor vær-digste og — priset være Gud! — Thronen nærmeste Tolk, vil gjentage Hans Majestæt, Deres høie Fader, at han ogsaa, i Forvisningen om det norske Folks Kjærlighed og Hengivenhed, hvorpaa denne Dag skal vorde ham et nyt Bevis, maa se sig lønnet for de Møier og Opofrelser, hvormed han saa klariigen viser, at hans Valgsprog er ham helligt, at hans Folks Vel er hans første Lov og gjennem denne oprigtige Hyldning føler sin Alderdoms Dage foryngede.»

Denne Tale besvaredes af Prinsen paa følgende Maade:

«Mine Herrer! Det er med levende Tilfredshed, jeg modtager Bevidnelsen af Eders Ærbødighed og Troskab mod Kongen. Det skal være mig en Pligt og en Glæde at være Eders Talsmand hos Hans Majestæt, og at forsikre ham om, at disse Følelser stedse har ytret sig i Storthingets Medlemmers Adfærd. Kongen fortjener ved sin

Kjærlighed til Eder, mine Herrer, Eders hele Erkjendtlighed. Hans gode Hensigter kanikkuns efterhaanden blive synlige; thi deres Virkninger, hvilke Hans Majestæt ønskede umiddelbar kunde følge Hans gode Villie, er afhængige af Tid og Omstændigheder. Det onde udbreder sig hastig, men læges kuns langsomt. Den kommende Tid skal bevise Eder Sandheden af den Forsikring, jeg her har givet Eder.

Jeg paalægger Eder, mine Herrer, at takkeStorthingets Medlemmer for den Tænkemaade, som har besjælet dem ved denne Leilighed.»

Dagen feiredes forøvrigt med en Salut paa 120 Kanonskud fra Akershus, med et Middags-taffel paa 200 Couverts, som Kronprinsen gav for Stateraadet, Storthingets Medlemmer og samtlige høiere Embedsmænd, og med et stort Bal i Stift amtmandens Bolig, foranstaltet af en Del af Kristiania Bys Borgere, og besøgt af Prinserne, Stor-thinget og over 500 Personer. Derhos bespistes Byens fattige paa offentlig Bekostning.

Tirsdag den 10de Oktober tiltraadte Kronprinsen og Arveprinsen sin Reise vestover, ledsagede af Borgergarden og forskjellige civile og militære Myndigheder. Statsminister Anker laa syg paa Bogstad og kunde saaledes ikke gjøre Reisen med. Medens Følget fortsatte fremefter til Ravnsborg i Asker, bøiede Prinserne ved Væk-kerø af fra den almindelige Landevei for at aflægge Oldingen et Besog paa hans Gaard.

Fra Bogstad eskorteredes Prinsernes Vogn af en Mængde Bønder til Hest under Anførsel af Lensmanden, og ved Ravnsborg, hvor Følget ventede, afløstes denne Eskorte af en ny.

Prinserne og en Del af Følget aflagde Provat Dr. Jacob Neumann et Besøg paa Askers Prestegaard.

Ved Gjellebæk blev Prinserne modtagne af Omegnens og Drammens civile og militære Autoriteter samt denne Bys ridende Borger korps.Fremdeles var der fremmødt 60 Bønder til Hest, og hver af disse medbragte en Fakkel, som blev antændt, idet Kortegen satte sig i Bevægelse. I det stille Veir gjorde dette Fakkeltog et mæg. tigt Indtryk, især udfor den prægtige Paradisbakke.

Ved Ankomsten til Drammen var denne By storartet illumineret.

Lige foran Kjobrnand Bugges Hus, hvor Prinserne skulde tage ind, laa der et stort Skib, der var behængt med Lamper helt op til Toppen, hvor et Transparent viste Karl Johans Navnetræk. Broen, som førte til Strømsøen, var ligeledes smukt oplyst med kulørte Lamper. I Gaden, som førte til den Bolig, som var bestemt for Prinserne, paraderede Militær og Borgervæbning. Efter Ankomsten maatte Prinserne straks vise sig paa Gaden for den tæt sammenstimlede Folkemasse, der tiljublede dem en lydelig Velkomsthilsen.

Prinserne modtog først Opvartning af de paa Stedet boende civile og militære Embedsmænd og gik derpaa til Aftenstaffelet.

Ved dette udbragte Amtmand Johan Collett som Stedets øverste Autoritet Skaalerne for Kongehuset, og hver især af disse ledsagedes med tredobbelte Hurraraab og Haandklap; men Skaalen for Foreningen, som Kronprinsen selv udbragte, ledsagedes med 9 Hurraer og Haandklap, og Kronprinsen selv førte an. Drammens Skaal foresloges af Arveprinsen.

Dagen efter paafulgte nye Festligheder: StorModtagelse om Formiddagen, Middagstaffel for over 70 Personer, og om Aftenen stort Bal, som Byen gav.

Ved Middagstaffelet udbragte Amtmanden Skaaler for Kongehusets Medlemmer, og til hver især af disse Skaaler knyttede der sig Sange, forfattede af Provst J. -Storm Munch.

Til Kongeparrets Skaal blev sunget:

Lyt mildt til Nordmænde høie Stemme,

O Nordens Drot med SøSverhaar!

Og sjæleglad Du vil fornemme,

Vor Troskab fast som Dovre staar.

For Dig vi ofre Liv og Blod!

Held Kongen og vor Dronning god!

Til Kronprinsens Skaal knyttede der sig følgende Sang:

Mena Tvedragts vilde Vaabengny Gjenlyder trindt om Jorden,

Har Fred og Frihed fundet Ly Blandt Klipperne i Norden.

Nævn. Saga! nævn den gjæve Mand,

Der slukte Tvedragts fæle Brand Og bød en herlig Morgen gry For Folkene i Norden.

Kor,

Mal Ærefrygt, o Norges Mand !

Du hylde Helten Karl Johan.

Den Friheda Ven og Fyrste prud;

Han skabte Fred i Norden.Efter Arveprinsens Skaal sang man:

Ung Oscar! Har Nordens forenede Haab:

Din herligc Fader Da ligne!

Da svarer Du vist til vort blomstrende Haab,

Og da skal Dig Norden velsigne.

Kor.

Ja, da skal dig Norden velsigne.

Som sædvanlig blev Skaalen for Foreningen udbragt af Kronprinsen selv med de Ord: «Begge Rigers Velgaaendel» og til denne knyttede der sig følgende ligeledes af J, St. Munch forfattede Sang:

Se, blidt mon Nordens Stjerne funkle Nedsmilende til Nordens Fa-gt,

Nu ingen Sky vor Fred fordunkle,

Yi frygte ei for Uvens Magt.

Lad dette Bæger ofret være Til Løftet fra vort Hjertes Væld:

At mandig slaa for fælles Ære,

At virke fro til fælles Held.

Klokken 8 om Aftenen indfandt Prinserne sig til Borgerballet, der aabnedes af Arveprinsen med Værtinden, Kjøbmand Smidts Hustru. Byen var illumineret, og under Aftenstaffelet afbrændtes udenfor Huset et meget smukt Fyrverkeri, hvori Prinsernes Navne paa en meget sindrig Maade var anbragte. Først langt paa Nat vendte Prinserne tilbage til sit Logis.Den følgende Dag, 12te Oktober, skulde Prinserne drage videre vestover.

Om Morgenen indfandt alle Stedets Embeds-mænd sig til Afskedsaudiens, og med dem Stats-raad Grev Herman Wedel-Jarlsberg, der var ankommen fra Kristiania for at ledsage Prinserne gjennem Grevskabet.

Byen var iført sit Festskrud. Paa det Skib, der de foregaaende Aftener havde været behængt med Lamper, vaiede nu alle europæiske Landes Flag.

Afskeden fra Drammens Borgerskab var hjertelig, Byens smukt munderede Hestgarde, der bar et Slags Husar-Uniform, ledsagede Prinserne til det første Skifte, da de efter Kronprinsens udtrykkelige Ønske vendte om med trefoldigt Hurra.

I Holmestrand, hvis Borgerskab havde anrettet Frokost, saluteredes med Kanonskud, «der gjenlød prægtigen i de

nærliggende Fjelde». Byens Repræsentanter, Magistrat og Presteskab med flere Embedsmænd var forsamlede for at modtage de høie Reisende.

Paa Skiftet Fyldpaa, Va Mil fra Tønsberg, modtoges Prinserne af Byens ridende Borgergarde, der eskorterede dem til Rigets ældste By.

Ved Aftenstaffelet her udbragtes Skaalerne paa sædvanlig Vis, — Foreningens af Kronprinsen og Byens af Arveprinsen.

Den næste Morgen efter Frokost aflagde Prinserne, eskorteret af Borgergarden, med en Del afsit Følge et Besøg paa Vallø Saltverk, hvor de hyldedes med megen Stas.

Herfra gik Færden til .Jarlsberg Slot, hvor de Reisende modtoges af Greven og Grevinden, Karen Wedel-Jarlsberg, f. Anker. Den sidstnævte havde hele Høsten opholdt sig her.

Et prægtigt Middagstaffel var anrettet. Ved dette udbragtes de sædvanlige Skaaler for Kongehuset og begge Rigers Velgaaende, hvorpaa Kronprinsen proponerede en Skaal for Vært og Værtinde, der modtoges med tre Gange gjentaget Hurra og Haandklap. Til Kronprinsens Skaal sang den bekjendte Digter og Sanger Expeditions-sekretær J. D. Valerius følgende af ham forfattede Sang:

Soa af den gamla jettenord. ur hennes klippor skuren, på Skandiens spartanska jord till fribet odalburen!

Du hälsas, Jarl! af den Aleid, som värmd af samma låga har mod att allt for folkens frld oeh folkens frihet våga.

Den ande, som krin<r Bogstad rår, omsvåfvar dessa trakter, oeh Jarlsberg lika hägnadt står af blida gudamakter.

Här också firas hjertats fest, en fest Carl Johan värdig; hvarhälst, med Oscar, Han är gäst, är denna högtid färdig.En trust, bland iidla mödors rön, åt Herman skulle skänkas; den hulda Karen blev bans lön, — och kan en högre tänkas?

Hon lindar sig krins ekens stam, en älsklig roaenstängel, och blomstrar skönt og vecklar fram nr hvarje knopp en ängel.

Må glädjens sång, från borgens torn, vid t ljuda genom dalen, dä trogna handslag, fylda horn gå kring i kämpasalen.

För Bogstads fröken, skfil, välan! och skål för Jarlsbergs grefve!

För Norges lycka verkø han, och hon för Hermans lefve!

Ved Grevskabeta Grænse mødte Sandefjords Borgere til Hest og ledsagede Prinserne med Fakkeltog til Skiftet Haugerud, hvor Repræsentanter fra Larviks By sluttede sig til Kortegen for at følge de Reisende til sin for Anledningen prægtigt illuminerede By.

Udenfor Prinsernes Bolig, hvor der var anbragt et smukt allegorisk Transparant, paraderede Byens borgerlige Militær, der ogsaa afgav Æresvagt i den Tid, Opholdet her varede.

Efter Ankomsten var der stor Modtagelse, ved hvilken bl. a. Generalerne Arenfeldt og Mej-lænder bemerkedes. Ved det derpaa følgendeAftenstaffel udbragte Amtmand Baron Wedel-Jarls-berg Skaalerne for Kongehuset.

Om Formiddagen den 14de Oktober gjorde Prinserne med den største Del af Følget en Reise til Fredriksværn. Efter at have beseet de herværende Forsvarsindretninger indtoges Middag hos Kommandanten Kaptein J. N. Muller.

Ved Tilbagekomsten til Larvik om Aftenen modtoges de Reisende med Illumination og Af-tenstaffel.

Den næste Morgen fortsattes Reisen til Skien. Omtrent en Mil fra denne By fremmødte dens Repræsentanter og andre Autoriteter samt et ridende Korps af Thelemarkinger i Nationaldragt.

Byen var illumineret. En med Gront overtrukket Æreport bar paa den ene Side Indskriften:

Karl Johan og Oscar, de forenede Rigers Støtte og Haal).

Paa den anden læstes:

Hyldning af trofaste Hjerter.

Prinserne tog ind i unge Didrik Cappelens Hus.

Ved deres Komme derhen havde de eskorterende Thelemarkingers Hustruer i fuld Puds opstillet sig udenfor Indgangen; de var komne tildels flere Mile oppe fra Landet.

Før Prinserne satte sig til Aftenstaffelet, gikde ned paa Gaden, hvor Folk lydelig bad om at faa bilse paa dem. «Folkets Glædesy tringer lagdes nu paa det umiskjendeligste for Dagen.»

Efter den følgende Dag at have modtaget Opvartning af Skeens og Porsgrunds Øvrighedspersoner og fornemste Borgere besaa Prinserne Kirken. Her fandt de en stor Mængde Mennesker forsamlet. Til Orgelakkompagnement sang et Damekor en Kantate, som ikke vides at være bevaret, men som «udtrykte alles Følelser for Kongehuset og de forenede Riger». Derefter toges Byens øvrige Seværdigheder i Øiesyn.

Om Middagen stort Taffel og om Aftenen Illumination og Bal.

Dette aabnedes af Arveprinsen med Amt-mandinden Baronesse Wcdel-Jarlsberg.

«De thelemarkske Bønder dansede med deres Hustruer en norsk Polskdans og Halling; siden efter udførtes denne sidste Nationaldans af en norsk Officer ved Navn Colbjørnsen med en saa ualmindelig Færdighed, at det blev beundret selv af Bønderne.»

Ved Aftenstaftelet ledsagedes Kronprinsens Skaal med følgende Sang af J. St. Munch:

Staar Klippen end med haarden Barm,

Saa kold og mørk at skue —

Dog Klippens Søn kan blive varm Af ren' og hellig Lue;

Han blusse kan for FødelandOg for hver kjæk og ædel Mand,

Som Fædrelandets store Sag Med Kraft og Visdom fremmer.

Vi saa Din Færd, o Karl Johan!

Og deraf grant fornemme,

Du elske vil vort Norges Land,

Dets Held og Hæder fremme;

Thi fryde vore Hjerter sig,

O Fyrste! ved at skue dig;

Vi ønske alle inderlig:

Du længe, længe leve!

Til Arveprinsens Skaal sang man;

«En Haabets taljerne saa lys og blid Mon funkle paa Nordhimlens Bue:

Og Ted denB Glans hen mod fjerne Tid De Nordboer trøsfcigen skue —

Den Haabets Stjerne en Yngling er.

For Nor og for Svea lige kjær.

Den Yngling, udsprungen af Helte-Æt,

O, vist ban vort Haab vil opfylde;

Tbi Dyd og Sandhed, og Pligt og Eet Alt tidlig ban lærte at bylde —

Ja, OBcar! vor Glæde, vort Haab du er.

For Nor og for Svea lige kjær,»

Først Kl, 2 om Morgenen forlod Prinserne det vellykkede Bal.

Om Formiddagen den 17de Oktober tog Prinserne med Følge til Porsgrund, hvor de af Kammerherre Løvenskiold var budne til Frokost.Ved Indkjørselen til Byen stod der en meget smagfuld, skjønt simpel Æreport, hvorpaa der læstes følgende Indskrift:

«Vi Heltens Skjold med Eviggrønt omvinde;

Hans eiskte Søn en Blomsterkrans vi vinde.»

Om Aftenen kom Prinserne tilbage til Larvik, som for tredie Gang var illumineret.

Efter at bave ladet Byens Fattige bespise paa sin Bekostning og udsat et Pengebeløb i velgjørende Øiemed drog Kronprinsen med Søn og Følge til Holmestrand. Larviks og Sandefjords Borgerskab ledsagede dem et Stykke paa Vei. I Holmestrand, hvor Kronprinsen modtoges med festlige Tilstelninger, overnattedes der.

Den 19de Oktober gik Færden videre. Det var nu bleven Vinter med Hagl og Sneslaps, og Veiene var overalt rent afskyelige. Dette forhindrede dog ikke Bønderne i de Distrikter, hvori-' gjennem Reisen gik, fra at møde frem til Hest for at eskortere Prinserne fra Station til Station.

Paa Skiftet Tuft kom Drammens ridende Borgergarde Prinserne imøde.

I Drammen steg disse ikke ud af Vognen, men de underholdt sig dog med Byens Autori--teter, medens der skiftedes Heste.

Færden gik derefter op i Landet til Kongsberg..

Ved Hougsund var der opført en Æreport, der bar Karl Johans kronede Navneziffer.

Her satte de Reisende over Elven i en Chaluppe,^<ler bar «Unionsilaget» og roedes over af 6 hvid-klædte Matroser, medens Strandbreddene gjenlød høit af de talrigt forsamlede Tilskueres Fryderaab.

Fra Dunserud af, en Mil fra Kongsberg, hvor Bergamtet og et stort Antal Bergarbeidere havde indfundet sig, ledsagedes Prinserne af et Tog paa 150 Fakler, «der i det mørke og stille Veir gjorde en aldeles prægtig Virkning og overtraf endog den første Ankomst til Drammen.»

Paa Kongsberg tog de hoie Reisende ind i Bergseminariets Gaard, over hvis Indgang der i lysende Transparent stod at læse følgende af Professor Olavsen forfattede latinske Hilsen:

Si deserta, prius blandis habitacula Musis,

Invicto bellis Hospite læta fruor Introear felix populo, cam principe Nato! Excedant populo carus uterque suo!

0 Carole, memor sis nostri! Porrige dextram! Adsitis et nobis Oscar et usque Nepos!

Efter Modtagelsen om Aftenen var der Taffel

1 Læsesalen paa omtrent 80 Couverts.

Paa Bordet foran Prinserne stod der en paa et Fodstykke og 4 forgyldte Kugler hvilende Pyramide, der paa den Side, der vendte mod Kronprinsen, bar Indskriften:

Prineipi primo — Regnomm hereditario Caroli Johanni Heroi Patriæ amico Ornamento, Tutori.Paa den. Side, der vendte mod Arveprinsen, stod:

Principi Regio Oscaro, Populorum spei.

Den næste Dags Formiddag besaa Prinserne trods uheldigt Veir Kirken, Mynten og Fabrikerne.

Ved Middagstaffelet blev der efter Skaalerne sunget følgende Sang af Provst Fredrik Schmidt:

Kun Kj ærlighed og Tillid knytter Et fast og varigt Venskabs Baand;

Kun Retfærds Ven og tro Beskytter Modtages med en trofast Haand,

Og Himlen signer kun den Pagt,

Hvor fælles Vel til Grund er lagt.

Som Nor sin Haand til Svea rakte Med mandigt og med ærligt Sind,

Saa vil han Baandet helligt agte,

Som hellig Grundlov vied' ind ;

Han fri, selvstændig hylder blot Sin Grundlov og selvvalgte Drot.

Prins! Du, som Fredens Palme hæved'

Og sænkte laurbærkranste Sværd.

Det Folk, som for Din Magt ei bæved',

I Dig fandt Tolker for sit Værd;

Ved Visdom og Retfærdighed Du vinder Nordmænds Kjærlighed.Og, unge Fyrste! til Din Hæder Som Nordens Haab vi hilse Dig:

Du i Din Faders Fodspor træder,

Og kroner Haabet sikkerlig.

Op, Venner ! da med bredfuldt Maal,

Vi tømme vil Prins Oscars Skaal.

Derefter reiste Expeditionssekretær Valerius sig og foredrog følgende Sang, forfattet i Anledninsr af Storthingets Beslutning af 20de Oktober 1814 om Rigernes Forening:

Et solhvarf skådat Nordens band, det band, som, under palmen knutit, för evigt fjettrat land till land, och hjertan intill hjertan flutit.

Ej Kölen delar mer vår Nord, hans jernmur henne sammanlöder.

Till Mor vi äga samma jord, dess Söner åter äro bröder.

Hell Honom, goda Gudars skänk, som, stående för oss i spetsen, och Sjelf vår kedjas första länk, omkring Sig hvälfver hela kretsen!'

För Honom endast dygders rang och fria själars hyllning gälla;

Och om Han nånsin folken tvang,

Han tvingat dem att vara sälla.

På denna årsdag, festligt skön,, förnyom våra helga eder!

Ny kraft att verka, utan lön,för Scandiens sjelfbestånd och heder!

Nytt mod att en gemensam rätt och en gemensam lycka främja!

Tro åt vår konung och Hans ätt, oeh åt hvarandra stöd og sämja!

•Ja, för en enda kämpaslägt vår ö till arfvelott bestämdes;

Den rid, vi Söderns folk förskräckt, af dem vi Nordmän samfält nämndes.

Från slätt till skog, från dal till fjäll,

i Norden herrske blott en mening:

Må Norden vara fri och säll, men sällast genom sin Förening!

Til Kongsbergs Fattige skjænkede Prinsen

5 000 Rdr. før Afreisen.

Paa Tilbageveien steg Kronprinsen og Arveprinsen i Drammen af i Kjøbmand Bugges Hus, hvor de indtog Frokost.

Under Maaltidet foredrog Kjøbmand Ottesen sammen med Doktor Munster og Frue følgende af den førstnævnte forfattede Sang:

Du ved det, Prins! Ord er ei Tolk For Hjertets indre Stemme;

Modtag dog af et trofast Folk,

Som aldrig Dig skal glemme:

Tak for hver Stund iblandt os her!

Vid, Du af os høitelsket er!

Dig og Din Søn velsigne vi,

Du Folkets Ven og Fader 1Por os en Konning vorder Du,

Din Søn for vore Sønner;

Og begge komme vil ihu Paa Tronen Folkets Bønner.

Og kjendes akal paa viden Jord,

At Fyrsten i vort høie Nord Velsignet, hædret, elsket er Som Folkets Ven og Fader.

Da Prinserne forlod Drammen, ledsagedes de-af Garden og Autoriteterne, med hvem de tog Afsked paa Toppen af Paradisbakken.

Under sædvanlig Eskorte af beredne Bønder med Fakler Skifterne imellem kom Prinserne den 21de Oktober Kl. 9 Aften tilbage til Kristiania.

«Paa Reisen — saa ender Rigstidenden sin Beretning om denne Færd — kappedes Indvaa-nerne overalt om paa detumiskjendeligste at lægge for Dagen den uskrømtede Hengivenhed, som enhver rettænkende Nordmand, der kjender og vil sit Fædrelands Vel, ikke kan andet end føle for et Dynasti, med hvilket endelig en lykkelig Tidspunkt begynder i gamle Norges Aarbøger.i

*

Et Udtryk i Tidens Aand for de Følelser, som Kronprinsen paa disse sine to Færder omkring i Landet havde vakt tillive hos Nationen, har man tilvisse i et af daværende Prokurator, senere Byfoged Andreas Olsen forfattet Digt, som offentliggjordes i. det første Numer af Nationalbladet for 1816:Drot af Sydens Kjæmpeæt, Der som Granen kneiser,

Nu est Du dog vel lidt træt Af de lange Reiser, —

Sæt Dig her i denne Dal,

Lad den være Kongesal,

Blot en liden Kjende!

Og lad Skalden sætte sig Ved Din hoire Side!

Han har Lyst at spørge Dig,. Hvordan Du mon lide Vore Fædres gamle Nor, Folket, som paa Klippen bor, —

Allé Norges Sønner?

Stod Du ei ved Laugens Fos? Saa Du Zinklars Stempel? Stod Du ei i Nidaros?

Saa Du Olafs Tempel ?

Steg der ei paa Dovres Tind Stolte Tanker i Dit Sind Om det gamle Norge?

Naar Du kunde paa Din Vei. Ind i Hytten træde,

Sig mig, merked Du da ei Bondens store Glæde?

Monne ei de vene Smaa Sine Arme om Dig slaa Og fortrolig sige:Du er vores Fader, Du, Himmelen Dig lønner,

For Du med saa venlig Hu Ser til Dine Sønner!

Vi er' smaa; naar vi blir stor', Skal vi stride her i Nor For vor kjære Fader!

Blev ei skjægget Gubbe varm, Naar Din Haand han trykked? Strakte han ei ud sin Arm, Sværd af Nabben rykked,

Svor paa det: Skjønt j eg er graa, Skal jeg ved Din Side gaa, Naar til Kamp Du byder?

Talte Du med Norges Mø? Monne hun ei kvæde:

Skal min Elsker for Dig dø, Vil jeg ikke græde.

Selv jeg glad som Skjoldmø gik, Anført af dit Lueblik,

.Naar Du bød, i Kampen.

Saa Du da ei, der er Kraft Under Døgnetaagen?

At paa Hellebardens Skaft Løven end staar vaagen?

At der dog er Liv ogLyst, Følelser i Nordmands Bryst. .Runer blandt hans Fjelde?Saa Du da, det er ei værd

End at lade ringe

For v or Hæders Jordefærd ?

At den la'r sig bringe Til den samme Tinde ben, Hvorhen Harald bragte den, Naar af Dig den muntres?

Saa Du da, end ei udbrændt Er de stolte Luer,

Vore Fædre have tændt Udi Klippens Buer,

Og at vores største Arv Er kun Fædres Mod og Marv Og uskrømtet Troskab?

Ei som Arvedrot Du est Blandt os fød og baaret,

Men paa en Foreningsfest Af vort Land udkaaret.

Giv os Fryd og Held for Arv, Saa skal vores Mod og Marv Evig Dig ledsage!

Blandt de norske Kildevæld Er Du vistnok hjemme,

Hvor Du hører fra hvert Fjeld Gamle Kjæmpers Stemme,

For hvis Sønner Fædreland Og den gjæve Karl Johan Ere lige kjære.Sjelden blive det Din Lod,

Norske Skjoldes Løve Mod en fremmed Sværdeod Udi Kamp at prøve!

Men hvis det skal stundom ske,

Hvor der ude da er Sne,

Der er Varme inde.

Lad Dit Hjerte og Dit Skjold Norge da beskytte!

Thi Du har en trofast Vold 1 hver Nordmands Hytte.

Vær for gamle Norges Land Gamle Norges Athelstan,

Og Du est velsignet;

Og reis saare ofte kring I de norske Dale!

Og som Athelstan paa Thing Du til Folket tale!

Ræk hver Nordmand frit din Haand Lad de gamle Kjæmpers Aarsd Norges Drot besjæle I

Præg udi vort Klippeland Krafts og Visdoms Stempel,

Saa at vore Fjelde kan Under Velstands Tempel Ret som gyldne Piller staa Og med Navnetrække paa Udaf Dig og Dine!Norake Bjerges Malm saa ren Skal med sine Skatte Sydens store Ædelsten Trolig da indfatte!

Malmen aldrig briste kan, Ædelstenen holder Stand,

De er evig knyttet.

Naar til Svea Du gaar hen, Tænk paa disse Dage!

Maaske ønsker Du igjen Dig blandt os tilbage.

Kom, o kom ! thi vi er een, Vi er fast som Klippens Sten Evig sammenknyttet! Frontespis

HESTEKAMPE

I NORDEN

AF
O. A. ØVERLAND.

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG.
LARS SWANSTRØM.

Johannes Bjørnstads Bogtrykkeri.

I.

En af de almindelige Friluftslege, som vort Folk har dyrket i Oldtiden saavelsom i nyere Tider, var Hestekampene, de saakaldte Hestehidsninger, Hestetbing eller Skeid, som de ogsaa — og vel saa hyppigt — benævnes.

Om disse er Mindet bevaret i næsten hver eneste Bygd fra Lindesnes og til Salten i Stedsnavne som Skeid, Skeidaker, Skeidsmo, Leikvang, Leikvin, Leikvoll, Leiknes, Dragsvoll, Rosvoll, Rosmo o. lign.Som Eksempler paa saadanne Stedsnavne nævnes Skeid paa Døn i Helgeland, Skeidaker i Lom, Hallingekeidet paa Fjeldet mellem Aal og Lærdal, Gandskeidene nær Stavanger, Eksercerpladsen Skeid i Surendalen, Skedsmo paa Romerike, Skedsvoll i Vaage. Skevik i Beitstaden, Leikvoll i Selbu o. fl. St., Liknes i Kvinesdal o. s. v. Et andet Minde om denne Leg bar vi ogsaa i Navne paa Fjeldtinder, som Skeidsbesten, Skeidsgampen o. l..Paa de fleste Steder af dette Navn vil man finde jevne Pladse, stundom flade og vide Sletter, omgivne af Høider.

Her satte nemlig Bønderne hverandre Stevne til bestemte Tider af Aaret for at prøve sine Hingsters Dygtighed i Kamp og Løb, Selve Navnet «Skeid» betyder en flad Yei paa en Mo, svarende til vor Kjøre- eller Ridebane. «At

ride paa Skei» fandt navnlig Sted om Høsten, naar Folerne toges hjem fra Fjeldet. I enkelte Bygdelag har «Skeidet» endnu holdt sig som en Tids-betegnelse paa en bestemt Tid af Aaret, idet det i Almindelighed betegner en Dag i de sidste Uger af August Maaned.

Til disse Hestething indfandt der sig ofte Kampkingster fra Steder, som laa langt borte; thi ikke blot Enkeltmand, men Grænder og Bygdelag ansaa det for en stor Ære at have en Hest at opvise, der kunde gaa seirrig ud af disse Kampc. Man lagde derfor an paa at opale saadanne Hingster, der havde store og skarpe Tænder, med disse Stevner alene for Øie, idet de den hele Sommer fik gaa omkring i Heien og gjøre sig tilgode, som de lystede. Helt til vort Aarhundrede fandtes der i de Bygder, hvor Hestekampe endnu var i Brug, mange saadanne «Ivigongshestar».

Efterat Tilskuerne havde leiret sig paa de omliggende Høider eller taget Plads paa Tagene af de nærmest liggende Huse, førtes en Hoppe ind paa Pladsen, hvor den holdtes af en haand-fast Kar. Derpaa slap man to af de sterkeste og væligste Hingster mod hinanden, og disse, der var forsynede med skarpe Sko, der havde usædvanlig lange og spidse Græv og Hager, sloges da saa længe om Hoppen, til den ene af dem laa død paa Kamppladsen eller gav sig over af Saar og Træthed.

Var der Tvil om, paa hvilken Side Seiren var, maatte Dommere, som var opnævnte i Forveien, afgjøre, hvilken Hest havde bidt bedst fra sig. Disse Kampdommere havde det ogsaa i sin Magt at afbryde Styrkeprøven, naar de fandt for godt.

Hingsterne førtes frem af sine Eiere eller af andre, som disse betroede dette ingenlunde lette Hverv; men de anseeligste Høvdinger satte en Ære i selv at føre sine Hingster i Kampen. Førerne skulde af bedste Evne hjælpe sine Dyr, naar de reiste sig paa Bagbenene og begyndte at bides og brydes, dels ved at drive dem frem med Hestestaven eller Skeidstangen, dels ved at støtte dem bagfra.

Ikke sjelden hændte det da, at de to Mænd, som hidsede Hingsterne, i sin Iver selv røg uklar og slog løs paa hverandre med Skeid-stængerne, naar den ene syntes, at hans Fole led Overlast. Det siger sig selv, at naar disse Op-tøier blev tilgavns blodige, maatte de bidrage sit til at give Skuespillene forhøiet Interesse og henrykke Tilskuerne.Skuespillet varede vel som tiest hele Dagen, idet det ene Par Kamphingster afløste det andet.

I Forbindelse med Hestekampene stod vistnok ogsaa Kapridning.

H.

Disse Hestekampe maa være meget gamle her i Norden. I Eggeby Kirke i Upland i Sverige fandtes der i 1863 en Runesten fra den ældre Jernalder, paa hvis Bagside en Hestekamp findes afbildet. Man kan saaledes gaa ud fra, at denne Forlystelse var kjendt i Norden for halvandet Aartusinde siden.

Ogsaa flere af Sagaerne har givet Skildringer af Hestekampene, saaledes som de fandt Sted i Norge og paa Island. Fyldigst er de islandske Ættesagaers Beretninger, af hvilke nogle her skal hidsættes,

Landnamsbogen bar en Beretning fra den Tid, Øen bebyggedes, om et Væddeløb med Heste om 100 i Sølv, efter hvilket den tabende dræbte sig af Ærgrelse; men ellers lader det ikke til, at disse Kampe har været forbundne med Væddemaal. Det var Æren, Kampen først og sidst gjaldt

I Viga-Glums Saga fortælles der, at i Åaret 965 havde alle Mændene i et Herred delt sig ito Grupper, der hidsede sine Hingster paa hinanden. Kampen erklæredes for uafgjort, efterått lige mange Heste havde været oppe at bides fra begge Sider. Da nu Vigfus, Viga-GIums Søn, stod frem og erklærede, at han endnu havds en Hest tilbage, som Modpartiet skulde sætte en op mod, da den var den bedste, fik han ikke Medhold i det. «Han havde nok mere holdt til i Buret og hjulpet sin Moder med Madlavningen end været tilstede ved Hestekampe», lod man ham høre, da det viste sig, at han ikke kjendte til, hvad der var Skik og Brug ved saadanne Anledninger.

Af Sagaen om Torstein Stanghug*) faar vi et Indblik i, hvorledes det gjerne gik til ved saadanne Hestekampe.

Torstein Torarinssøn og Bjarne Brodd-Helgessøns Dreng, Tord Hestmand, var komne overens om at hidse et Par

unge Hingster til Kamp. Da den Hest, som Tord drev, begyndte at vige, slog han til Torsteins Hest med Hestestangen, og dette blev af Torstein gjengjældt med et endnu haardere Slag, der jagede Tords Hest bort fra Kamppladsen. Tord lagde da til Torstein med Hestestangen og ramte ham i det ene Øien-bryn, saa det blev hængende ham ned over Øiet. Efter den Dag fik Torstein Klængenavnet Stanghug; men baade han, som gav ham Slaget, og

*) Historiske Portællinger No. 19,den, som satte Udnavnet paa ham, skulde kommé til at bøde for det med Livet.

Den berømte islandske Helt Gunnar paa Lidarende eiede en god Hest, som han lod sig overtale til at stille op til Kamp mod en, som Starkad Rorkssen eiede. Da Hestethinget holdtes, indfandt der sig Folk fra alle Kanter. Gunnar drev selv sin Hingst, men Starkads dreves af hans Søn Torgeir og dennes Ven Koll. Disse lagde da over, at naar Hingsterne styrtede løs paa hinanden, skulde de støde til sin for at friste at faa Gunnars Hest overende, saa den tumlede over sin Herre, -sHestene farer nu paa hinanden», siger Sagaen. «Torgeir og Koll render da mod Lænden af Hesten; men Gunnar støder sin Hest imod, og Sammenstødet blev nu saa hvast, at Torgeir og Koll faldt bagover og Hesten ovenpaa dem. De var straks paa Benene igjen, og nu for de løs paa Gunnar; men han kastede sig tilside, greb fat i Koll og slængte ham mod Jorden, saa han blev liggende sansesløs. Torgeir Starkadssøn slog til Gunnars Hest, saa den mistede sit ene Øie. Gannar gav da Torgeir et Slag med Stangen, saa han faldt i Svime. Derefter gik han hen til Hesten sin igjen og sagde til sin Broder Kolskegg: «Hug Hesten! Den skal ikke leve med Lyde». Kolskegg hug da Hovedet af Hesten. Da var Torgeir kommen sig paa Benene igjen og vilde fare løs paa Gunnar; men Folk lagde sig imellem, og der blev en svareTummel», Nogen Tid efter faldt Gunnar som Offer for Torgeira og Kolls Hevn.

Ogsaa fra Norge har vi et Par Vidnesbyrd om, hvor kjendt og skattet denne Forlystelse var.

Saaledea er den fangne Finn Arnessøns be-kjendte Ytring til Harald Haarderaade efter Slaget i Nisaaen: «Intet Under, at du bed saa godt fra dig, siden du havde Mærren med», tydelig en Allusion til Hestekampene.

I Aron Hjørleivssøns Saga, der udgjør et Led af Sturlunga-Saga, har vi en Skildring af en Hestekamp, som fandt Sted ved Kong Haakon Haakonssøns Hird.

Den norske Høvding Gant paa Mel (Rosendal i Hardanger) havde af sin Ven Sturla Sighvatssøn paa Island faaet i Foræring en prægtig Kamphingst, og Folk sagde om den, at den i sit Slags var den ypperste, som i Norge fandtes. Omtrent ved samme Tid forærede en anden Islænding, Arne Ørøyda, Kong Haakon en Hingst, der gik for at være den bedste paa Island. Paa et af de Hestestevner, som hyppig holdtes, og hvor mange Folk kom sammen, skulde disse to Heste bides med hinanden. Da de førtes frem, vakte de alle de tilstedeværendes Beundring. Saasnart de blev slupne, for de løs paa hinanden og sloges længe af alle Livsens Kræfter til stor Fornøielse for alle, som saa paa dette Skuespil. Men omsider begyndte Kongens Hest at gaa træt, og man kunde tydelig se, atKongen var ærgerlig. Gaut derimod gib omkring i Mandringen og lod sit ene Øie, — det andet havde han mistet — løbe rundt. Et Par Islændinger, Aron Hjørleivssøn og hans Frænde Torarin, der begge var Fiender af Sturla Sighvatssøn, kunde ikke finde sig i, at Gauts Hest skulde gaa af med Seiren. Saa gik de hen til Kongen og bad ham om ikke at være misfornøiet med Hesten; thi den var saa god, som nogen Hest kunde være. «Men den faar ikke den Medfart, den er vant til», sagde de. «Hvordan er da den?» spurgte Kongen. «En Mand følger hver Hest, som føres frem», sagde Aron, «og har en Stang i Haanden, og med den klapper han den paa Lænden og styrker den, naar den reiser sig». Kongen gav da sit Samtykke til, at de maatte føre Hesten frem. Som Følge af den Hjælp, Hesten nu fik, samlede den sig til et nyt Angreb. X)et varede nu heller ikke længe, før Seiren vendte sig, og Gauts Hest tumlede om for aldrig mere at reise sig. Gaut var fra denne Stund af Arons dødelige Uven. En Stund efter at hans Hest var styrtet, tog han Aron i Skulderen og sagde: «Jeg skulde give alt, hvad jeg har paa mig af Klæder og Guld, om du nu havde været Sturla saa nær, som du er mig». «Det er noget, du kunde have større Behov at bede om, Gaut Bonde», mente Aron. «Hvad skulde det være?» apurgte Gaut, «At Fanden, som har taget dit ene Øie, ikke inaa stryge afsted med det andet og», sagde Aron. Gant skiftede Farve og bedsig i Læben j men han blev ikke blidere paa Aron efter disse hans Ord, end han før var.

I den norske og islandske Lovgivning — den ældre Frostathingslov, Magnus Lagabøters Landslov og i Jonsbok

— var der sat streng Straf for den, som forulempede en Hest under Kampen, ligesom enhver, der hidsede Hingster uden Eiermændenes Tilladelse, maatte erstatte den Skade, som kunde opstaa, hvorhos han ogsaa knnde idømmes Avindsbøder.

IH.

I flere Bygdelag i vort Land maa Hestekampene have holdt sig temmelig langt ned i Tiden.

Paa nogle Steder gik de vel af Brug i Reformationsaarhundredet, paa andre Steder ophørte de i Statholder Gyldenløves Dage som Følge af de Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme, som ved denne Tid blev trufne af den landsfaderlige Regjering. I de mere afsidesliggende Bygder i Telemarken har de dog holdt sig langt ned i forrige, i Setesdalen endog et godt Stykke ind i vort Aarhundrede.

Vi skal først se lidt paa de Overleveringer, vi har om de telemarkske Hestekampe.

I Aaret 1618 kom Oslos og Hamars BiskopNils Simonssøn Glostrup paa Visitats til Fyresdal. I sin nys udgivne Visitatsbog har ban skildret de Hestekampe, som fandt Sted paa Molandsmoen, paa følgende Vis:

«En liden Fjerdings Vei fra Fyresda] kommer fra omliggende Sogne St. Bartkolomæi Dag en hel Hob Bønder med deres Heste, og der maa Hestene bides Par og Par, ligesom forordnet bliver, med Mening, at hvilket Aar Hestene bides vel, skal blive et godt Aar, et écontræ*)».

Der kan ved det sidste Udtryk — om Hestekampenes Udgang som Varsel for Aaret

— vistnok gjøres Ophævelser; — men Biskopen om det.

Henved 170 Aaar senere besøgte Presten H. J. Wille Stedet. Nogen Tid i Forveien havde Presten Efraim Jæger i Fyresdal — den i Bygde-sagnet endnu [den Dag i Dag levende «Lille Jæger» — arbeidet paa at faa stanset de Uordener, som gik i Svang paa Skeidpladsen og Molandsmoen, men uden større Nytte. Dog synes den gamle Vildskab nu at være noget afdæmpet.

Wille skriver: «Paa Molandsmoen er en slet Plan, hvor der har staaet fire spidse Stene op-reiste, der har udgjort en Firkant til Kampplads for Kjæmperne i gamle Dage. Nuomstunder boldes derimod et lidet Marked med Heste den 24de August, da man rider for at probere sine

*) Og omvendt.Heste og endelig løslader dem for at figtes om en Hoppe, som en Mand holder midt paa Pladsen og med en lang Stang forsvarer, indtil en har vundet Magt over dem alle».

De Skeidstene, som omtales i Willes Skildring staar endnu paa Moen i Veikanten, Den nordre af dem er trekantet og bar havt Runeindskrifter paa to Sider; kun af den ene Inskription kan nogle Ord tydes.

— Som man kan tænke sig, maatte Overtroen og Mythen omspænde den gamle Kampplads med sit magiske Net, og flere Sagn er stedfæstede til Skeidpladsen og dens nærmeste Omegn. Et Par af dem, der er optegnede af Provst J. L. Qvisling, lyder saaledes:

«Dilterdalen kaldes en ganske liden Ind-sænkning i Veien øverst paa Molandsmoen. Den har fra ældgammel Tid Ord for Spøgeri, som ventelig kan være; thi lige søndenfor ligger Skeidpladsen, hvor den onde havde huseret med alskens Ugudelighed gjennem mange hundrede Aar. I Dilterdalen gik Jenter og trillede paa Hovederne af de Børn, de havde myrdet; der saaes sorte Hunde med gloende Øine; der stansedes Hestene Gang paa Gang og slap ikke frem, Saa man efter, sad der ofte en liden sort Hund og holdt i Bidslet,

Paa Modøl, som ligger ved Veien lidt nordenfor Dilterdalen og Skeidpladsen, boede omkring Midten af forrige Aarhtmdrede Peder Stokberg. Han var Snedker af Profession oghar efterladt sig adskilligt Snedkerarbeide, meat vakre Skab. Ellers var han Sergeant og paa Grund af denne sin Stilling opflyttet fra Byen, da der var Eksercerplads ved den anden Ende af Molandsmoen, ligesom flere Officerer boede i Prestegjældet. Ingen af dem var af Guds bedste Barn, og det var da neppe Sergeanten og hans Madam heller. Tvertimod holdt de ofte et stygt Hus med Drik og Leven. Men fine paa det vilde de være, og da Madam Stokberg var død, blev derfor Presten Henrik Berg, som forøvrigt heller ikke var for god til Selskabet, indbudt og skulde holde Ligtale i Huset.

Ligfærden var samlet, og Tiden led; men de ventede forgjæves paa Presten. Tilsidst blev det saa langt paa Dagen, at de sagde, at kom ikke Presten nu straks, saa fik de reise med Liget uden Ligtale. Derfor bad Stokberg sin Nabo, Lagi Grevstad, at han vilde gaa lidt nedover Molandsmoen, om han ikke kunde se noget til Presten. Lagi gjorde det; men da han kom bort i Bakken, som fører op paa Molandsmoen, laa der en stor Skrub midt

i Veien for ham. Den laa med Hovedet ned paa Fremlabberne, grinte med Tænderne og vilde ikke flytte sig; men Lagi tog Kniven af Slidren, holdt den frem og gik imod den. Skrubben veg da til Siden. Da Lagi var kommen lidt bort paa Moen, kom Presten kjørende mod ham op af Dilterdalen. Det var endda Knut Tveit, som skydsede ham og stod bag paa Meierne.«Kommer du med Kniv mod mig, Lagi ?» sagde Presten,

Lagi fortalte da, at der havde ligget en Skrub midt i Veien for barn, som ikke vilde rømme.

«Det er nok deu samme Djævelen, som bar hindret mig, det», sagde Presten.

Da de kom frem paa Bakken, vilde de se Farveien efter Skrubben. Der var just faldt Nysne om Natten; men der var ikke mindste Merker efter Ulven, hverken indenveis eller udenveis. Der var ikke andet at se end Fodsporene efter Lagi selv. Den, som bar fortalt mig denne Historie, heder Lagi Modøl, Han er nu (1880) en meget gammel Mand, og Lagi Grevstad var hans Bedstefader. «Jeg hørte mange Gange Godfar fortælle det», sagde han, «og jeg er vis paa, at han ikke løi».

Henrik Berg var Prest paa Moland 1746— 1769, da han blev afaat.

En Vinterkveld og Søndags Eftermiddag kom Efraim Jæger (Prest i Fyresdal 1774—82) kjørende tilbage fra Veums Kirke, Saavi Olssøn Tveit, dengang i Konfirmationsalderen, var Skydsgut og stod bagpaa Meierne. Da de kom i Dilter-dalen, braastansede Hesten og vilde ikke røre sig.

Jæger, som var navngjeten for sin Magt over den onde, reiste sig i Slæden og saa fremover Hesten. Derpaa satte han sig igjen, tog Huen

2af og holdt den for Ansigtet. «Hold dig nu fast!» sagde han til Saavi, og med det samme satte Hesten, som var Traver, en stor sort Hest, afsted i rasende Fart frem gjennem Skogen og helt ind i Prestegaardstunet i et eneste Løb, — ja gjennem Gangdøren helt ind i Gangen, siger nogle, saa at Prestefruen løb forskrækket ud og raabte:

«Men, Far! Far! hvad er det, du gjør?»

Hesten var da saa, at Skummet valdt af den. Saavi Tveit døde først i 1848 i en Alder af 82 Aar og fortalte ofte denne Tildragelse.

Sidste Gang, Hest vides at være sat fast i Dilterdalen var ellers for Olav Kvaastad fra Eids-borg i LaardaL. Olav Gjermundssøn Svalestues Bedstefader. Da Hesten stansede for ham, satte Olav i en styg Ed. Med det samme gik Ryggen af paa Hesten, saa det var med arme Kød, han fik den ned til Modøl, hvor den Dagen efter døde.»

— Ogsaa paa andre Steder i Telemarken holdt Hestekampene sig længe. I sine «Gamle Sagn om Hjartdølerne» meddeler M. B. Landstad følgende: «Telebøndei'ne havde ogsaa Moro af at lade deres Heste bides og slaas. De brugte intet andet end Gradheste, og jo bidskere de var til at bides og jo sterkere til at slaas, desto gjæ-vere var de. Naar Bønderne kom sammen, saa kyfcte de af sine Heste, enhver paastod, at hans Hest var umfram alle andre, og Enden blev, at de skulde lade dem prøves. Saa slap de Hestene sammen, hidsede dem paa hverandre, og Folksamlede sig for at se derpaa. Dette kaldtes Gamaleik. . . . Naar ea Hest blev dræbt i Gamaleik, saa skulde den ei flyttes, men nedgraves paa Stedet tilligemed Bidsel, Sadel eller Sæle; det maatte ei bruges paa anden Hest, som den dræbte Hest havde baaret».

Endnu bevarer Bygdefolket i Hjartdal Mindet. om den sidste Hestekamp, som holdtes der i Dalen for opimod 200 Aar siden paa Gampe-traakka paa Gaarden Aaby. Det var Aabybrunen og Natadalsmusen, som her var ihop at bides, og Kampen endte med, at den sidste bukkede under.

— At der til Hestekampene ogsaa kunde knytte sig Optrin, der minder sterkt om Riddertidens Romantik, synes at fremgaa af følgende Stev, der findes optaget i Landstads Folkeviser:

«Inki fær du dotter mi,

hon er inki vaksen enno,

men me skal møtast paa leikarvoiLo,

og rauden raade fer henne».

Det siger da ogsaa sig selv, at man i Stev-kampene aldrig forsømte at kyte af sine Gamper, saasandt de var noget at kyte af. I et Stev heder det saaledes:

«Idag stende hesten min,

imorgo skal en gange,

men tek en'ki travet ettec Bejarblakkin,

skal en daud etter hovringen hange».I et andet siges der :

«Blakken min klingar i kleivann, han hev fengid saa vond en vane, men ha' en 'ki brøtid hjoltehoven'). saa ha' en vorid mester fer Grane».

En hel Række af lignende Stev maa være gjorte om Egnens mere navnkundige Skeidheste ned igjennem Tiderne. Et af disse lyder saa:

»Rauden paa Halleland ban gere baad' bit og epenne, meD vetrungen2) i Steinbergi han vil 'ki fer flettun3) renne».

— Før vi forlader de telemarkske Hestekampe., skal jeg minde om et Træk, som er mig fortalt af troværdige Folk, og som viser, med hvilken seig Udholdenhed Landsfolket hænger ved de gamle Fortidsskikke.

Den første Gang, der skulde holdes Dyrskue {«Fæsjaas) i Telemarken, stod Bønderne i den Tro, at dette var en Fornyelse af de gamle Hestekampe. De mødte da op med de olmeste Okser og mest stangvise Kjor, som fandtes i Bygderne, og til det forventede Skuespil indfandt baade Mænd og Kvinder sig i Masse.

*) Oklelsdet.

Aarsgammel Hingst, “) Flænger, Saar,Det var ikke frit for, at nogen hver følte sig skuffet, da man forklarede dem, kvad den virkelige Hensigt med disse «Fæsjaa» var.

IV.

Om de setesdalske Hestekampe haves Oplysninger fra Bygland, Hyllestad, og Valle, hvor de holdt sig til Aarene 1820 — 1830.

I Bygland «red man paa Skeid» den første Sendag efter Hjemkomsten fra Heien sidst i August Maaned. Hyllestads Skeid fandt Sted næstsidste, Valles Skeid, der ogsaa besøgtes af Folk fra nærmeste Bygdelag, Fyresdal, Gjevedal samt af Vestlændinger, den sidste Lørdag i August Maaned.

Om Valles Skeid har man en Beretning forfattet 1771 af Presten Reier Gjellebøl og optagen i 26de Hefte af «Topografisk Journal.»

Denne Beretning er i sin Helhed saalydende:

«Til Slutning maa jeg endnu melde den aller-besynderligste Sluk iblandt dem (Setesdølerne), nemlig den saakaldte Skei. Denne Ceremoni bør al tid holdes Lovise Dag*} i August Maaned,

*) Sandsynligvis 25de August, den hellige Kong Ludvigs Dag. Lovise Dag skal vel være Ludovici Dag.hvis den indfalder paa en Løverdag, men hvis ikke, da enten Løverdagen i Forveien eller og Løverdagen efter, dog saa, at den ikke maa gaa ind i September. Paa denne Dag samles en stor Mængde af Almuen med deres Heste paa en Plads tæt ved Prestegaarden, som kaldes Skei-volden. Naar de er forsamlede, frembringer de paa Pladsen en Hoppe, og til denne Hoppe løslader de to Graheste paa Gangen, som følgelig bides og slaaes om, hvem der skal

blive Mester af Hoppen, Naar disse er trættede, fremleder de to nye til samme Skuespil, og saaledes holder de ved saa længe, som de har Heste tilbage. Hvad for et underligt Syn dette er, kan inan let forestille sig, idet man ikke andet hører end Hestenes modige Vrinsken og Folkenes letsindige Skrigen og Raaben. Mange af disse umælende Kreaturer tilreder hinanden ogsaa paa en ynkværdig Maade; thi de ikke alene gruelig spænder og slaar hinanden, men ofte bider hinanden saaledes, at de ligesom svømmer i Blod, uden at tale om, at disse arme Bæster tit saaledes udmatte hverandre, at de er syge derefter en lang Tid, ja mangen Gang fordærver hinanden og gjør hverandre Skade. Naar dette er til Ende, begiver de sig fra dette Sted til en anden Plads paa den anden Side af Prestegaarden, som bliver kaldt Legvolden. Her rider de tilkaps, 3 eller 4 paa Gangen, og hvo, som kommer først til Maalet, holdes for Seierherre. Dette sker paa lige saabesynderlig Maade som det forrige, idet at de ikke ved Hestens Traven søger at overvinde hinanden, men enhver ved idelig Pisken og Slaaen forcerer sin Hest til at løbe i Gallop eller rettere det saakaldte Firsprang. Herved sker og til Skade for Bæsterne, som undertiden falder om paa Tuer og Stene, men og paa Rytterne, som tit falder af og bliver lemlæstede, hvilket lettelig kan ske baade ved den overdrevne Riden som ved det, at de rider uden Sadler og altsaa ikke kan holde sig fast; ja, man ved snart intet Aar, uden at der hænder et Uheld ved denne Skik. Dog, dette uagtet, er de aldeles ikke til at overtale til at lade denne stygge Skik fare; ja, de ældste Mænd er næsten de værste at bringe til Raison, eftersom Sedvanerne er hos dem for meget gamle og indgroede. Dette maa man dog sige derhos, at. de Aaringer, som jeg har været her, og som har trykket dem med dyre Tider,*) har deres Uorde-ner ved deune Leiligked ikke været saa store som tilforn, da de havde mere Formue til at anskaffe sig Brændevin fra Kjøbstæderne, hvilket de i Overflødighed fortærer ved denne Skei.

Begyndelsen til denne Skik har været denne, at de i gamle Tider har havt ligesom et Hestemarked paa samme Dag; men da nu dette Kjøb-mandskab er immer mere gaaet af Moden, er

*) Soai bekjendt indtraf der i Begyndelsen af 1770 Aa-rene Dyrtid og Hungersnød i Norge.ikkun Skikkene og Ceremoniern e blevne tilovers,»

— Paa sin Stipendiereise i Juli og August 1847 besøgte Jørgen Moe den ogsaa som Digter bekjendte Johan Nikolai Frantzen, der i 1844 var bleven Sogneprest til Valle. I sin Indberetning til det akademiske Kollegium omtaler Moe Frantzen i anerkjendende Udtryk, idet han havde hans Blik for det eiendommelige i hans Menighedsliv at takke for flere veiledende Vink, og senere havde han modtaget skriftlige Meddelelser fra ham.

I en af disse sine Skrivelser har Frantzen givet en Skildring af Vaileskeidet i dets Foreteelser i den sidste Tid, Da de Personer, han her omtaler, tildels er kjendte andenstedsfra, vil den livfulde Fremstilling tilvisse læses med almindelig Interesse,

«Den sidste Løverdag i August Maaued,» skriver Frantzen», hvilken Tid endnu kaldes Skei-bil, samledes fra tidlig om Morgenen paa en ved Prestegaarden liggende Husmandsplads, som af den Grund kaldes Skeivolden, Folk fra hele Pre-stegjældet for dels at anstille, dels at være Tilskuere ved Hestekampene, idet to Grahingste blev fremførte paa en liden Plaine ved bemeldte Plads, og eggede man dem til Kamp ved at holde en Hoppe til dem. Naar Seiren var afgjort, blev et nyt Par ført frem, indtil der ikke var flere tilbage. Dette varede gjerne til Kl. 3 å 4 om Eftermiddagen, hvorpaa Forsamlingen begavsig til en lang, men noget smal Eng langs med Leikarvolden, hvor man feapred, dog kun for Ære, ikke for Vinding, hvormed man holdt paa, saa længe Dagen varede. Lystigheden fortsattes om Natten med Dans og Drik. 01 og Brændevin blev heller ikke under Dagens Forsamlinger sparet. Desuden dreves den bele Tid og langt ud paa Søndagen Hestehandel. Endskjønt det nu ikke mere agtes for anstændigt, at Kvinder indfinder sig, hvor Sagen fornemmelig vedkommer Mænd som ved Auktioner etc., saa var dog ved Skeiet en af begge Kjøn blandet Forsamling tilstede og det af alle Aldre. Enhver Dreng og Mand var forsynet med en «Skeistang», d. e. en Kjep til at gjenne Hestene fra sig med, og naturligvis et Vaaben. som maatte gjøre Tjeneste i Mændenes egne Kampe. Thi ved Skeiet var det ikke Hestene alene, som skulde prøve Styrke, men ogsaa Bygdens vældigste Brydere og Slagsbrødre, af hvilke der i fordums Dage var mange i Valle. Og i saadanne Slagsmaal gik det undertiden alvorligt til.

Ved et af de sidste Skei, for omtrent treti Aar siden, var en af Valles sterkeste Kjæmper, Bjørg-ulf Eivindssøn

Upstad, senere Brokke —• nu bosat paa Gaarden Løvaas i Evje -— nær bleven dræbt. To Brødre, der endnu lever, Tjostulf og Dreng Olssøn Hoftuft, havde i Stilhed foresat sig at' byde Bjørgulf Spidsen, naar han ved Skeiet skulde ville yppe Kiv* og braute af sin Styrke.Deres Moder, Enken paa TTof tuft. — en Gaard, som ligger 1/H Mil nordenfor Prestegaarden — kavde nistet dem nd den foregaaende Uge for at slaa paa Heien. Men de havde benyttet Tiden bedre. Hele deres Arbeide for Moderen denne Uge blev ikke mere end 3 Læs Hø, hvorimod de aad og sov og samlede Kræfter til Løverdagen. Saasnart Hestekampen var endt og Folket var samlet paa Leikarvolden, kom Bjørgulf E. Upstad ridende i fuldt Rend under Huj og Skrig og raabte, at han var «Frikar», o: den gjæveste Kjæmpe, med hvem ingen turde binde an. Tjost-ulf Hoftuft ytrede hertil, at dette ikke endda var saa afgjort, i det mindste skulde ban ikke uprøvet faa gjælde derfor. Bjørgulf gav ham derpaa et Slag med den tykke Ende af sin Skeistang. Tjostulf gjengjældte Slaget ved at drive til ham over Laaret og sagde, han skulde ikke fare frem som en «Fant» og slaa Folk uden Aarsag. Men vilde han prøve Styrke, skulde han her finde Mand for sig. Bjørgulf var dertil overmaade villig, men bad blot om Frist, til han fik kastet af sig Kuften; men uden at give ham Tid dertil greb Tjostulf fat i hans Halstørklæde, vred dette om og kverkede ham saaledes — d, v. s., han fik ham under sig, i hvilken Stilling han holdt ham med den venstre, medens han med den anden Haand med Skeistangen blev ved at dænge ham ynkeligen. Taget i Tørklædet turde han ikke slippe af Frygt for, at Bjørgulf igjen skuldekomme paa Benene og tage til Gjenmæle. Saavel Broderen Dreng som en anden god Ven, Bjørn Knudssøn Klokkerstuen (Eventyrmanden), stod ham trolig bi og skulde visselig have gjort det af med den faldne Helt, hvis han ikke h^vde faaet Undsætning af Bygdens daværende Lensmand Ole Knudssøn Tvedten, til hvis Datter Bjørgulf just da beilede, og af hans Svoger Halvor Torjussøn Ombli, der endnu lever og i sin Ryg den Dag idag føler Mindet af hin Kamp; thi Bjørn Knudssøn gav ham et saa drøit Slag med sin Stang, at han siden ikke har forvundet det. Lensmanden, bekjendt for sin Styrke, for sin Godmodighed, men ogsaa for sin Drikfældighed og som Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold, foragtede alle Farer og trodsede alle Slag og befriede sin vordende Svigersøn ved at skjære over det ulykkelige Halstørklæde, hvormed Kniben var forbi og den Historie ude.

Den gode Bjørgulf mistede senere paa en Reise til Stavanger — ogsaa i et Slagsmaal — sit ene Øie, For 11/s Aar siden druknede en af hans Sønner, Ole, omtrent 18 Aar gammel, ved at føre Heste over en Aa i Vestheien. Dette Dødsfald gjorde et dybt Indtryk paa den gamle, som kort efter gik ind i Afholdsforeningen og har, saavidt jeg ved, siden været fredelig og ædruelig.

At Bjørn Knudssøn var med Brødrene mod Bjørgulf var ellers eu lumpen Streg, saasomBjørgulf nogle Aar forhen havde paa Skeiet frelst Bjørn. Thi sidstnævnte havde i et Slagsmaal med Paul Grosli, som siden blev hans Svoger, nær mistet en Finger, som den anden holdt paa at afbide. Men da kom lykkeligvis Bjørgulf og gav Paul et Spænd, som befriede Bjørns Finger og medtog en af Pauls Tænder.

En Mand ved Navn Arne Eivindssøn Hau-gura, som ifjor, henved 80 Aar gammel, reiste med hele sin Familie til Amerika, skal ogsaa have udmerbet sig som Slagskjæmpe ved Skeiene, og uagtet hans høie Alder spaaede man ikke «Merikanerne» godt, om de skulde gjøre «han Arne» vred.

At Folk blev overredne og betydelig beskadigede ved Kapridningen, var ikke sjeldent. En saadan Begivenhed var det ogsaa, der blev den endelige Aarsag til Skeidets Afskafielse for omtrent 27 Aar siden i Presten Ross's første Embedstid*). En af Prestens Naboer, Torgrim Kjelleberg, blev nemlig overreden og derved helseløs og Taget paa hans Bolig nedtrampet, hvilken Voldsgjerning blev den sidste. Thi nu forenede alle omboende sig med Presten, og paa deres Ansøgning blev da Skeiet ophævet.

For ikke at udelade noget, som i mindste Maade kunde være Dem af Interesse at vide, tilføies, at Bjørgulfs Kjæreste, nu hans Kone,

*) H. Olir. Roes var Sogneprest til Valle 1821—27.heder Sigrid og var lige til Sønnens ommeldte ulykkelige Død en levelysten, for ikke at sige letsindig Kvinde. Men dette Dødsfald rystede hende i den Grad, at hun nær var bleven vanvittig».

Saavidt Presten Frantzen,

— Ogsaa ved Valle-Skeidene spiller Træk fra Mytbens og Eventyrets Verden ind, idet man har Beretninger om Huldreheste, som møder op ved Skeidet og vinder, hvorefter de igjen forsvinder.

Om Leiv Røisland af Valle og hans guld-skoede Huldrehingst lever der endnu Minder i Sagn og Sang. Graafolen — saa var dens Nava

— kom hvert Aar ved Skeidtider ud af en Fjeldur nær Gaarden og lod sig ride til Skeidet; men efter vunden Seir forsvandt den altid. Engang, da Leiv slap den, gav han den et Rap med Bidslet over Lænden, og dette betalte G-raafolen med et Slag, der strakte Leiv død paa Flekken. Dermed forsvandt den. Siden kom den tre Aar efter hverandre, den sidste Lørdag i August (d. v. s. selve Skeiddagen) ud paa Hei-braaterne og knæggede. Men der var ingen, som vovede at tage den.

Om Leiv og hans Huldrefole lever der endnu den Dag idag følgende Vers i Setes-dalen :«Hesten hans Leiv

han skipar i kleiv,

ban hev fengji saa vond en vane;

fyst han kjem heim å Skålekleivann,

so jager han Leiv avgare.

Han sparer 'kje hoven for gyldan tonn, å leggje sin husbond i dvale».

Verset sees ogsaa at være fejendt i Telemarken.

Et lignende Sagn berettes om Einare Rikje; men hans Huldrefole var blak.

Med særlig Forkjærlighed mindes Valles Befolkning endnu den Fole, som var Seierherre i en Aarrække ved de sidste Skeid, som fandt Sted der i Bygden. Det var «Boteblakken». Den var kun 8 Kvarter høi; men desuagtet kunde den optage Kampen med meget større Modstandere. Den var i sin Tid i flere Eieres Besiddelse. Frontespis

SLAGET VED

LYNGØR 1812

AF
O. A. ØVERLAND.

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG.
LARS SWANSTRØM.

KRISTIANIA 1898.
JOHANNES BJØRNSTADS BOGTRYKKERI

Lyngør er blevet vor Søndagsstation; her er goldt kun og frydløst; Men naar det kuler tillmvs, og fra Himmelen Strømmene styrte, Dønningen banker om Baug, og Masten zittrer og baaver, Spørges iler ikke om blomstrende Strande og løvrige Lunde, Ikke om Hvile i Skyggen af Hæg eller duftende Birke,

Men om en Vig kun, et vindstille Hul, hvor i Skjødet af Klippen

Trygt man kan fæste sit Taug og tørne for Dræg eller Anker. Lyngør er klassisk desuden. Kom hid, vor snaksomme Fører! Kort os de ledige Timer ombord med din ordrige Krønik, Hentet fra Kampen imellem de to, Fregatten' Najaden,

Ført af den dygtige Holm, og det britiske todækkers Rangskib. Her stod Slaget; hvor Skonnerten hist har tørnet for Anker, Svaied John Bull, indlodset i Havn af en lumpen Forræder, •Op med sin Bredside tvertover hin, som i Bugten tilvenstre Knmpfærdig laa med sit Anker i Bund og for dobbelte Springtaug. Flugt havde været den let; don kunde for rummelig Seil vind Frelst sig tilsøs; men den førte paa to armerede Brigger. Svigte dem vilde den ei, og følge den kunde ei disse.

Hellere da med det glubende Trold med dobbelte Tandgjærd

1Prøve sit Kast og Mate, hvad Mod kan virke mod Rovlyst. Men i en vanheldig Stund Najaden var tømret og taklet,

Yiet til hastig Ruin, fra først den sattes paa Stabel,

Keist til Rangskib, mens endnu den laa halvfærdig i Dokken,. Blev den et Rov for Britannias Ran hin skjændige Time,

Da hun, af Blodlyst bespændt, lod plyndre og øds paa Redeit Alt. hvad den fattige Fugl gjennem livslange Sommere samled» Rangskibet hugged hun ned, — kim kundø ei slæbe det

med sig; —

Blev saa af Skroget en letbygt Fregat; men neppe i Sø bragt Stødte den først paa. Grund og seilede siden i Stormsø Forreste Merastang ogBramstang fra Bord, et drøveligt Omen Knap nu rigget paany — da kom den graadige Ransmand, Fulgt af tvende Drabanter; raen hin dem ventede rolig. Pludselig dunclred det britiske Skyts som ea Torden i Sundet, Splitted Fregattens Spring, saa den svaiede bagnd, og Baugen. Magted alene at svare med Skjel paa den larmende Tale. Kjækt den svarte; men Røveren løste paany sine Ildsvælg, Lucifer ae!v hjalp til, og ned fra den rammedes Reisning^ Styrtede brændende Stumper af Fok, af Mersseil og Bramseil, Fænged i Dækket, hvor Krudtet var spildt og sprængte i

Veiret

Skanse og Bak, mens Skroget sank ned i det skummende:

Havsvælg,

Bretland til lidea Honnør, de segnede Helte til Hæder.

Dengang P. A. Jensen skrev dette sit Helte-digt, havde den Opfatning trængt igjennem hos den norske Almenhed, at Slaget i Lyngør var alt andet end Hæder for «de segnede Helte»,, for den norske Marine i det hele.

Samtiden rettede umiddelbart efter Kampen de haardeste Bebreidelser mod Holm, fordi han havde sogt Havn, fordi han havde tyet ind tilLynger i Stedet for at staa tilhavs, fordi han havde optaget Kampen med den britiske Overmagt.

Man gjorde den norske Marine ansvarlig for den Feighed, som en Kystværnsehef havde lagt for Dagen under den britiske Eskadres Opseiling, og man rettede haarde Bebreidelser mod en Chef for en Kanonbaadafdeling for, at ban ikke i Tide havde indfundet sig paa Krigsskuepladsen,

Fra dansk Side priste man i høie Toner det Mod og den Tapperhed, som var udfoldet af de danske Officerer ombord paa «Najaden». Paa samme Tid rakkedes der ned paa den norske Sømandsstand; der fremførtes ubeviste og ubeviselige Sigtelser for Fædrelandsforræderi mod Folk, som tilhørte den.

Denne Opfatning af Begivenheden blev efter-haanden saa populær, at norske Sjøgutter, som skulde udskrives, vovede at give en af Indrulle-ringsckeferne, der som Officer havde været med i Kampens sidste Afsnit, ondskabsfulde Finter for Feighed. Og paa et kritisk Tidspunkt i vort konstitutionelle Liv lød der i selve Storthings-salen Haansord mod den norske Marine, — Haans-ord, som ikke havde andet at paaberaabe sig end disse uforgribelige Formeninger, som denne eller hin havde dannet sig om, hvad der burde være gjort, og hvad man skulde have forsømt at gjore ved den sørgelige Begivenhed.

Og dog forelaa der allerede forlængst fra uforkasteligt Hold de tilforladeligste Udtalelser om, at «Najadens» Undergang ikke skyldtes noget

1*Feilgreb fra Chefens eller Mangel paa Tapperhed fra Mandskabets Side: Pligtens Bud var blevet fulgt til Punkt og Prikke. Ligesaa lidet kunde der rettes nogen Beskyldning for Landsforræderi mod norske Matroser.

Disse Udtalelser har Vægt; thi de hidrører fra James Pattison Stewart selv, Chefen for det britiske Linieskib, som ødelagde «Najaden», og fra Føreren af den britiske Brig, som var med.

Men med alt dette skal man ikke negte den britiske Officer, som slog vort Land et saa dybt Saar, sin høieste Beundring; thi hans Bedrift er nærmest et Sidestykke til en Vaabendaad, som det norske Folk med al Føie regner blandt de herligste i sin Historie: Tordenskjolds berømte Færd ind gjennem Dynekilen,

II.

Under den lange Krig med Storbritannien og Irland i Begyndelsen af vort Aarhundrede havde vort Land kun i ringe Grad været forulempet af fiendtlige Krydsere. I Regelen lyk- • kedes det de dansk-norske Krigsbrigger og de norske Kanonbaade, som var stationerede paa Kysten, at holde dem i ærbødig Afstand fra Land. Det hændte ogsaa forholdsvis sjelden, atFienden var nærgaaende. Naar dette var Tilfældet, og det norske Kystforsvar kom tilstede, skulde Britten ikke ofte faa Grund til at kyte af sit Møde med Nordmanden,

Men Briggernes og Kanonbaadenes Virkekreds strakte sig ikke langt udenfor Skjærgaar-den og de nærmest tilstødende Havstykker af Skagerrak og Nordsøen. Det var et godt Kystforsvar; men nogen Betryggelse for den norske Skibsfart og oversøiske Handel afgav det ikke,

— ialfald ingen, som kan være Omtale værd.

En saadan Sikkerhed var under de Forhold, som var indtraadte efter Høsten 1809, heller ikke nødvendig. Da de britiske Øer trængte til den norske Trælast, aabnede den engelske Regjering ved de saakaldte Licencer eller Fripasse en sikker Handelsforbindelse for Norge. Takket være disse Fribreve, som man kunde faa mod at erlægge en vis Afgift, kunde de norske Skuder seile, hvor de vilde, uden at lide nogensomhelst Molest af fiendtlige Krydsere. Ja, stundom kunde de endog blive optagne i de store engelske Han-clelsflaader, som seilede under Orlogsfartøiera Beskyttelse. Yed denne Lieencefart kom en ganske merkelig lønnende Rørelse istand. Navnlig i Aaret 1811 antog denne et saadant Omfang, at Nordmændene tjente flere Penge end i Freds-aar. Trods alle de Forbund og Traktater, som sagde det stik modsatte, befandt Norge sig paa en noksaa fredelig Fod med England,

Saaledes som Forholdene nu havde udvikletsig, ønskede Nordmændene bare, at denne Tilstand maatte blive af Varighed, og de skjøttede ikke om noget andet Forsvar end det Nødværge, de havde til Beskyttelse af den indenrigske Handel, hvortil man ikke løste Fripas. Havde man større Krigsskibe under Kysten, mente de, vilde Engelskmanden bare opfatte det som en Trusel, som et Angreb paa sig, og de vilde i saa Fald ikke slaa sig tiltaals, før de havde faaet denne Fare fjernet. De Krydsere, som vilde blive sendte herhen i dette Øiemed, vilde i høi Grad komme til at genere Handelen og Kystfarten.

Men den danske Regjering var nu af en anden Anskuelse. Den fandt, at det norske Kystforsvar trængte til at forsterkes, og den agtede ikke, hvad Nordmændene mente om den Sag.

I Oktober 1811 var Fregatten «Najaden», der var den første Skude, som byggedes paa Nyholm siden Flaadens Bortførelse, løbet af Stabelen, og den blev nu rigget og sat i fuld Stand for at anvendes til Krydsning i de norske Farvande mider Kommando af den tapre Kaptein Hans Peter Holm.

Holm, der ved denne Tid var 40 A ar gammel, havde en lang og ærefuld Krigerbane at se tilbage paa, og navnlig havde han i 1811 som Chef for Briggen «Laaland» udmerket sig ved flere Leiligkeder, saaledes bl. a. ved Erobringen af Briggen «The Manly».

Den 2Sde Februar afgik Fregatten, der var armeret med 36 Stk. 18-Punds Kanoner og be-mandet med 297 Mand, op til Norge og løb den 29de om Eftermiddagen ind til Brækkestø. Idet den skulde ankre i denne Havn,

rammedes den af det Oheld, at Agterskibet stødte paa et Skjær, hvorved de 4 underste Rorløkker knækkedes. Den maatte derfor lobe ind til Kristianssand, hvor den kjølkaltes. Da denne Reparation var afsluttet, blev Fregattens Armering kompletteret med 6 korte 18-Punds Kanoner, og Besætningen flgedes med 18 Mand.

Den 8de Juni havde «Najaden» med de norske Brigger, som var underlagte Holms Kommando, en Affære med en engelsk Fregat i Skagerrak, hvorunder «Najaden» fik en Del Skade paa Reisningen. Derefter løb den med Briggerne ind i Gros Havn for at reparere.

Den 14de Juni stod den med Briggerne atter ud for at gjøre Jagt paa 2 britiske Fregatter og

3 Brigger, der havde vist sig udenfor Gros. Paa Grund af den sterke Kuling og høie So, der gjorde det umuligt for de fleste af Briggerne at bruge sit Skyts, maatte Skibene gaa ind til Arendal. Her blev Fregatten liggende tilden 25de Juni, Herfra detacheredes under Kommando af Kaptein Schønheyder Briggerne «Allart», «SeagulU, «Lougens, «Alsen» og «Langeland» til særskilt Krydstogt, medens Fregatten med Briggerne «Laaland», 14 Kanoner, Kapteinløitnant A. Krieger, «Samsø», 14 Kanoner, Kapteinløitnant F. GrodtschiUing,«Kielr, 18 Kanoner, Kapteinløitnant O. F. Rasch,^ begav sig til Fredriksværn.

Med «Najaden» og disse tre Brigger gik Holm den 3die Juli ud paa Krydstogt og løb den 5te om Aftenen, uden at have observeret noget fiendt-ligt, ind i Haven Havn paa den indre og nordre .Side af Sandøen udenfor Oksefjorden, midt mellem Arendal og Østerrisør.

I denne Havn, som af Naturen er meget vel befæstet, troede Holm sig sikker. Dette skulde jo ogsaa i og for sig ansees troligt nok. Indløbet til Haven er smalt og meget bugtet samt næsten 3/4 Mil langt. Farvandet er desuden saa opfyldt af Baaer og Skjær, at det skulde synes lidet sandsynligt, at Fienden vilde vove sig derind, medmindre han havde Lods eller i det mindste Kjendtmand ombord. Lodserne ombord paa «Najaden» forsikrede derhos Holm, at det var iimuligt at øine Skibene fra Søen af.

* De øvrige Offieerer ombord paa Eskadren var følgende:

Paa «Najaden»: Premierløitnanterne Kristofer Liitken (Næstkommanderende) og Georg Joachim Grodtschilling samt Sekondløitnanterne Paul Sandholt, Peter Bubl og Kristian Kristofer Zabrtmann.

Paa *Lmlanchi SekondSøitnanteine Kristian Fredrik Kraft, Gabriel Heaselberg og Johan Kristian Duntz-feldt.

Paa «Samsø*: Sekondløitnanterne Hartvig Kasper Chrätie, Johs. Claseii Smith og Hans Adolf Holm.

Paa iKieh: Sekondløitnanterne Peter Kristian Petersen og Fredrik Kristian Dichmann samt Maaneds-løitnant Eolfsen.Som Folge heraf kunde da ogsaa Kaptein-Holm med Tryghed den 6te Juli modtage Indbydelse til Middag hos Chefen ombord paa «Samso», Kapteinløitnant GrodtscluUing.

Efter Bordet gik Officererne i Land og besteg Fjeldet ovenfor Haven for at kaste et Blik udover Havet. Intet form aar at skildre den Overraskelse, som greb dem, da de herfra fik se fire Orlogsmænd, der under britisk Flag og for fulde Seil i en frisk Bris af Sydvest stevnede-mod Indløbet til Haven Havn. De holdt Kursen med saadan Sikkerhed, som om de havde havt de bedste Lodser ombord. Det var saaledes rent et Tilfælde, at de norske Krigsskibe ei blev overrumplede paa den formentlig sikre Ankerplads, som var bleven valgt.

I største Hast blev der nu holdt Krigsraad ombord paa «Najaden». Alle var enige i, at det ikke knnde nytte at tænke paa at optage Kampen med den britiske Overmagt, som Skuderne laa der, indeklemte mellem Klipper og Slijær. De fleste havde jo nok paa det rene, at en Dyst maatte prøves. Blandt dem var Kaptein Holm, Men da Ansvaret for Skibene paahvilede ham, mente han, at først maatte andre Udveie fristes. Der var dem, som fandt det raadeligst, at Fregatten satte Seil til og søgte at undfly. Den var jo en ypperlig Seiler, saa der kunde være al Udsigt til, at den vilde redde sig. Men Holm afviste øieblikkelig dette Forslag. Det vilde, sagde han, være det samme som at udlevere-Briggerne til Fienden, og for disse bar han lige-saavel Ansvar som for Fregatten.

Holm spurgte nu Lodserne, om der ikke i Kærheden fandtes en sikrere Ankerplads, som man kunde tage sin Tilflugt til. Jo, mente de, længere østerpaa var Lyngør Havn, den var sikker nok, og man burde ikke betænke sig

paa at drage did. Thi i Indløbet til Havnen især var Vandstanden meget lav og Farvandet var ogsaa ellers i det hele saa grundt, at et Linieskib maatte bore sig fast i Grunden, om det gjorde Forsøg paa at følge efter.

Hverken Holm eller nogen af de andre tilstedeværende Officerer var kjendte i Farvandet. Men da der nu dæmrede et Haab om at redde Skibene og Mandskabet uden at spilde Blod, blev det besluttet at følge Lodsernes Baad og at styre ind til Lyngør, der laa en Mil østligere i Skjærgaarden.

Officererne begav sig tilbage til sine Skibe. Paa Holms Ordre blev Ankrene hivet hjem, og for strygende Bør af Sydvest forlod «Najaden» og Briggerne Haven Havn.

III.

Saasnart man i England havde spurgt, at Fregatten «Najaden» var sendt opover til Norge, var der strax bleven truffet Anstalter til at faa den ødelagt.Man sendte da afsted en Eskadre, bestaa-•ende af Linieskibet «Dictator», 74 (efter andre 68) Kanoner,samt tre Brigger, nemlig «Calypso», 18 Kanoner, Kaptein Henry Weir, cPodargus», 14 Kanoner, Kaptein Robilliard, og «Flamer», 14 Kanoner, Løitnant Th, England, Eskadren, der havde til Opgave at opsøge og ødelægge «Najaden», kommanderedes af Kapteiu James Pattison Stewart. Denne havde Aaret i Forveien som Pører af Briggen «Sheldrakes deltaget med saadan Udmer-kelse i Forsvaret af Anholt, at han til Belønning var ble ven forfremmet til Chef for «Dictator». Det var et ældre Skib, som efter Sigende oprindelig havde tilhørt den spanske Marine.

Stewart var ikke stort mere end for en Gut at regne, 20 Aar gammel, modig og uforsagt som faa. I Øieblikket brændte han rent af Iver efter at faa vise, hvor god Grand man havde havt til at betro ham den ansvarsfulde Post. Han higede efter en Leilighed til at udmerke sig, og den skulde han finde, idet han skulde udføre en djærv Vaabendaad, der, som allerede sagt, i mange Stykker kan stilles Side om Side med Tordenskjolds Seilads ind gjennem Dynekilen.

Stewart havde krydset høit og lavt efter «Najaden», men havde ikke fundet noget Spor af den. Han ansaa det derfor sandsynligt, at Holm havde faaet Nys om, at den britiske Eskadre var paa Farten, og at han derfor var tyet ind i Skjærgaarden. Han udlovede da en Belønningtil den Matros, som holdt Udkik fra Mastekurvea, om han maatte opdage Fregattens Skjulested. Som Folge heraf var mange Øine ombord paa de engelske Orlogsmænd med skjærpet Agtpaa-givenhed rettet mod den norske Skjærgaard og de Løb, som førte ind til denne.

Saa blev Udkikken en Dag var Fregattens ranke Bovenrøiler, der ragede op over Fjeldene i Haven. Den norske Eskadres Skjulested var røbet, og i sin Glæde herover satte Mandskabet ombord paa de britiske Skibe i et Fryderaab.

Men i Virkeligheden maatte det forekomme Sfewart, at han var sit Maal lige nær. Der var jo overmaade liden Sandsynlighed for, at Fregatten vilde lade sig lokke ud, og at gaa ind til Haven var paa Grund af Farvandets Beskaffenhed forbundet med megen Fare. Han vidste meget godt, at der paa Borøen var opkastet et Batteri, der skulde forsvare Indløbet til Oksefjorden, og han havde tillige megen Respekt for de Kanonbaade og Joller, som var stationerede overalt i Skjærgaarden.

Ombord paa de britiske Skibe fandtes der Matroser af forskjellige Nationaliteter. Der var ogsaa flere, som havde været indom der i tidligere Dage; men ingen vovede at paatage sig Ansvaret ved at lodse Skibene ind igjennem det farlige Farvand.

Men endelig meldte Ivaptein Robilliard, at han ombord paa «Podargus» havde en Mand, sonikjendte'Indløbet til Haven Havn, og at han med -denne som Lods paatog sig at vise Eskadren Vei*

Jagten begyndte nu under Ledelse af Briggen «Pordargus». Men lige vedlndseilingen ragede denne paa Grund. Stewart lod nu Briggen «Flamer» blive tilbage for atstaa «Pod argn s» bi. «Calypso» overtog derefter Ledelsen, og tDiefcator» fnlgte efter i dens Kjølvand.

En voldsom Kanonade aabnedes nu. Ekkoet af denne Torden, som rullede hen mellem Fjeldene, kaldte Kystboerne ud af Husene, og med Gru og Forbauselse saa de, hvorledes de britiske Orlogsmænd under et sterkt

Pres af Seil holdt efter de dansk-norske Skuder, der pilede afsted gjennem det snevre bugtede Løb mellem Borøen og Sandøen henimod Lyngørgabet.

Under Opseilingen passerede de britiske Orlogsmænd Borøens Batteri uden at lide større Överlast fra dette.

Kommandoen her var nemlig betroet en Kystværnsehef, om hvem Jakob Aall siger, at

* Traditionen i Lyngør fortæller, at Stewart opfordrede iiver især af Besætningen paa «Dietsior» og Briggerne til at sige fra, om nogen var kjendt i Farvandet og turde paatage sig at lodse ind til Haven. Tilsidst fremstod en Matros, som lovede at efterkomme Steirarts Ønske. Det var en Svenske, som før liavde været bosat som Skomager i Lyngør, men nu havde givet sig i britisk Orlogstjeneste.han var «en høist agtværdig Mand, men ingen Krigshelt.» Da Briterne seilede forbi, hilsede-Batteriet dem med en Salve. Men den gik høit over Fiendens Hoved og blev fra Skibene besvaret med en skraldende Latter. Nu sank Kystværnschefens Hjerte rent ned i Bukserne. Han forlod Batteriet og løb tiiskogs, alt hvad Remmer og Tøi kunde holde. Men hans Folk speilede sig ikke i hans Exempel. Blandt det tilstedeværende Kystværn var Skibsfører Aksel Jensen, en modig og uforsagt Kar. Han overtog Befalingen over Batteriet. Dets Kanoner blev nu betjente ganske anderledes, saa Briterne rent glemte at le.

Men desværre bavde Kystværnet aldrig Ammunition i Overflod, og mange Salver skulde-Batterichefen derfor ikke have at opvarte Fienden med, idet han seilede forbi.

Da nu Farvandet blev friere og Vinden rummere, var de britiske Skibe komne Nordmændene paa Skudhold. Med sine agterste Batterikanoner vedligeholdt da «Najaden» og <Laa-land» en stadig Ild mod Stewarts to Skibe, medens Holm og hans Officerer fra Hytten i sterk Spænding holdt Udkik efter dem. Hvis Lodsernes Udsagn holdt Stik, maatte det jo hvert Øieblik være at vente, at de maatte rende paa Grund.

Men Stewart lod sig ikke af denne Mulighed: afskrække fra at fortsætte Forfølgelsen. Han holdt efter i «Najadens» Kjølvand, idet han gik ud fra, at hvor denne kunde komme fremT maatte ogsaa «Dictators kunne flyde. Paa flereSteder var Lobet mellem Skjærene dog saa snevert, at man ombord paa «Dictator» maatte tage Læseilsbommene ind.

I en saadan Snevring hændte det, at Briggen «Calypso» kom paa Grund, og ombord paa de norske Skibe, hvor man 1 ænge havde ventet, at saa maatte ske, satte man i et kraftigt Hurra. Nu var man ikke et Øieblik i Tvil om, atLinie-skibet maatte stanse Forfølgelsen og vende om. Men Stewart tænkte ikke saa. Nordmændenes triumferende Haan og den voksende Fare eggede ham til at lade detstaatil. Hanseilede «Calypso» forbi og fortsatte Jagten alene.

Afstanden mellem de norske Skibe og cDic-tator» minkede stadig. Men omsider øinede Holm Lyngør Havn, hvor han saa sikkert haabede at finde Frelse. Hau holdt ind gjennem det nordvestlige Indløb til Lyngørgabet, og saasnart han var kommen ind gjennem dette, opgav han straks Seilene i den faste Forvisning, at «Dictator» nok smukt skulde lade blive at følge ham derind.

IV.

Lyngør er en liden Havn, som ligger omtrent en Mil vestenfor Østerrisør. Den dannes af fire Øer, nemlig den egentlige Lyngør, Odden, Holmen og Steinsø, og har tre Indløb, som førerderind fra hver sin Kant. Den er et trangt Bassin, som afgiver godt Ly mod Hav og Vind. Derfor var ved denne Tid ogsaa omkring 100 Fiskere og Lodser bosatte her i fattige smaa Huse.

Til alt Uheld skulde det hænde, at der i Lyngør Havn laa to store Koffardi brigger for Anker paa hver sin Side af Havnen, og de norske Krigsskibe maatte derfor nøies med den Plads, som var at faa. De lagde sig da midt inde i Havnen, saa langt ind som muligt ved •det nordøstlige Lob, hvor Ankringcn foregik i største Hast.

Først lagde Briggen «Laaland» sig inde ved Øen Odden; Side om Side og klods indtil denne lagde Fregatten sig. «Kiel» ankrede skjøns Styrbord ud for «Najaden». «Samsø» maatte derimod for at faa Plads indenfor Gabet styre længere østlig og kom saaledes til at ligge bag de andre Skibe omtrent midt for det nordøstlige Løb. Det

paastaaes, skjønt det synes noksaa utroligt, at Skibene, som laa paa Lyngør Havn, var saa tæt sammenpakkede i denne Stund, at en dristig og letfodet Mand godt kunde have paataget sig at gaa tørskoet fra det ene Land til det andet. Men det fik nu være saa trangt om Pladsen, som det vilde. Man begyndte dog nu at aande noget friere i den trygge Bevidsthed, at der neppe kunde være Tanke eller Tafe ora andet, end at man her kunde være i Sikkerhed for de paatrængende britiske Orlogsmænd.Saasnart man havde faaet Ankeret i Bunden, gök man i Gang med at bjerge Seilene. Man var imidlertid ikke kommet langt med dette Arbeide, før Linieskibets Bovenrøiler kom tilsyne i det nordvestlige Indløb til selve Havnen. Nu først saa man, hvor ilde man var faren, og en Anelse om den forestaaende Ulykke dukkede op hos nogen hver. Snart passerede «Dictator» uden mindste Hinder Gabet, rendte Forskibet fast i Land paa ytre Lyngør og blev med sin gigantiske Krop liggende tvers over Havnen. For ei at drive ned for Vmden lod Stewart et Varp føre agterud over paa Steinsø.

Imidlertid var ogsaa Briggen «Calypso» kommen løs af Grunden og styrede efter s Dictator». Først ankrede den bag Holmen og skjød herfra paa Skibene i Lyngør Havn. Siden fik den af Stewart Ordre til at lægge sig i lige Linie med «Dictator», og Lyngør Havn var nu fuldstændig lukket mod det nordvestlige og sydvestlige Indlob.

Fra «Dictators» Side var da Kampen alle-Tede i fuld Gang.

Saasnart den britiske Orlogsmand havde bjerget sine Seil) var han, uden at der engang blev budt de norske Søfolk Valget mellem Kamp og Overgivelse, begyndt at udspy sin morderiske Ild paa mindre end Musketskuds Afstand.

Paa «Najadens» Hytte stod Holm mecJ sin sædvanlige Ro og Koldblodighed og uddelte sine Ordrer. Men under de vanskelige Forhold, som

2her var for Haanden, lod disse sig ikke gjenneinføre. Trods alle de Anstrengelser, som udfoldedes, lykkedes det ikke at bringe Bredsiderne til at bære paa Fienden. Holm forsøgte ogsaa at føre et Varp i Land og gjentog dette Forsøg, et Par Gange. Men de britiske Skarpskyttere ihjelskjød fra Mersene af «Dictator» Besætningen i Baadene, som skulde udføre denne Odre. Fra Fregattens Agterende blev dog omsider et Varp-Styrbord nd bragt over paa den ene af Koffardi-briggerne; men ikke destomindre skulde «Najaden» kun være istand til at bruge 6 å 8 Kanoner» Thi da «Laaland» laa paa dens Styrbord Lauring, lykkedes det ikke Holm at faa Agterskibet høiere op. Fregatten kunde umuligt svaie klar af «Laaland», der for at give Plads maatte slakke paa sit Ankertaug, hvorved Briggen stødte paa Grund med Agterskibet og kun kunde bruge sine to Baugbanoner. Desuden var der for hvert Skud, som løstes fra disse, Fare for, at «Najadens» Agtervarp vilde blive overskudt. Den anden Koffardibrig laa ved «Najadenst Bagbords Baug og hindrede snaledes Forskibet at sakke mere ned. «Kiel» laa Styrbord ud for «Laaland» med «Calypsos» bele Bredside mod sig og kunde som Følge heraf kun bruge sin ene Baugkanon, naar den ikke vilde lægge sig i Veien for «Najaden». «Samsø» kunde under Slaget ikke gjøre et Skud, da den laa paa Bagbord Side og havde sine Landsmænd mellem sig og Fienden.Saa fortvilet Stillingen end var, beredte man sig dog modigt til at optage Kampen mod den mere end tidobbelte Overmagt.

Kl. 9 om Aftenen tog Slaget sin Begyndelse. Det varede i en — efter andre godt og vel halvanden — Times Tid.

Allerede den første Salve, som «Dietator» gav «Najaden», var i høiesle Grad ødelæggende. Kuglerne borede sig gjennem Fregattens Skrog og dræbte mange ombord. Blandt dem, som af denne Salve straktes livløse til Dækket, var ogsaa den Lods, som havde ført de norske Skibe ind til Lyngør.

Fra «Najaden» blev der med Mod og Ufor-sagthed svaret fra de faa Kanoner, som kunde bruges. Men selvfølgelig var den Skade, Fregatten kunde tilføie sin overlegne Modstander, for intet at regne mod den Ødelæggelse, som overgik den under de glatte Lag fra «Dietator».

Holm færdedes overalt, hvor Faren var størst, og hvor Kuglerne faldt tættest. Men fraregnet et Stød, han fik i Panden af en Træsplint, blev han ikke saaret. Ved det Heltemod, han saaledes lagde for Dagen, opflammede han Mandskabets Pligtfølelse til det yderste. Hver og en havde som en Følelse af, at Chefen ikke vilde overleve den Skjæbne, som øiensynlig vilde ramme hans Skude.

Fra Briggerne hørtes kun nu og da et afmægtigt Skud; fra «Calypso» susede derimoduophørlig Kuglerne

herjende gjennem deres Skrog og Takkelage.

«Najaden» havde dog uden al Sammenligning lidt mest, og dens Over- og Underdæk var opfyldt af saarede. Tre Gange blev Flaget nedskudt; men det fo'r atter til Veirs, idet Chefen for hver Gang kommanderede: «Op med Flaget!» Gang paa Gang udbrød der Ild i Skibet; men Mandskabet ilede :Ltil og fik den slukket. Endelig gav «Dictator» «Najaden» et Lag fra alle Batterier. Ombord paa denne fandt — som det synes ved Uforsigtighed fra en eller anden af Besætningens Side — i det samme en Explosion af et af Krudtmagazinerne Sted. Det øverste Dæk sprængtes, faldt ned paa Batteriet, demonterede det og gjorde alt Forsvar umuligt. Alle de, som befandt sig her, blev knuste. Dette var Tilfældet med alle dem, som havde Tilhold i Lazarettet, saaledes ogsaa to af Skibets Læger, Bjørnholm og Jakobsen. Den tredie, Underkirurg Sorgenfrei, og nogle andre fik styrtet sig ud af de agterste Kanonporte og slap fra det med Livet. Nogle reddede sig ved Svømning; andre

— blandt dem Sorgenfrei — blev opfisket af en af «Dictators» Baade og blev et Par Dage efter af det britiske Linieskib landsat i Jylland, Samtidig med og som Følge af Dækkets Sprængning gik ogsaa «Najadens» tre Master og Baugsprydet overbord. Ved Reisningens Fald krængede Fregatten saa sterkt over til Bagbords Side, at Kanonportene kom under Vand. Der brød Ild udovenbords, og medens denne greb om sig med rasende Voldsomhed, sank det brændende Vrag saa dybt, som Granden tillod.

Kampen paa «Najaden» var hermed tilende, c Her saaes,» siger "With, «i den af det brændende Vrag og af fiendtlige Krudtlyn oplyste Nat Hundreder af Mennesker, tildels saarede, at kjæmpe med to frygtelige Elementer, halvknuste anvende deres sidste Kræfter paa at arbeide sig ud under de nedstyrtede Planker, Bjelker, Master og Tange. Her saaes Havnen bedækket med ulykkelige svømmende, der raabte om Hjælp, men overdøvedes af Kanonernes Torden og deres døende, under Ruinerne halv forbrændte Kameraters For-tvilelsesskrig.»

For Holm var der nu intet andet at gjøre end at se til at faa reddet Mandskabet fra det brændende Vrag. Trods al den Iver, Holm herunder udfoldede, skulde dette være forbundet med store Vanskeligheder. Reisningen laa nemlig over Fregatten til alle Sider, og det lykkedes derfor ikke at komme nær nok med Baadene. Kun de, der ved Svømning kunde fjerne sig noget fra Vraget, blev derfor optagne. De fleste af Besætningen kastede sig ud. Holm kunde ikke svømme. Han stod en Stund, uvis, om han skulde følge «Najaden», hvad enten den maatte springe i Luften eller gaa i Dybet, Men han valgte at leve og spurgte, om der ikke var nogen af hans Folk, som vilde redde sin Chef. En Matros greb ham da om Livet og sprang overbord med ham.En Stuncl efter var de begge i god Behold i en af Baadene,

Saasnart Holm saa, at «Najaden» var redningsløst fortabt, havde han givet Briggerne Ordre til at trække sig ud af Kampen. «Samsø» havde lagt sig ind i en Vik i det nordøstlige Indløb, hvor den laa fuldstændig dækket. Saa heldig var derimod ikke Briggerne «Kiel» og «Laaland». Den sidste stod paa Grund med Agterenden, og «Kiel» kunde ikke komme klar af «Najadens» Vrag. [Mod disse rettede nu «Dictator» og «Calypso» Ilden fra sine Kanoner. Denne kunde de selvfølgelig ikke længe modstaa. «Kiel» maatte stryge, Mandskabet erklæredes for Krigsfanger, og ombord paa Briggen beordredes Løitnant Bejamin Hooper af < Calypso». Besætningen ombord paa «Laaland», der stod paa Grund, stak Hd paa sin Skude, idet den gik i Land. Denne blev dog straks slukket af en Del Gaster fra «Dictator», som under Kommando af James Wilkie bordede den.

V.

Klokken var mellem 11 og 12 om Natten, da Holm kom i Land fra det brændende Vrag. Slaget var uigjenkaldelig tabt for denne Gang, Men der kunde jo muligens være Anledning tilat vinde et nyt. Straks gik han da i Gang med at undersøge, om der var Udsigter til, at han med Held kunde optage Angrebet paa de britiske Orlogsskibe med de Kanonbaade, som han havde ved Haanden, eller som man snart kunde vente vilde indfindo sig i Lyngør. Haa fandt Briggen «Samsø», hvis Chef, Grodtsehilling, var bleven haardt saaret, i god Behold liggende i en Yik østenfor Lyngør, hvor dens Næstkommanderende, Sekondløitnant Christie, holdt den i fuldkommen Forsvarsstand. Han roede derefter vestover for at hente' de Kanonfartøier, som her fandtes.”' Da han kom tilbage til Lyngør, fandt han tre Kanonjoller af Øster-Risørs Division, som kommanderedes af Løitnant Henrik Gustav Mecklenburg, ankomne herhen.

Mecklenburg var om Aftenen Kl. 9 gjennem Telegrafsignal bleven varskuet om, at Stationen Lyngør trængte til Undsætning, og havde øie-blikkelig givet sig paa Veien did med de tre Kanonjoller, han havde til sin Raadighed. Stiv Kuling af Sydvest var Aarsag til, at Kanon-baadene trods Mandskabets Anstrengelser først efter fire Timers Forløb skulde naa frem. I Mørket roe de de forbi den Baad, hvori Holm var, uden at de blev hinanden var. Udenfor Snerte mødte Mecklenburgs Division de to Ka-nonjoller, som var stationerede i Lyngør; over disse havde Holm befalet «Najadens» yngste Løitnant, K. K. Zahrtmann, at t-age Kommandoen, og denne sluttede sig nu til Mecklenburg.Da nu Holm fandt disse fem Fartøier udenfor Lyngør, betænkte han sig ikke længere paa at optage Kampen, Han havde sendt Chefen ombord paa «Laalands, Kapteinløitnant A. KriegerT østefter for at tilkalde Portørs Division, og han tvilede ikke paa, at Roflotillen fra Arendal vilde indfinde sig, hvad Øieblik det skulde være. Med de 12—15 Fartøier, han saaledes vilde faa til sin Raadighed, var han sikker paa, at Briten, vilde faa en varm Morgenhilsen, Hvis den lunefulde Lykke ikke rent havde vendt Nordmændene-' "Ryggen, haabede Holm fuldt og fast, at Bladet fuldstændig skulde vende sig. Men — hverken Portørs eller Arendals Division skulde indfinde sig i ret Tid.

Stewart havde, saa længe Kampen stod paar frygtet for at komme ud for de norske Kanon-baade, som var stationerede paa de nærmeste Dele af Kysten, Han havde jo Erfaring for, at disse paa den mest ugenerede Maade af Verden-kunde lægge sig klods under Linieskibet og med sit svære Skyts give det uhelbredelige Grundskud. Da han nu blev opmerksom paa, at hans-Frygt var grundet, og at de norske Kanonbaade havde sat sig i Bevægelse, lod han fra «Dicta-tors» Stortop det hvide Parlamentærflag vaie, Saasnart Holm blev dette var, sendte han straks Løitnant Zahrtmann ombord paa «Dicta-tor» for at forhøre sig om, hvad den britiske Kaptein onskede.

Medens Zahrtmann var borte, ordnede Holmalt til det forestaaende Angreb. Han lod Løit-nanterne Kraft og Hesselberg tage Kommandoen over hver sin Kanonbaad, som ikke havde faste Officerer. Løitnant Sandholt sendtes vestover for at paaskynde de andre Kanonbaades Roning, saa de snart kunde være tilstede i Lyngør.

Det varede ikke længe, før Zahrtmann kom tilbage. Chefen ombord paa «Dictator» havde bedet ham overbringe Holm det Forslag-, at han skulde landsætte alle de Fanger, han havde gjort, hvis Kanonflotillen ikke angreb ham og gav ham Lov til uhindret at slippe ud med «Di etat or i, «Calypso» og de to Brigger, han havde gjort til Bytte.

Paa dette Forslag værdigede Holm Stewart ikke engang Svar, men gav Loitnant Meeklen-borg, der havde taget Kommandoen over Kanon-baadene, Ordre til straks at gaa angrebsvis tilverks. Selv var han nærværende paa den ene af Kanon-baadene.

Mellem Kl. 3 og 4 om Morgenen roede da de 5 Kanonjoller tæt opunder Lyngørholmen-Herfra var det Løitnant Mecklenburgs Agt at aabne Angrebet paa Briggen fra Vestsiden af. Briterne var imidlertid paa sin Post. Paa Holmen var der bleven landsat en Del Soldater, og disse sendte i Forening med en Afdeling Marinere, der havde taget Plads i Orlogsskibets Mers, Kanonfartøierne flere Salver, som fik Nordmæn-dene til at opgive det Angrebspunkt, de havde valgt. Mecklenburg besluttede sig nu til at ro"tvers over store Svalesund for at angribe Briggen fra den noget vestligere liggende Steinsø. Men idet Baadene passerede Sundet, varpede Orlogsskibet sigsaaledes, at det stedse havde Bredsid en vendt mod dem. Nogle Skud blev ogsaa løsnede; men de gjorde dem ingen Skade. Yærre var det, at Fienden ogsaa paa Steinsøen havde landsat Soldater. Disse skjød paa Nordmændene, da de nærmede sig. Ved denne Leilighed blev den ene Sidevinge med alle Rorgaflerne skudt af Kanonjollen «Gamle No. 1», som kommanderedes af Maanedsløitnant Thiis. Ogsaa Divisionskom-mandøren, Løitnant Mecklenburg, befandt sig ombord paa denne Baad.

Efter dette Uheld ændrede Kaptein Holm og Løitnant Mecklenburg sin Angrebsplan. De besluttede sig til at vente saa længe, til de britiske Skibe var komne under Seil, da vilde de ;gaa løs paa dem. De haabede, at der da vilde blive Anledning til at faa beskudt dem langskibs.

Det skulde heller ikke vare længe, før Fienden hastede med at staa tilsøs. Og denne Nat var det, som om alt havde sammensvoret sig for at bringe Briten Held og Nordmanden Uheld. Der reiste sig med et en temmelig sterk Land-bris, og under Matrosernes skingrende Hurraraab stod «Dictator» med svulmende Seil ud gjennem det

sydvestlige Indløb, ledsaget af «Calypso», der kappede den Fangline, som var fastgjort i Briggen «Kiel». Kanonbaadene fulgte trofast efter de udseilende Fiender og fyrede paa demsaa hurtigt og saa længe som muligt. Disse sendte sine Forfølgere nu og da en Skraasæk, hvis Stykker sprutede mellem Baadene. Ombord paa Jollen «Øster-Risør No. 2» blev en Mand dræbt.

Omsider var de britiske Orlogsfartøier komne udenfor Skudhold, og da Holm saa, at Briggerne «Laaland» og «Kiel» ikke kom under Seil, besluttede han sig til at erobre dem tilbage ved Entring, Kanonfartøierne roede da indefter til Havnen igjen. Men ved det sidste Skud, som Kanonjoll'en «Gamle No, 1» affyrede mod Fienden, var en Planke sprungen op af Pontonen. Jollen løb fuld af Vand. Den nærmeste Kanon-baad ilede til Hjælp og fik bjerget Besætningen. Neppe var dette skeet, før «Gamle No. Is sank. Men om en liden Stund skjød den atter op med Kjølen i Veiret. Kanonen var da gaaet løs og havde stukket tilbunds.

Da Kanonbaadene var komne ind paaLyngørs Havn, Hk Holm til sin store Glæde se, at Dane-brog vaiede over begge Brigger. Ombord paa «Kiel» befandt Kapteinløitnant Rasch sig med sit Mandskab. Han berettede, at Fienden havde besat Briggen «Laaland», saasnart den var bleven forladt af sit Mandskab. Ilden, som Nordmændene havde paasat, var bleven slukket. Men saasnart Kanonjollerne havde aabnet Angrebet, havde de britiske Prisbesætninger forladt Briggerne i slig Huj og Hast, at et Par af Matroserne var blevne tilbage og toges tilfange.Det viste sig nu, at Briggerne havde lidt en Del paa Rundholter og Reisning; derimod var deres Skrog ubetydelig skadet. Holm gav nu Ordre til, at to af Kanonjollerne skulde hjælpe-til med at faa gjort Briggerne klar af «Najadens» brændende Vrag. Med de to andre Joller og deres Besætning skulde Løitnant Mecklenburg gaa i Gang med at bjerge den hvælvede- «Gamle No. 1.» Dette lykkedes da ogsaa snart, og den blev derefter hjemsendt til Risør. Det viste sig, at ogsaa de andre gamle Joller var i en temmelig skrøbelig Forfatning.

Der var intet, som ærgrede Holm og hans-Officerer mere, end at Arendals Roflotille, som kommanderedes af Kapteinløitnant Gabriel Grubbe Dietrichson, ikke skulde naa frem til Lyngør i saavidt betimelig Tid, at den kunde deltage i Kampen mod de ndseilende britiske Orlogsfar-tøier. «Dersom denne Flotille havde været her,» siger Holm i sin Rapport om Slaget, «var det sikkert blevet Orlogsskibet og Briggen umuligt at komme ud fra Lyngør.»

Efterpaa har nogen hver været klog og vis, og alle har havt et Ord at sige om, hvad der skulde have været gjort, og hvad man forsømte at gjøre i Affæren ved Lyngør. Den Klander, som Mand og Mand imellem overgik Kaptein Holm, rammede ogsaa i rigeste Maal Kapteinløitnant Dietrichson. Ja, der fandtes endog Folk, som gav ham Skylden for, at det her skulde gaa, som det gik. Men Dietrichson tør nok haveværet lovlig undskyldt, han med; thi det lader til, at han har faaet en høist mangelfuld Besked om det fiendtlige Angreb. Dette var jo ogsaa udført med et saadant vildt, alle Hensyn trodsende Mod, at det i enhver Henseende maatte synes at være rent utænkeligt, saa spagfærdig som denne Krig ellers førtes,

Kapteinløitnant Diefcrichson havde om Kvelden fra Signalstationen Jetmertangen paa Øst-pynten af Tromøen modtaget Melding om, at et fiendtligt Orlogsskib i Følge med tre Brigger var seet styrende mod Land. Straks efter indberet-tede ogsaa Maanedsløitnant Konrad Parnemann, der med Kanonchaluppen «Kjøgebugt» var stationeret i Borøkilen, at Fiendens Bevægelser forekom ham mistænkelige, De tre Kanonfar-tøier, aom laa stationerede ved Rævesund — Chaluppen «Gabriel og Ebbe Lund» samt Jollerne «Thygeson No. 1» og «No. 11» — roede da østover. Kapteinløitnant Dietrichson fulgte selv ombord paa Jollen «Thygeson No. 1». Det blæste temmelig sterkt fra Yest, og der gik en temmelig strid Strøm. Mandskabet maatte arbeido haardt for at drive de tunge Baade frem. De var komne heuimod Jetmertangen, da man østenfra hørte en temmelig voldsom Skydning: der maatte staa et Slag under Borøen. Mandskabet lagde sig med Kraft paa Aarerne, og Fartøierne skjød Fart. Da de var komne ind i Borøkilen, saa Dietrichson to fiendtlige Orlogsbrigger, der laa indenfor Skjærene — som det syntes — ien meget vanskelig Stilling. Den ene af Briggerne stod nemlig paa Grund, den anden, som laa for Anker, havde Spring paa den og forsøgte at trække den af. To norske Kanonfartøi er, nemlig Chaluppen «Kjøgebugt», Maanedsløitnant Parnemann, og Jollen «No. 3», Maanedsløitnant PauL Ring, var i fuldt Engagement med dem. Uden nærmere at undersøge, hvad der var den virkelige Aarsag til, at den arendalske

Roflotille var bleven kaldt østover, lod Dietrichson Kanonchaluppen «Gabriel og Ebbe Lund» under Kommando af Maanedsløitnant Harboe og Kanonjollen «No. 11», som førtes af Maanedsløitnant Berg, forene sig med dem, En heftig Batalje udspandt sig nu i mindre end Geværskuds Afstand. De norske Kanonbaade led i denne ingen Skade, da Fiendens Kugler gik Besætningen over Hovedet. Derimod fik de britiske Brigger ikke liden Molest paa Skrog og Takkelage af Nord-mændenes Skud, skjønt Mørket gjorde det umuligt at tage sikkert Sigte. Denne Kamp varede i en Tid af Time. Da hørte med et Skydningen op fra britisk Side. En frisk Bris blæste op. Den bragte «Flamer» og «Podargus» ud af Borøkilen og reddede dem fra den sikre Undergang, som de her vilde have fundet.

Nu først, da Kampen med Briggerne var endt paa denne Maade, underrettede Maanedsløitnant Parnemann Kapteinløitnant Dietrichson om, at det ikke var for disse Briggers Skyld, den arendalske Flotille var bleven tilkaldt, menat det gjaldt at møde en anden, langt farligere' Fiende. Og saa fortalte han, at Fregatten «Najaden» og tre norske Brigger havde sat Kursen østefter med et britisk Orlogsskib og en Brig efter sig.

Dietrichson havde aldrig havt Ord for at være en blid, sagtmodig Mand. Men et sligt Uveir, som nu brød løs over hans stakkars Undergivne, skulde ingen have drømt om Følte han selv, hvilket Ansvar der vilde falde paa ham, for at han havde ladet sig opholde paa denne Vis, skulde hans Folk i Forskud faa sin Anpart deraf. Men foreløbig var der intet at gjøre. Udmattet, som hans Mandskab var, maatte han give sig Stunder her, medens det hvilede og han rasede ud.

Saa bar det østover i Retning af Lyngør.

Da han nærmede sig Havnen, hørte han en voldsom Skydning. Han forcerede da den allerede før skarpe Roning og kom til Lyngør tidsnok til at se det fiendtlige Orlogsskib i Følge med Briggen under sterkt Pres af Seil stevne tilhavs, forfulgt aE Baadene fra Øster-Risør.

I Lyngør Havn saa han det brændende, halv-sunkne Vrag af «Najaden» og hørte, hvorledes alt her var gaaet for sig.

Der var nu for Dietrichson intet andet at gjøre end at trække Forsterkninger til sig, saa han kunde forsvare de tre Orlogsbrigger, som laa her, om Fienden skulde vove et nyt Forsøgpaa at sætte sig i Besiddelse af dem Derhos maatte han yde Hjælp til Transporten af saarede, døde m. v.

Jollerne af den risørske Division havde nemlig lidt saa meget under den voldsomme Skydning, som var foregaaet, at de maatte vende tilbage til sin Station. Forøvrigt lader det til, at Briten havde faaet saavidt haardhændt Medfart, at han ikke med det første skulde tænke paa at komme igjen. Dietrichson anførte nemlig i sin Rapport, at den ene Brig havde faaet sin store Merseraa nedskudt, og at «den anden var jevnlig beskjæf-tiget med at have sine Baade forud under Baugen.» Den følgende Dag, da de saaes krydsende udenfor Sandøen, førte heller ingen af dem Bratn-seil. For at komme af Grunden havde Besætningen paa «Podargus» seet sig nødsaget til afc kaste Kanoner overbord. Disse blev siden for en Del opfiskede af Nordmændene.

Den 8de Juli kom «Dictator» med to af Briggerne ind til deu engelske Flaadestation Vinga udenfor Gøteborg.

En Kristianssandsskipper, som straks efter kom hjem, fortalte, at han af en engelsk Pris-mester havde hørt, at Skibene havde lidt over-maade meget, baade Orlogsskibet og Briggerne. De sidste var bare for Vrag at regne. De skulde ogsaa have mange døde og saarede.

Blandt Nordmændene dannede der sig ogsaa snart overdrevne Forestillinger om det Mandetab,som de britiske Skibe havde lidt. Saaledes vilde man grangiveligen have seet, at der uop-hørligen kastedes døde Kroppe ud gjemiem Kanonportene,

Stewart selv opgiver sit Tab med ganske smaa Tal: paa «Dictator» 5 Mand døde og 24 (deriblandt en Midshipman) saarede; paa «Flamer» 1 død og 1 Midshipman saaret; paa «Podargus» 9 saarede; paa «Calypso» 3 døde, 1 saaret og 2 savnede — ialt 9 dede, 35 saarede og 2 savnede.

Kort efter at Stewart var kommen tilsjøs med sine Skibe, gjorde han Krav paa at faa Briggen «Kiel» med

Besætning udleveret som sin Prise.

Under 7de Juli skrev han til Chefen for den norske Sjødefension, Kontreadmiral Otto Liitken, følgende Brev:

Hans Majestæts Skib «Dictator»

udenfor Lyngør 7de Juli 1812.

Min Herre!

Krigslykken har bragt i mine Kænder de danske Orlogsbrigger «Laaland» og «Kiel», der udgjorde en Del af den Styrke, som jeg igaar Aftes angreb i Lyngør, men jeg hindredes fra at føre dem med mig af en Division af Kanonbaade, som ved at krænke en Vaabenstilstand igjen fornyede Kampen; og Menneskekjærlighed

3forbød mig at ødelægge dem paa Grund af det store Antal danske saarede, som var cl er ombord.

Jeg skal nu, min Herre, detaillere for Dem de nærmere Omstændigheder ved denne høist æreløse Handling, idet jeg ikke tviler paa, at De harmfuld over nogle af Deres Landsmænds lave og forræderske Opførsel vil som Mand af Ære ile med at gjenoprette den danske Karakter ved at opfylde min retfærdige Fordring. De er naturligvis allerede under ettet om Resultatet af Gaarsdagens Angreb paa «Najaden» og 3 Brigger, af hvilke 2, «Laaland» og «Kiel», faldt i vore Hænder; førstnævnte var der Ild f hvilken blev slukket af os. Kaptein Rasch paa «Kiel» undertegnede for sig, Officerer og Besætning et høitideligt Løfte om ikke at tjene igjen førend efter Udveksling, og paa Begjæring om at Lægehjælp maatte ydes deres lidende saarede paa de to Brigger og iland, blev saadan øieblikkelig og med Glæde opfyldt, efterat et troværdigt Løfte var givet om, at de engelske Skibe ikke skulde blive forulempede af de danske Kanonbaade under Retræten. Et Vaabenstilstandflag blev følgelig heist paa «Dietator». Døm, min Herre,, om min Harme, naar jeg siger Dem, at straks efter, at den Officer, som kom ombord paa «Dietator» med Vaabenstilstandflag, var kommen i!and, begyndte en Division af Deres Kanonbaade et Angreb paa de engelske Skibe, medens Vaabenstilsfandflaget vaiede, og medens Deresegne Følk fik Hjælp af dem, og uagtet denne samme Officer med Bestemthed forsikrede mig paa «Dictators» Skanse, at Kanonbaadene havde trukket sig tilbage, og at Kaptein Rasch, efter at have givet sit Ord og nedlagt sit Værge (Emblemet for en Stand, som han for stedse har gjort sig uværdig til), ikke alene opfordrede sin Besætning til at tage tilbage Skibene fra nogle ubevæbnede Mænd, som ikke længere ansaa de danske for Fiender, men lian forsøgte endog at affyre en Kanon i den Hensigt at skyde isænk en Baad fuld af engelske, som havde opført sig mod ham saaledes, at de var berettigede til hans Taknemmeligbed og Beundring.

Jeg forlanger nu Ret af Dem, min Herre, Ret, som jeg ikke et Øieblik tviler paa, at De som tapper Mand og Officer, der har Deres Lands og Deres Stands Ære kjær, straks vil give mig. Ifølge alle Krigslove er «Kiel» ubestridelig min Prise; den var ikke alene i min Besiddelse, men dens Chef gav paa egne og Officerers Vegne sit Æresord paa ikke at tjene igjen førend efter Udveksling, og kun den laveste og feigeste Handlemaade tvang mig til at forlade den. Jeg forlanger derfor, at den overgives mig i samme Tilstand, hvori jeg forlod den, og at dens Chef, Officerer og Mandskab skal betragtes som Krigsfanger, indtil de paa regelmæssig Maade er udvekslede. De vil indse de ubehagelige Følger, som Kaptein Raschs Tilfangetagelse vil have i den Stilling, hvori han befinder sig, da Eskadren under min Befaling er beordret at betragte ham som Krigsfange paa Æresord.

Jeg har den Ære etc.

J. P. Stewart.

Den britiske Admiral i Gøteborg, Saumarez, tog sig af den af Stewart nedlagte Paastand og henvendte sig til den norske Sjødefensions Chef, Kontreadmiral Liitken, for at faa den fremmet.

Af den Undersøgelse, som nu blev anstillet i Sagen, fremgik det, at der ikke havde været nogen anden norsk Officer ombord i det britiske Orlogsskib end Løitnant Zahrtmann, der ifølge Kaptein Holms Ordre havde at indhente Oplysning om, hvorfor Stewart havde heist Parla-mentærflag.

Sagen blev af Liitken forelagt Admiralitets-kollegiet i Kjøbenhavn. Efter dettes Paalæg af 26de Oktoder 1812

affærdigede Liitken folgende Skrivelse til Admiral Saumarez i Gøteborg;

«Efter at have modtaget Deres Excellences Ærede af 19de Juli dette Aar med indlagte Brev fra Kaptein Stewart, besluttede jeg at indhente alle de Oplysninger, som muligens kunde erholdes, betræffende Kap tein Stewarts Andragende og Paastand angaaende Briggen «Kiel» og dens Besætning, _Efter at have erholdt samme, ser jeg mig istand til paa det bestemteste at forsikre Deres Excellence, at Kaptein StewartsForegivende, «at den danske Officer, som blev sendt ombord i det engelske Orlogsskib «Dietator» skulde bave givet Forsikring om, at Kanon-baadene ikke skulde fornye Angrebet», er aldeles benegtet og er bestemt imodsagt saavel af Fregatten «Najadens» Chef, som sendte den danske Officer, som af denne selv, hvilke begge paa Æresord har forsikret, at Hensigten af Sendeisen var blot at underrettes om Aarsagen til, at det hvide Flag vaiede, og at det aldrig har været omhandlet, om Kanonbaadene skulde angribe eller ei.

Ikke, Deres Excellence, vil jeg gjøre nogen Slutning fra disse Feiltagelser og Irringer af Kaptein Stewart til Urigtigheden af det mere i hans Andragende; men om det end var rigtigt, at Chefen for Briggen «Kiel» havde givet Parole for Briggen, sig selv med Besætning, — hvilket dog ikke erkjendes uden som en Mellemhandling, som ei kom til Virkelighed, — saa er det dog en erkjendt Sandhed af de samstridende, som ingen Modsigelse er underkastet, at Briggen «Calypso», som havde gjort sin Fangline fast i Briggen «Kiel», kappede samme og med Besætningen tilligemed Orlogsskibet «Dietator* forlod Kamppladsen og det, som Krigslykken for et Øieblilt havde tildelt.

Deres Excellence vil i at erkjende Erobrings-retten sikkert ligeledes erkjende Igjen-Erob-ringsretten.

Jeg erklærer altsaa i Hans danske MajestætsNavn, at hverken Briggen «Kiel» eller dens Besætning kan ansees at være underkastet nogen Paastand fra britisk Side.

Tilbagekaldelsen af den af Kaptein Stewart givneOrdre i Henseende til Kaptein Rasch, Chef for Briggen «Kiel», om at anse ham som Krigsfange, vil ydermere berettige mig til at undertegne mig

Deres Excellences ydmyge Otto Liitken, Kontreadmiral, Ridder, Clief for Hans danske Majestæts Sødefension i Norge.

— Det har været — og er vel tildels enclnu — gjængs Tro, at de britiske Skibe har havt norsk Loda ombord.

I en Rapport, som Løitnant Mecklenburg uuder 10de Juli afgav, melder han, at han havde arresteret en Svenske ved Navn Christian Hansen, der var Skomager af Profession og bosiddende i Lyngør. Rygtet gik nemlig, at han skulde have lodset det britiske Orlogsskib, og Mecklenburg fandt det raadeligst at sætte ham fast, før han saa sit Snit til at stikke af. Skjønt det Rygte, som udpegte ham som Landsforræder, savnede al Grund, var hans Arrestation dog fuldt berettiget. Mecklenburg fandt nemlig Svensken og en anden Tyveknegt, Jørgen Hybber, ifærd med at «bjerge» forlist Gods, og ved Husvisitation, som foretoges, fandt man fuldt op af Koster, som de havde ranet «fra. de i Rædselstiden forladte Huse.iBegge disse Personer blev sammen med Skomagerens Kone ifølge Holms Ordre som Arrestanter førte til Risør. Men det maa have vist sig, at de var undskyldte for at have begaaet det Landsforræderi, man tillagde dem, skjønt fri for Mistanken blev de nok aldrig. Naar det endnu i 1840-Aarene meddeltes i Bladene, at en Mand paa sit Dødsleie skulde have bekjendt for sin Sjælesørger at have været Lods for de britiske Skibe, har det sagtens været Svensken eller Jørgen Hybber, man har taget Sigte paa. Men alligevel er og bliver dette ikke andet end et løst Rygte.

Ved Briggen «Kiels» Gjenerobring tog Kapteinløitnant Rascb to britiske Matroser til Fange. Over disse blev der senere efter Foranstaltning af Admiral Liitken optaget Forhør. En af dem, Matrosen Richai'd Kealy, 22 Aar gammel og født paa Øen Whigt, forklarede, at Briggen «Calypso» om Morgenen den 6te Juli stødte paa en norsk Fiskerbaad. Af dennes Eier fik Briten Underretning om, at de norske Fartøier laa i Haven Havn, samt Veiledning om den Kurs, som maatte holdes for at naa derind. Høiere op paa Dagen omtrent ved Middagstider, fik de engelske Skibe Lods ombord. Det var en indfødt Nordmand, som havde været Fisker og saa ud til at være omtrent 40 Aar gammel. Han indlodsede først en Brig, derefter «Calypso» og endelig «Dictator»,Den engelske Matros loi de norske Officerer fuld; — det kan der ikke være Tvil om.

Admiral Liitken modtog senere en Skrivelse, dateret 16de Juli 1812, fra Chefen paa Briggen «Podargus». Denne forsikrer heri ved sin Ære som Officer og Gentleman, at de engelske Skibe iklie havde havt nogen anden Lods end en af «Podargus »s Besætning, der var født Englænder og havde et ret godt Kjendskab til Indløbet til Haven. Han forsikrede ligeledes, at de britiske Officerer ledede s til at søge «Najaden» i Haven,, idet dens høie Mastetopper ragede op over Fjeldet.

Uagtet Admiral Lutken udsatte en stor Belønning til den, som kunde opgive Fiskeren, som havde røbet Fregattens Ankerplads, fremkom der ikke en eneste Oplysning, der gav den fangne Engelskmands Vidnesbyrd mindste Holdepunkt,

Mange Aar efter traf Kaptein Stewart sammen med nogle norske Søofficerer og kom i Samtale med dem om de Begivenheder, som stod i Forbindelse med «Najadens» Ødelæggelse.

Der var da foregaaet en fuldstændig Forandring i den hensynsløse — man kan sige vilde og grusomme — britiske Vikings hele Livsanskuelse, Han var kommen under Religionens. Paavirkning, ansaaes for at være en sand Kristen og nød navnlig megen Anseelse som en sand-hedskjærlig, uegennyttig og strengt retskaffen Mand,

Stewart forsikrede de norske Officerer, atKaptein liobilliards Forklaring var den rene-Sandhed. Fra Haven til Lyngør havde han alene seilet i Fregattens Kjølvand. Han var villig til at indrømme, at dette var et stort Vovestykke: Men han var dengang ung og besjæledes af en umættelig Ærgjerrighed og Lyst til at ud-merke sig.

Admiralitetslorderne havde da ogsaa ydet baade ham og hans underordnede Officerer al skyldig Hæder og Paaskjønnelse for den lykkelig udførte Expedition. Stewart blev saaledes Kidder af Barthordenen, «Calypsos» Kaptein \Veir blev straks og Kaptein Robilliard i December Maaned forfremmede til Postkapteiner, første Løitnant paa «Dictator», William Buckanan blev Kaptein o. s. v.

Nogen Tid efter Slaget i Lyngør Havn gjorde Kaptein Stewart sin Chef, Admiral Saumarez, det Forslag, at der skulde stilles 12 Orlogsbrigger til hans Raadighed, saa skulde han paatage sig at ødelægge samtlige de norske Brigger, som forurobgede Havet udenfor Norges Kyst. Men Saumarez vovede ikke at antage-Stewarts Forslag, sandsynligvis af den Grund, at han ikke vovede at friste Vaabenlykken en. Gang til.VI.

Den 9de Juli 1812 afgav Kaptein Holm, som fremdeles opholdt sig i Lyngør, Rapport til Kongen om «Najadens Ødelæggelse.

Den indledede s med følgende Ord:

«Det blev min tunge Pligt allerunderdanigst at tilmelde Deres Majestæt, at Fregatten «Najaden» er ei mere.»

Efterat han i Rapporten har gjort Rede saavel for de Omstændigheder, som stod i Forbindelse med denne sørgelige Begivenhed, som for de Forhold, som ledsagede Gjenoptagelsen af Kampen med Kanonfartøierne, udtaler han til Slutning:

«I hvor ulykkelig jeg end føler mig ved Tabet af Deres Majestæts Fregat «Najaden», vilde det dog være bøist ubilligt af mig, ifald jeg ikke anførte, at ifølge min Overbevisning er af Brigcheferne, samtlige Officerer og alt Mandskabet ombord i Divisionen, som jeg havde den Ære at kommandere, udvist den største Iver for Deres Majestæts Tjeneste og det standhaftigste Mod for at forsvare Flagets Ære.»

Senere gav han sine Officerer følgende Vidnesbyrd for det Forhold, som hver især af dem havde udvist under Kampen:

«Kapteinløitnant A. Krieger, Chef for Briggen «Laaland», viste et smukt Eksempel paa koldblodigt Mod og A åndsnærværelse. For atgive «Najaden» saa megen Plads som muligt maatte «Laaland» stikke Taug, hvorved den kom paa Grund, dogi en saadan Stilling, at den kunde bruge sine 2 Baugkanoner. Beundringsværdigt var det at se den, tæt ved «Najadens» flammende Side, hvilken man hvert Øieblik maatte vente vilde springe i Luften, endnu en rum Tid, efterat «Najaden» og «Kiel» havde ophørt at skyde, rolig vedblive at besvare Piendens glatte Lag med sine 2 Kanoner. Da Kapteinløitnant Krieger omsider lod denne ulige Kamp ophøre ved med sit Mandskab at

forlade «Laaland» efter at have stukket den i Brand, efterladende dens Flag vaiende, sørgede han dernæst for at faa «Laa-lands» og «Najadens» Mandskab transporteret fra Lyngør over til Fastlandet for at forhindre, at de skulde gjøres til Krigsfanger af den fiendtlige landede Soldateske, Han ilede derpaa efter min Anmodning østerefter for at samle Kanon -fartøier, traf Portørs Division og ilede tilbage med den til Lyngør, men ankom desværre for sent til at kunne deltage i Attaken om Morgenen.

Kapteinløitnant, Ridder og Danebrogsmand Grodtschilling, Chef for Briggen «Samsø», blev tidlig i Bataillen haardt saaret, men vedblev dog at meddele sine Ordres og Dispositioner, indtil Briggen var bragt i Sikkerhed, hvorpaa han forlod den, medtog «Samsøs» øvrige saarede og roede til Øster-Sisør, hvor hans første Omsorg var at gjøre Anstalter til, at man beredte sigpaa at modtage de øvrige Saarede, som kunde-

v entes fra Divisionen.

Kapteinløitnant, Ridder O. Raach, Chef for Briggen «Kiel», viste en høist udmerket Prøve paa standhaftigt, roligt Mod, idet han med «Kiel», næsten paa Pistolskud, vedblev at engagere Fienden i mere end to Timer, indtil, noget efter at «Najaden» var sat ud af Stand til at skyde, den eneste Kanon, «Kiel» under Affæren havde kunnet bruge, blev demonteret. Da dens Fartøier var sønderskudte, og fiendtlige Soldater iland paa den nærmeste 0, var det ham ifeke muligt at sikre «Kiels» Mandskab fra at falde i Fiendens Hænder tilligemed Briggen,

Premierløitnant, Ridder C. Liitken, Næst-kommanderende paa Fregatten «Najaden», gav saavel under som efter Bataillen de mest ud-merkede Prøver paa ophøiet Mod, Aandsnær-værelse og Menneskeltjærlighed. Det er mig umuligt at beskrive miue Følelser ved at se ham efter Bataillen med den største Anstrengelse uden at agte, hvor meget han udsatte sig for den øiensynligste Fare, afhente «Najadens» for største Delen saarede Mandskab fra dens brændende Vrag, som truede med hvert Øieblik at udbrede Ødelæggelse rundt omkring sig.

Sekondløitnant, Ridder P. Sandbolt opfyldte sin Tjeneste som Fjerdekommanderende ombord i Fregatten paa den kjækkeste og ære-fuldeste Maade.

Sekondløitnant Zahrtmann, yngste Officerombord i Fregatten. Med fuld TiSIid til denne unge Officers Duelighed, hvis Mod og Iver i Tjenesten jeg ved flere Leiligheder havde været Vidne til, overdrog jeg til ham Kommandoen af de 2 Kanonjoller, som var stationerede i Lyngør, og han fyldestgjorde aldeles min Forventning ved den Maade, han anvendte denne Magt paa imod Fienden.»

Af «Laalands» Officerer anbefaler Chefen især Sekondløitnanterne Kraft og Hesselberg, af «Samsøs» Officerer alle uden Undtagelse, dog især Næstkommanderende Sekondløitnant Christie, og Chefen for «Kiel» roser Sekondløitnanterne Petersen og Dichmann, hvilken sidste mistede sin venstre Arm.»

Idet Chefen for den norske Sjødefensiou under 10de Juli indberetter «Najadens» Undergang, skriver han:

«— — Faa Krigsskibe er tilintetgjorte paa en hæderligere Maade end dennne Deres Majestæts Fregat. Overalt skjønnes en Aandsnær-værelse hos Kaptein Holm nnder denne sørgelige Begivenhed, som tildrager sig Opmerk-somhed».

Det lader ogsaa til, at Holms Mod og hans trods det uheldige Udfald saare agtværdige Bestræbelser for at hævde Flagets Ære vandt Anerkjendelse paa allerhøieste Sted. Under 18de Juli skrev Kong Fredrik VI nemlig til Kontreadmiral Liitken:8 Af din allerunderdanigste Beretning, dateret 10de dennes, og dermed fulgte Rapporter fra Kaptein Holm og Kapteinløitnant Dietrichson, angaaende de Affærer, som har havt Sted med Fienden den 6te og 7de dennes ved den norske Kyst og Vor Fregat «Najadens» Ødelæggelse i Lyngørs Havn, har Vi erfaret den tappre Maade, paa hvilken Kaptein Holm med den ham anbe-troede Styrke har forsvaret sig mod fiendtlig Overmagt, og den Konduite og Aandsnærværelse han ved denne Leilighed har lagt for Dagen. Idet Vi beklager Tabet af nogle af Vore kjække Officerer og endel af Vore brave Søfolk, som er faldne, har Vi dog med særdeles Velbehag ved denne Leilighed atter modtaget Bevis paa, at Vore Søkrigere ikke giver sine Forfædre noget efter i Tapperhed og Mod, naar det kommer an paa at vise sig værdig deres Navn og at hævde Danerflagets Ære. Vi vil derfor, at Du tilkjen-degiver Kaptein Holm i Særdeleshed og Cheferne saavel for de hans Kommando underlagte Orlogs-brigger som for de vedkommende Roflotille-Afdelinger samt de øvrige Officerer og Mandskabet i

Almindelighed Vor allerhøieste Tilfredshed med deres under disse Affærer .udviste Mod, Aandsnærværelse og udmerkede Tapperhed.»

I det blodige Stevne i Lyngørs Havn havde mange raske Gutter lukket sine Øine for bestandig, og næsten ligesaa mange var blevne saarede.

Af de 180—190 Mand, som reddede sig i Land fra «Najadens» Vrag, var 85 saarede,.noget over 100 var altsaa faldne, druknede eller tagne tilfange,

«Kiel» havde 4 døde og 8 saarede, «Laaland» havde 1 død og 2 saarede, og «Samsø» havde 2 døde og 6 saarede.

Blandt de faldne ombord paa «Najaden» var Premierløitnant G. Grodtsehilling, Sekond« løitnant Peter Buhl, Kirurgerne Bjørnholm og Jakobsen og Forvalter Nørregaard. Blandt de saarede var Chefen, Kaptein Holm selv, der havde faaet en liden Kontusion over det høir c Øie, som han dog kun i Forbigaaende omtaler.

Ombord paa «Kiel» faldt Maanedsløitnant M. Rolfsen, der tidligere havde ført Kanonjollen «Thygeson No. 4» af Mandal og i det foregaa-ende Aar havde vist god Konduite ved Opsnap-ningen af et Fartøi, tilhørende Orlogsbriggen «Bellethe». Blandt de saarede var Sekondløitnant Fred. Kr. Dichmann, der mistede sin venstre Arm.

Ombord paa «Samsø» blev Chefen, Kapteinløitnant Grodtsehilling haardt saaret i den høire Arm.

De faldne blev den 9de Juli begravne i Lyngør med militær Honnør.

Nogle Dage i Forveien var de saarede blevne bragte ind til Øster-Risør, hvor Raadstuen ind-rededes til Lazaret, og hvor Regimentskirurg With og Doktor Homann førte Tilsyn med dem. Senere kom 4 Læger herhen fra Fredriks værn for at overtage de saaredes Pleie. Indbyggernei Øster-Uisør viste megen Offervillighed for at lindre de saaredes Nød.

At Fregatten «Najadens» Undergang i Norge vakte megen Deltagelse, er rimeligt nok. Men Sorgen var ikke mindre i Danmark, skjønt det knn var et Par af Officerernes Fald, som paa den føleligste Maade berørte de herværende Kredse.

Et Udtryk fandt den almindelige Landesorg i et gribende Digt, som den dengang imge Digter Sten Stensen Blieher forfattede. Af dette ser man endnu af og til Strofer citeret; men da det som Helhed paa det nærmeste er glemt, maa det her finde Plads. Ogsaa det kan paa sin Vis tjene til at illustrere den triste Begivenhed.

Loft dit Hoved. Dovrefjeld!

Se mod Søen ud!

Paa den mørke Bølge Seiler med sit Heltefølgc Havets yngste Brud.

Skjoldmø er hun favr og prud,

Af din Æt, o Dan!

Hun med aterkø Vinger Sig om dine Kyster svinger,

Norges trygge Land!

Natten gaar fra Østea frem,

Mørket synker »ed;

Ingen Stjerner tindre,

Skyer Haanens Straaler hindre.

Taus er Nordhavs Bred.Yildo Havmand skyder sig Gjennem Havets Bryst;

Kom fra Dovres Tinde,

Kom med Eart, I Nordenvinde! Jag barn fra vor Kyst!

Havmand kommer listende Blandt troløse Skjær:

Nu er Strid i Vente,

Der er Hæder stor at bente! Skjoldmø! drag dit Sværd!

Det er lyst paa Nattens Hav, Bølgen skinner rød:

Under Lyn og Torden Brænder Himlen, ryster Jorden, — Det er Kjæmpers Død.

Kuglen kom. din ranke Mast Er paa Bølgen lagt:

Jernets Vælde knuser,

Gjennem Rifter Vandet bruser Med sin sterke Magt.

Ilden flagrer bøit i Sky:

Fra det hede Baal Møens Brudgom springer Og mod høie Havmand svinger Dødens tunge Staal!

Stræb, du djærve danske Helt!

Nu er Hevnena Stand:

Gjennembor hans Sider,

At han sønderknuset glider Ned tii dybe Bund,Alt. bvi kom du nu, o Vind!

Du est Fiendens Trøst!

Seiren den var vundet,

Over tusind Lig var fundet Veien til hans Bryst,

Dog, o Mø! du saa hans Flugfc I din Æres Stund,

Før med danske Helte Du i blodig Favn maa vrelte Dig til Havets Bund.

Saa hav Tak, du Heltehær!

Herlig var din Død:

Bølgen er din Bolig,

Men du 6 o ver sødt og rolig I «Najadens» Skjød.

Græd ei, Kvinde for din Søn!

Ei for Husbond kjær!

Slig en Død med Ære Under Kamp og Seir maa være Mer end Livet værd.

De to ombord paa «Najaden» faldne Officerer havde begge tildraget sig Omerksomhed ved glimrende Beviser paa Tapperhed.

Premierløjtnant Georg Joachim Grodtsehilling . var født i Fredriksværn 1785 og havde udmer-ket sig under Kjøbenhavns Bombardement og senere, da den engelske Orlogsbrig «Tiekler» 4de Juni 1808 i danske Farvande blev erobret afKanonbaade, som han og Premierløitnant C, Wulff førte.

Endnu mere berømt var Sekondløitnant Peter Buhl, der her i en Alder af 23 Aar fandt. Heltedøden,

Buhl, der var født i Fredericia 1789, havde 1807 som Kadet været udkommanderet paa de Kanonbaade, som under Kommandør St. A. Billes Befaling hindrede den engelske Flaade fra at bombardere Kjøbenhavn fra Søsiden. Senere var han med i en Expedition til Kalvebodstrand for at hindre Englænderne fra at opkaste et Landbatteri her. Ved denne Leilighed mistede han sin venstre Arm. Dnder Forsøget paa at overrumple den engelske Besætning paa Anholt 1811 udmerkede Buhl sig paa en fremragende Maade. Her tørnede han for første

Gang sammen med J. P. Stewart, som dengang førte Briggen «Sheldrake» og maatte udholde 3 Kvarters Kamp med Buhis Kanonbaad, før det lykkedes ham at tvinge den til Overgivelse. Efter a.t være udløst af det britiske Fangenskab deltog han i Løitnant Falsens Forsøg paa at faa ødelagt en engelsk Konvoi mellem Seirø og Hjelmen, i Paasyn af flere britiske Orlogsmænd. Ogsaa ved denne Leilighed blev Buhl saaret og taget tilfange. Han havde selv sagt, at ban under Krigen med England vilde bf i ve dræbt stykkevis.

S. S. Blicher har sat sin Yen Buhl følgende vakre Minde:Glat var din Kind, da første Gang;

Du ind i Kjæmperækken sprang;

Da mellem Mænd en Dreng du stod Og ofrede dit unge Blod;

Da uforfærdet udi Dampen Du viedes til Heltekampen.

Glat var din Kind, da første Gang I Kuglers Hvin og Sværdes Klang Dødsenglen för forbi dit Bryst Med hul og rædsom Tordenrøst;

Da første Gang du maatte bløde Udi det vrede Heltemøde,

Glat var din Kind, da første Gang Du Sværdet over Fienden svang,

Da Kuglen kom og rev din Arm,

Du Gjæve! fra din unge Barm;

Da udi Ilden ufortrøden Du liærded dig til Heltedøden.

Høit var dit Mod, da anden Gang Du ind i Kjæmpedansen sprang Da ene paa blodrøde Dæk Da standed, Seierherrens Skræk;

Da lige freidig udi Nøden Du smilende udæsked Døden.

Høit var dit Mod, da anden Gang Du over dine Brødre svang

Mod Overmagt din Kjæmpearm,

Mod Døden bød din kjække Barm; Da, eom i Storm en Eg i Dalen,

Du ene stod og stred paa Yalen.Høit var dit Mod, da anden Gang Du gjorde Briten Veien trang,

Da svag af Kræfter, sterk af Aand, Du vristed Byttet af hans Haand, Da værgeløs, men uforfærdet.

Du ene stod og mødte Sværdet.

Ild var din Sjæl, da sidste Gang I Kampen søndersplittet hang,

O Danebrog! dit stolte Flag Paa din den sidste Hædersdag. Hvor du, o Buh!! i Lyn og Torden Gik til dit Valhal over Jorden.

Ild var din Sjæl, da sidste Gang-Du Staalet over Fienden svang,

Da Luen om dit blege Lig Med Bølgen stred; mens Aanden sig Svang did, hvor mellem Verdens Poler Det lyse Stjernebæltø straaler.

Ild var din Sjæl, da sidste Gang Du under Kuglers hule Sang

Paa Danskes Vei til Ros og Magt, Sortladne Hav, har Døden smagt.

Ti! Himlen har du dig opsvunget.

Nu Buhl! nu er dit Drapa sjunget.

Saa skal din unge Slægt, o Dan!

Til Heltedød for Fødeland

Som Buhl, bin danske Kjæmpe god, Indvies aarle med sit Blod,

Og mandelig og uforfærdet Slaa eller falde under Sværdot.Öm de øvrige Officerer, som deltog i Lyng-ørslaget, skal følgende Oplysninger meddeles.

«Najadens» Næstkommanderende Kristofer Liitken blev Viceadmiral i den danske Marine, tog Afsked 1851 og døde 1857. Paul Sandholdt døde 1820 som Kapteinløitnant i den danske Marine, K. K. Zahrtmann drev det til at blive Marineminister og Viceadmiral i Danmark og døde 1853. Af «Laalands» Officerer døde A. Krieger som dansk Kommandør, Kristian Fredrik Kraft 1823 som dansk Kapteinløitnant, Gabriel Hesselberg 1877 som forhenværende norsk Kontreadmiral og J. C. Duntzfeldt afgik 1817 som Sekondløitnant. Af «Samsøs» Officerer døde F. Grodtsehilling 1820 som dansk Marinekaptein, Hartvig Caspar Christie 1870 som forhenværende norsk Kommandørkaptein, J. C. Smith 1853 som Kommandørkaptein og H. A, Holm som dansk Premierløitnant 1828. Af «Kiels» Officerer døde O. F. Rasch 1817 som dansk Kaptein, P. K. Petersen 1853 som norsk Kontreadmiral, og F. C. Dichmann afgik som Sekondløitnant 1815,VII.

Der findes i norske og danske Aviser for 1812 kun yderst sparsomme Efterretninger om Kampen i Lyngør Havn; — det ser næsten ud til, at man har havt overmaade megen Ulyst til at dvæle ved den ulykkelige Begivenhed, der kostede de forenede Rigers Marine og den norske Sømandstand saa svære Ofre.

Men der maa inden forskjellige Kredse hertillands have været paa Bane, hvorledes man skulde faa gjenoprettet det lidte Tab. Saaledes dukkede der snart op en noget vild Plan om at gjenoptage «Najadens» Vrag og at istandsætte det, hvorefter Fregatten atter under H. P. Holms Førerskab skulde vende sine Ildsvælg mod den britiske Røver.

Det var denne Plan, som Lyder Sagen, «den bergenske Festrimer», hilsede med et høistemt Kvæde, som staar at læse i «Budstikken» for 1812;

Du sank:, «Najade»! i det mørke Hav

Bekranst med Ærens eviggrønne Krone,

Men snart du stiger af din vaade Grav

For atter Etolt paa Bølgerne at throne.

Du. lærte Horden fra bin Vikings-Ø,

Hvorledes Dansken eSaar for Flagtits Ære;

Thi skalst du atter paa den vide Sø

Dit Danebrog saa stateligen bære.Din kjække Holm, som sled sig af din Favn

Først da du sank i blodbesprængte Bølge — — Bortsmil hans Sorg! Hans Kjækhed og lians Navn Skal smilende i Kampens Hulm Dig følge.

Favn ham igjen, den HaveÉs stolte Søn,

Hvis Trofasthed du prøvede i Nøden,

Og fryd dig ved hans Laurbærkrans saa. skjøn,

Ak, som saa mangen pryder først i Døden.

Buhl, din og Danerflagets Øienlyst-,

G r od t s c hi i li !i g — og Matrosen og Soldaten, Som ingen Aarbog nævner, men hvis Bryst

Stod klippefast en Mur for Danerstaten,

*Naj adei! dem bist paa det grønne Land Et Mindesmerke Norges Sønner sætte;

Af Danmarks Eg og Norges Gran vi flette En Krans deronij — og ved den vilde Strand Nordhavets Røst til Æols Harpeklang Skal evig synge deres Sørgesang.

Men det siger dog sig selv, at en saadan Plan, hvor ivrig den end kan have været drøftet, aldrig skulde komme til Gjennemførelse, og snart skulde Holm, for hvis Skyld det hele Arrangement vel blev sat i Scene, ogsaa være forsvunden fra Skuepladsen.

Efter «Najadens« Ødelæggelse blev Kaptein Holm udnævnt til Chef for den i Sandøsund stationerede Afdeling af Kanonflotillen. Dennes tidligere Chef havde Kapteinløitnant J. N. Muller været. Men han havde paa Grund af en haardnakket Sygdom maattet nedlægge Kommandoen, der midlertidig havde været ført af Sekondløitnant C. F. Klinck. Holm havde idenne sin nye Stilling udfoldet megen Aktivitet; men nogén ny Anledning til at maale sig med Fienden havde han ikke fimdet.

I Begyndelsen af September 1812 fik Holm efter Ansøgning Tilladelse til i private Anliggender at foretage en Reise til Kristianssand. Efter udført Erende befandt han sig den 26de i Havssund paa Tilbageveien til sin Station.

Om Morgenen den nævnte Dag mellem Kl. 8 og 9 skulde han fra dette Sted, hvor lian havde tilbragt Natten, gaa under Seil med en af de saakaldte Kommandoskøiter. Dennes Besætning bestod af Skipperen, en Kjendtmand og 4 Matroser. Som Passagerer medfulgte Kaptein Holm, Premierløitnant Seidelins Hustru med Barn og Tjenestepige og en Frøken Gaarder.

Det blæste sterkt af Sydost, og Sjøen gik temmelig høit, da Skøiten lagde ud fra Havs-sund for at drage til Helgeraaen, hvorfra Holm over Land vilde drage til Fredriksværn. Høststormen og Uveiret havde nemlig forsinket hans Reise tilbage til Stationen i mange Dage. Idet Skøiten skulde lægge Langesunds tangen forbi t negtede den at vende, og ved en uheldig Manøvre, som derefter forsøgtes, drev den ind paa Skjæret, hvor den forliste. Baaden, hvori nogle af Besætningen havde reddet sig, fyldtes og sank.

Fra Langesund, paa hvis Brygge flere var Øienvidner til Forliset, ilede straks Baade til Redning, og disse bjergede Kjendtmanden og en Matros, som endnu var i Live, og Kaptein Holmsog Frøken Gaarders afsjælede Legemer, der drev omkring paa Sjøen blandt Vragstumper, opfiske-des. Doktor Gartner, som var tilstede i Lange-sund, gjorde Oplivningsforsøg, men de var for-gjæves. Kaptein Holm bar i Døden den samme rolige Mine, som ellers altid bvilede over bans Ansigt. Man ansaa det for sandsynligt, at lian af Braad-sjøen var kastet med saadan Kraft mod Skjæret, at ban straks havde mistet Bevidstheden. Paa flere Steder af hans Legeme viste der sig blaa blodunderløbne Pletter.

Kun Kaptein Holms og Frøken Gaarders Lig gjenfandtes, men ingen andre, hverken af Mandskab eller Passagerer.

Den 2den November blev de forulykkede begravne paa Langesunds Kirkegaard. Det var en smuk, sjelden gribende Høitidelighed, Ved denne var tilstede Værftchefen i Fredriks værn, Kommandør Fabricins, Oberst Mejlænder, Kaptein-løitnanterne S. A. Bitle og J. N. Muller, Løitnant F. A. Paludan, Presten Buil o, fl.

En Beretning blev under 3die November afgiven af Chefen for den ved Jomfruland stationerede Flotilledivision, Kapteinløitnant C. C. Lous. Af denne hidsættes:

«Tvende Officerer toges til Marschaller, som gik foran Toget, derefter Hautboisterne fra Fredriks værn, som spillede en passende Marsch, saa Danerflaget vaiende paa halv Stang, derefter 6 af Byens unge Piger, hvidklædte med Kurve, hvori Kranse og Grønt, hvilket sidstestrøedes under Gangen langs efter Veien, saa Danebrogsordenens Kors paa en Pude, derefter de jordiske Levninger af den for tidligt tabte, kjække Kaptein Holm, som blev baaret af de tilstedeværende saavel Militære som Borgere, hvilke kappedes om at faa fat; saa Kisten, hvori Frøken G aarder, baaren af de vakreste Matroser ved Divisionen i hvide Skjorter, prydet med sorte Baand, saa de tvende bjergede Matroser og saa en langSviteaf de øvrigeFølgende. Toget gik i Kirken, som var prydet ved Koret med en Æreport, hvori en Medaillon saaes, hvorpaa var malet: Mod og Dyd, hædret af paaskjøn-nende Medmennesker. Dette var foranstaltet af Hr. Just TVright uden vort Vidende. Kisterne, som var omviklede af det danske Flag, sattes i Koret, 3 af de ommeldte nnge Piger stod paa hver Side og Flaget vaiede for Enden. Efterat en passende Salme var afsunget, holdt den herværende Prest en Tale, hvorefter følgende af Hr. Kommandør Fabricius forfattede Sang blev sunget:

Mei,: Være Fred med Eder alle !

Gad, din Almagt vi tilbeder,

Skjønt med Vemod vi begræder,

At aNajadena> første Mand Eeddes skal fra Skud og Brand Por at ende daadfuld Møie nær ved Havn — for Venners Øie,Forsyn ! Du alene leder Ormens Gang og Heltens Hæder.

Holm! dit kjække elskte Navn Skal frembringe Fremtid Gavn.

Fred med Dødens gjorte Bytte!

Ak! vor Kummer kan ei nytte.

Trøst de elskte, som beklager Tab af Barn, af Mand. af Fader;

Trøst den Mand, hvis ømme Viv Ofred sit og Barnets Liv.

Fred med Dødens gjorte Bytte!

Ak, vor Kummer kan ei nytte.

Samtidig med Sangen bekransedes Kisterne af ommeldte unge Piger. Toget gik i samme Orden ud, og Kisterne nedsænkedes, hvorefter Hr. Pastor Bull fra Fredriksværn deklamerede følgende af ham forfattede Ord:

Her, hvor Gravens stille Fred aig breder ud, trygt i Ly for hint vildt fraadend' Hav, ja, ved Foden af dit Tempel, store Gud! hvile skal de Venner, du os gav.

Dybt, ak! Sorgens Pil den saaret har vor Barm. bittert triller Øiets Taare ned. mat og kraftløs zitrer Vennens hulde Arm, mens den reder Edera Hvilested.

Dog — I fulgte jo Almagtens store Bud, det jo kaldte Eder hisset hen ; engang Dødens Herre, Livets gode Gud gjenforener os i Himmelen.Derefter blev Gravsangen sunget, under hvilken Tid fra de tvende Kanonchalupper, som var herinde, samt de tvende Kanonjoller, som ber er stationerede, hvilke fra Begyndelsen af laa i Frontlinie tvers over Løbet med Flag og Vimpel paa halv Stang, blev givet 7 Sørgesluid med et balvt Minuts Mellemrum mellem hvert Skud, hvorpaa Toget gik i samme Orden tilbage til Hr. Just Wright, hvor passeredes Aftenen, og blev ved Bordet af Værten udbragt nogle meget nette Skaaler i denne Anledning. Vi gjorde saaledes alt, hvad der stod i vor Magt for at hædre denne sjeldne, agtede Mand.»

Da Budskabet om Holms Bortgang naaede til Danmark, vakte det ogsaa her almindelig Deltagelse, og et Par Digtere kvad Mindesange over ham.

Den ene af disse var S. S. Blicher, der i Tilknytning til det tidligere anførte Digt om Slaget i Lyngør digtede følgende Sørgekvæde:

Græd ei, Kvinde, for din Søn! Ei for Husbond kjær!

Slig ea Død med Ære Under Kamp og Seir maa være Mer end Livet værd,

0, men græd for ham, aom her Skilles fra sin Mø!

Hun i Bølgen dukker.

Han tilbage staar og aukker Paa den grumme Sjø-Græd for Holm, den danske Helt! At paa Kampens Dag Døden barn ei rækker Og med Bu hl i Dybet trækker Paa «Najadens» Vrag!

Skjult i Taager og i Storm Kommer Døden bag:

Værgeløs ban blegner og i troløs Afgrund segner Uden Sværdeslag.

Endnu mere stemningsfuldt er det Kvæde, som B. S. Ingemann forfattede, og som henimod Aarets Udgang blev trykt i Skuespiller P. Foersoms poetiske Lommebog for 1813. I Samtiden ialfald gjorde dette megen Lykke som et vakkert og træffende Udtryk for den Sorg, som Heltens tidlige Bortgang fremkaldte.

Hvad fiendtlig Magt staar rustet imod Jorden,

At styrte ned hvad høit og skjønt fremstaaar ?

Hvad fiendtlig Haand er 'udstrakt over Norden At altid hvad den herligst har — forgaar?

Hvi ruller Bølgen længst mod Danas Strande Saa sørgelig?

Ei mere etolt igjennem eølvbiaa Vande Den dansko Havmand skvder sig.

Ved fremmed Kyst han ligger lænkebuaden,

Og selv hans Sønner ei ham løse kan,

Skjønt deres Helteblod saa tit er runden Trindt om den øde Strand.Og med det røde Banner har de etevnet Saa mangen Gang mod ulig Hagt,

Og Faderen og deres Brødre bevnet Og favnet Døden uforsagt;

Tbi naar den danske Mand i Kampen falder Da jubler ban: thi Moderlandet kalder.

I Kampen gjerne Kjæmpen dør,

Og fra ban gaar til Heltedansen:

Thi Barden om hans Urne slynger Kransen Og Pigen mod Kjærminder den bestrør.

Men naar i Muld og sorten Bølge Brat Heltelivet synker hen,

Da kan. ei Harpetoner Savnet dølge,

Da sørger Fædrelandets Ven.

Saa segned du, «Najadens* Kjæmpe!

Saa ea.nk du, Holm! i Bølgens Grav,

Og derfor kan din Bardes Sang ei dæmpe Den Sorg, som toner over Land og Hav.

Nys stod du, Danmarks sterke Ceder!

Mod Kampens Lyn urokkelig,

Nys kvad «Najaden» om din Hæder Saa glædelig.

Men nu. er det din Dødssang, Holm! hun kvæder, Nu sjunger hun saa sørgelig.

I Bølgen kysser hun dit blége Lig Og svømmer bort i vilden Hav og græder. Og se! paa Klippe og paa Strand Staar sørgende saa mangen Broder Og sukker: græd, o Fødeland!

Din bedste Søn er død, vor Moder! — Dog — rolig! — sjunger Bragis Søn — Hvo er den bedste blandt de brave ?Et evigt Navn er døde Heltes Løn,

Og Danmarks Eos staar blomstrende og skjøn Og pryder stedse friske Heltegrave.

O FædrelandI Vær stolt udi din Smerte!

Vær etolt! — Tbi bvert et Tab dig lærte,

At du bar m e g e t, som du tabe kan.

Kaptein Holm var i Aaret 1807 bleven gift med den 16-aarige Marie Heegaard, Datter af en Plantageeier i Vestindien. Efter Holms Død blev der bevilget bende under odie Januar 1813 et Gratiale paa 1500 Rdlr. Aaret efter (2den Januar 1814) blev der tilstaaet hende en Pension, stor 300 Rdlr,, og denne oppebar hun til sin Død i August 1860.

En af de Kanonbaade, der i Juli 1813 løb af Stablen i Trondhjem, fik Navnet «Kaptein Hans Peter Holm»,

Paa Holms Grav paa Langesunds Kirke-gaard reiste hans Vaabenbrødre senere en Mindestøtte.VIII.

Ved Subskription af Søetatens Officerer blev der nogeu Tid efter bekostet en Gravsten af fint Marmor, der blev lagt mellem Løitnanterne Grodt-sehillings og Buhls Grave og viste, kvor de i Lyngørslaget faldne havde fundet sit sidste Hvilested. Den bar følgende Indskrift:

«Vandrer! betræd dette Sted med Ærbødighed: tlii her hvile 75 tappre Søékrigere, hvoriblandt Ldeutenanterne G. Grodtsehilling og P. Buhl, der, alle Gud og Kongen troe, faldt Natten mellem den 6te og 7de Juli 1812, hjæmpende ombord paa Fregatten «Najaden», med britisk Overmagt.»

Men det er Synd at sige, at Lyngørs Befolkning fredede om dette simple Minde. Tvertom, Paaheden ytrede sig paa den styggeste Maade derigjennem, at Stenen blev mishandlet og sønder-slaaet, som det synes, kort Tid efter at den var bleven anbragt. Fædrelandsindede Mænd bragte da paa Bane, at der ved offentlig Subskription skulde tilveiebringes et nyt Mind es merke. Menførst i 1840-Aarene var denne saavidt fremmet, at man kunde faa det simple iEresminde istand.

Dette skulde da ogsaa blive i køi Grad tarveligt, — tarveligere maaske end nødvendigt kunde være for Tidernes Pinagtigheds Skyld. Det er en afbrukken Skibsrnast paa et firkantet Fodstykke og blev hugget af Straffanger i Akers-

5hus Fæstnings Slaveri. I dets Fundamenter indmuredes Resterne af den tidligere Gravsten, og det bærer Indskriften:

Her hviler de faldne fra

Kampdagen

ved

Lynguer den VI. Juli 1812.

Afsløringen var berammet til at finde Sted den 18de August Kl. 11 Formiddag.

Allerede Dagen i Forveien ved Middagstider, da Dampskibet med Admiral Petersen og det sømilitære Musikkorps ombord ankom til Lyngør, frembød Havnen et livligt Skue.

Tvers over Havnen, noget vestenfor det Sted, hvor «Dietator» tog Grunden, laa Orlogs-briggen «Fredriksværn» og Skonnerten «Vale» fortøiede.

To Koifardiskibe, en norsk Brig og en russisk Bark, flagede. Fra Byerne paa Kysten, Grimstad, Areudal, Riser og Kragerø, var der ankommet mange Seilbaade, der smykkede med Flag og Vimpler laa inde paa Havnen.

Det lille Strandsted var rent overfyldt af Tilreisende, hvis Antal tiltog Kvelden udefter. Hele den udslagne Eftermiddag omsværmedes Briggen af Baade, som var fulde af Folk, som lyttede til Musiken, som tonede til dem fra Dækket.Allerede ved Solopgang var den samlede Mængde paa JBenene. Det var en straalende vakker Høstdag. Allerede Kl. 8 om Morgenen var alle tilgjængelige Pladse i Nærheden af Gravpladsen optagne af forventningsfulde Tilskuere. I en samtidig Beretning om Dagens Festligheder heder det:

«Her skinnede Guds deilige Augustsol ned paa en duftende, nyslaaet grøn Plads, omgivet paa 3 Sider af terrasseformede Fj eldknatter, paa hvilke nær 2000:i:) Mennesker var leirede i maleriske Grupper, nydende det smukke Skuespil med Taarer i Øinene og Taushed paa Læben, Ingen anden Lyd naaede det lyttende Øre under Ceremoniens Pauser end den dumpe Sang af Brændingen mod Skjærene langt ude tilsøs.

Og saaledes maatte det jo være. Hundreder af Tilskuerne havde selv været Vidne til den blodige Kamp i Lyngørs Havn, havde selv seet «Dictators» Bougspryd rive Tagene af de fattige Hytter, havde selv hørt den bedøvende Larm af halvhundrede svære Kanoner, ladede med dobbelt og tredobbelt Skarp, havde selv givet en ITaands-rækning ved den første ru Forbinding af den Mængde Saarede, der skreg og jamrede under Pinen af Saar, der var blevne dobbelt smertefulde ved at gjennem trænges af det salte Søvand. Tusinder va.r der tilstede, der af Faders

og

*) Andre opgiver Tallet til 3—4000.Moders Mund havde faaet Beretningen om Slaget afpræget paa den livlige Barnefantasi, der fastholder et saadant Præg ligesaa trofast som Sølvpladen, der er bleven paavirket af den vidunderlige Daguerrotyp. Illusionen hjalp desuden nu til at opfriske Billedet. Stolte Orlogsmænd lod sit deilige Frihedsflag vaie i den friske Vestenvind; festligklædte Skarer af Søkrigere omringede Pladsen, og blandt disse saa man henstillede de faa Veteraner, der er tilbage fra hin Dag, nogle klædte i Søofficerens smagfulde og glimrende Dragt, men de fleste iførte Lodsens og den gamle Matros's simple og dog for Sømandsøiet saa smukke Klædebon. Blandt de sidste befandt sig en 70-aarig Olding, der, aldeles blind i flere Aar, havde forlangt at blive ført hertil fra det i Mil bortliggende Arendal for endnu engang at høre Kanontorden og faa Lov til at føle med de skjælvende Hænder paa Støtten, som reistes over hans faldne Skibskameraters Grave.»

Klokken 10 opmarscherede 100 Mand af Briggens og Skonnertens Besætninger under Vaaben, og sammen med Søkadetterne dannede de omkring Støtten en Firkant, der var aaben paa den Side, som vendte mod Havnen. Øverst oppe i Firkantens lukkede Ende var opstillet Musikkorpset og et Sangkor, 16 Elever fra Holts Lærerseminarium under Ledelse af cand. theol. Herman Thrane. Paa hver Side af Støtten stod en Søkadetunderoffieer som Flagbærer.

Klokken 11 kom Admiral Petersen, ledsagetaf Krigsskibenes Officerspersonale tilligemed andre Officerer af Marinen og Landetaten — ialt 18 i Tallet —, Amtmand Harboe, Sorenskriver Fabricius og andre af Egnens Embedsmænd, 4 gjenlevende af «Najadens» Mandskab samt nogle andre Veteraner, der paa Kampdagen havde gjort Tjeneste paa Briggerne og Kanonbaadene, Disse opstillede sig i en Halvkreds ved den aabne Ende af Firkanten.

Idet Musikkorpset spillede en høitidelig Sørgemarsch, traadte Presten til Dybvaag Kristian Mimster hen til Støttens Fod, fulgt af 15 unge sørgeklædte Damer med Egekranse i Hænderne.

Under Ledsagelse af Musik blev derpaa af Koret afsunget de to første Vers af følgende for Ledigheden forfattede Sang:

Mel. Yære Fred mod eder alle.

Gjennem Fredens trygge Dage Mange Aar ør lagt tilbage,

Siden denne KJippekyst Vidne var til blodig Dyst,

Førend knust »Najaden» segned,

Mange kjække her i Døden blegned.

Kun af Havets Bølger hegnet,

Ei med Bautasten betegnet,

Længe var det Hvilested,

Hvor de kjække lagdes ned;

Men skjønt usmykt Grav dem gjemte,

Deres Daad og Død ei Norge glemte.Vi, som end har friskt i Minde Dagen, uden Tegn kan finde Stedet, Kampens Offer gav Fredens Ro i tause Grav,

Som Bin Tolk for Fremtids Ætter Er det Samtid Mindestenen sætter.

Den til fjerne Fremtid bære Vidnesbyrd om Mod og Ære,

Som til Død paa Kampens Dag Freidig gik for Land og Flag!

Som et Blad i Sømand skransen, Staar den her imellem Bølgedansen.

Sterk, men simpel Støtten kneiser, Norge sine Sønner reiser,

Hver som fandt ved denne Bred Heltens Død og Gravens Fred,

Hver en Søens Søn ber eover Under friske Kvad af Havets Vover.

Derpaa holdt Presten Miinster Talen for Dagen. Hans Røst lød grei og kraftig udover den i høitidelig Stilhed lyttende Forsamling, der ikke gik glip af et eneste af hans Ord.

Han ytrede:

«Ærede Forsamling! Der er en Røst, som lyder høit fra Himmelen ! — der er et Bud, der som et Hovedbud af, hvad Herren har befalet Menneskene, med betydningsfuld Alvor lyder til Vandrerne paa Jorden; —- og det er, at Menneskene skal elske hverandre, — at hver skal søge,ei alene, hvad der er hans eget, men og hvad andres er, — at Menneskelivet her paa Jorden skal indvies til Kjærlighedens Tjeneste, Skabte i hans Billede, hvis Væsen er Kjærlighed, er Menneskene allerede i Følge sit himmelske Udspring forpligtede hertil. Endmere bliver de dette, fordi Herren har befalet det saaledes, fordi dette Buds Opfyldelse betinger deres timelige og evige Lyksalighed. Som udsprongne af et Menneskepar maa alle Jordens Beboere ansees for en eneste stor Familie, hvis enkelte Medlemmer, skjønt spredte over Landene, dog altid skal gjenkjendes — sees med Glæde — skilles med Vemod. Det var her i Tiden, at Menneskene skulde begynde at øve denne Kristendommens store Hoveddyd; det var ei med Ord alene, de skulde vise sig kjærlige, men med Gjerning og i Sandhed. Kaldede til et virksomt Liv her paa Jorden, skal de Kristne stedse have Kjærlighedsbudet for Øie og i -deres Hjerter; de skal mindes, at Guds Ord lyder til dem: «Elsk Gud over alle Ting; — du er hans Barn, hans Tjener, hans Husholder; glem ei at lade dit Hjerte søge ham, fra hvem du har alt; — og Guds Ord lyder atter : «Elsk din Næste som dig selv.» Og se, Gud kaldede Menneskene hver til sit Dagverk; han gav enhver sit Kald at, varetage, — fra Fyrsten til den ringeste Arbeider; og ban bød dem alle at være tro, — tro i hans Gjerning.

Men, mine ærede Tilhørere! hvor forskjelligeskulde ikke Virkningerne af Menneskenes Foretagender her i Tiden være? Nogle, indskrænkede til en snever Kre ds, skulde ved sin Virksomhed fornemmeligen soge at virke til dennes Gavn; andres Virksomhed skulde bære Frugter for et større An tal Mennesker; nogle skulde blive Velgjørere for hele Statssamfund. Blandt disse nævner vi Krigerne, der vover Liv og Blod for Fædrenelandet. Der gives, mine ærede Tilhøreref. i Menneskehjertet, dette skjulte virksomme Væsen i vort Indre, en inderlig Hengivenhed til det Land, hvor vi enten fødtes, og hvor vor sorgløse Ungdoms lykkelige Dage hengled, og hvor vi vokste op til Mænd, eller hvor vi som ældre indtraadte som Borgere i Statssamfundet og blev som saadanne delagtig i dets Goder. Jo større disse er, jo lykkeligere vort Fædrelands Forfatning er, desto inderligere er vor Hengivenhed og Kjærlighed til samme. Sin rette, sin store Betydning faar Fædrelandskjærligheden, hvor den fremtræder i Livet, forklaret, helliget ved Kristendommens milde Aand. Dog, det er ei Landet alene, vi elsker; ei de Egne blot, hvor ethvert Skridt minder os om lykkelige Timer, vi har tilbragt, om uforglemmelige Goder, vi har nydt; — den sande Fædrelandsven omfatter alt, hvad der angaar dette dyrebare Land, med Kjærlighed; — dog hænger hans Hjerte fornemmeligen ved dets Beboere, sine Landsmænd; dem ønskede han fortrinligen at gavne; til deres Vel ønskede han med et oprigtigt Hjerte athellige sin Tid og sine Kræfter, dem ønskede han efter Evne at forsvare og beskytte mod Vold og Uret. Det blev Krigerens Kald at værae om det elskede Fædreneland, at forsvare dets Selvstændigbed, dets Ære, dets Lykke.

Den hellige Skrift fremstiller saa ofte Freden som et stort og ønskværdigt Gode for Mennesket, og snart beskrives denne Fred som en Ro i Menneskets Indre, fremkaldt ved Tro og Tillid til den himmelske Fader, snart som et enigt og venligt Forhold til Menneskets Omgivelser som en Frugt af den kristelige Kjærlighed j — snart endelig som en Enighed mellem de forskjellige Landes Styrelser. Betragter vi Freden mellem Staterne, hvor stort et Gode maa den ikke ansees for? Hvorledes betinges ikke et Lands Fremadskriden og Velvære herved?' Det er derfor for Menneskevennen en sørgelig Betragtning at se Krigens Rædsler hjemsøge Jordens Lande og deres Beboere — sørgelig —, naar ban betænker, hvor mange Lidelser Menneskene derved paaføres, og maa han end tilstaa, at det synes, som om Folkenes Styrere i den senere Tid har lært gjennem en dyrekjøbt Erfaring at vogte sig for at tænde Krigens Fakkel, saa ved han dog, at Freden ikke er at stole paa;

— at uforudseede Begivenheder i et Øieblik kan forandre Fredens milde og gavnlige Ro til Krigens stormende og ødelæggende Bulder. Det er i Fred, man skal berede sig til Krig, saa lyder end i vor Tid fra besindige Læber Sproget, ogdet indeholder, som Ordene staar, en dyb Sandhed, I Oldtiden opbød Hærøren samtlige vaaben-dygtige norske Mænd til at værne om det elskede Fædreneland; i vore Dage kaldes en lovbestemt og en frivillig Klasse af Landets kraftigste mandlige Befolkning til dette Hverv. Det er disse, Landets Blomster, i hvis Hænder Rigets øvrige Indbyggere betror Interesser, det er deres Mod og Tapperhed, de tillidsfulde stoler paa. Betragter vi nu Krigerens Kald i Sammenligning med andre Stillinger i Livet, da vil vi finde, at gives der end de Menneskehedens Velgjørere, der ofrer Tid, Kræfter og Formue for Fædrenelandets og dets Beboeres Lykke og Gavn, saa vover dog Krigeren mest, aldenstund Livet er for Mennesket det høieste jordiske Gode, — det, for hvilket det gjerne vil bortgive alt andet. Livet vover Krigeren, — uforsagt gaar han, naar Kamptegnet lyder, did, hvor saa mange Savn og Lidelser, ja maaske Døden venter ham; han forlader Arne og Hjem og alt, hvad der er kjært og dyrebart i Verden — for maaske aldrig at gjense det mere, I Sandhed! Heltenes Færd fortjener vel at paaskjønnes af en erkjendtlig Samtid, at mindes med Kjærlighed af en taknemmelig Efterslægt, som ogsaa nyder sin Andel i de Goder, Tapperheden vandt Fædrenelandet, Og har det ei stedse været saa? Naar blev den tapre Krigers Færd upaaskjønnet, naar hans Minde glemt? Det er naturligt, at de, der oppebærer Velgjerninger, er taknemmelige derfor; —Krigeren, som ofrer det bedste, Mennesket har at give, paa den kristelige Kjærligheds Alter, nyder Hæderens Krone og Taknemmelighedens Løn, og Mindet om hans Daad udslettes aldrig.

Norge har fostret mangen en djærv Kjæmpe i sit Skjød! Fra dets Dale udginge i Oldtiden Skarer «til Ledingsfærd som til Dans», og fra dets havomkranste Kyster for Vikinger, der legende med Havets Farer «bar Norges Ry til de fjerneste Kyster.» Hint Old er svundet, men Nordens Mod og Kraft lever end i Norges Sønner, hines Ætlinge. Eller findes ikke nu de Havets raske Sønner, der, higende efter Daad, siger med Bjørn til Fridtjov:

»Havet er godt, det maa du ei negte,

Frihed og Hæder paa Havet bo,

Vide ei af den skrantne Ro.

End vil paa Bølgen jeg tumles og fegtB;

Naar jeg biir gammel, til grønnende Jord Gror jeg vel fast og som Græsset paa Enge,

Nu vil jeg fegte og kjæmpe ombord,

Nyde mit sorgfrie Væsen saa længe.»

O, mit Hjerte banker høit ved at tænke mig, at der i Farens Stund vil findes modige og tapre Mænd ogsaa nu, — lindes Helte, der ei vil agte Li.vet høiere, end at de villigen vil ofre det for Fædrelandet.

Jeg ser mig omgiven af en Skare af norske Søkrigere, der har samlet sig for at fornye Min-det om deres ulykkelige Brødre, der her under Grønsværen slumrer den sidste — Dødens — lange Søvn, — for at overvære Indvielsen af et Minde, Norrige sætter over Heltenes Grave. Jeg føler mig trøstet ved at kunne forestille mig de .Følelser, der gjennemstrømmer deres Hjerter i denne høitidelige Stund, — dog ei deres alene, ei blot de faa ældres, som deltog i hin fortvilede Kamp, og som, efterat saa mange Kampfæller er stedte til Hvile i Jordens Skjød, end gjen-vandrer; eller deres, som da tjente Fædrenelandet til Orlogs, og med Sorg spurgte deres Kameraters Lemlæstelse eller Død; — eller de yngres som af Historien kjender den sørgelige Begivenhed, som i Nærheden af dette Sted, midt for vort Blik engang fandt Sted; — men ogsaa de mange Tilstedeværendes, i hvis Øren end hin Rædselsnats Kanontorden gjenlyder.i

Derpaa gav Presten en kort og klar Skildring af den sørgelige Kamp.

Paa et Vink af Taleren faldt saa Sløret af Støtten under Kanontorden, Fanfarer og dæmpede Trommehvirvler. Mandskabet præsenterede Gevær, og de unge Damer kransede Mindet med Ekeløv og Eviggrønt.

Derpaa tog Presten atter til Orde:

«Afsløret og viet ved Kanoners Torden staar nu Mindet for de faldne fra Kampdagen ved Lyngør. Det er hugget af Granit fra Norges Fjeld, — et Symbol paa nordisk Mod og Kraft. Egnens Døtre har omvundet det med Kranse afEviggrønt, hentet fra Havets Strande; — et Tegn paa Ærens og Mindets Kranse, der ei visner. Det er 011 alvorlig og høitidelig Stund ! Der er saa meget, der minder os om Gud og Evigheden. Over os Guds deilige Himmel, hvor han, den Almægtige, throner; — under vore Fødder Støvet af vore hedenfarne Brødre, vore elskede Landsmænd, der faldt i Kamp for Fædrenelandet. I en saadan hellig Stund er det, at Menneskeaanden paa Tankens Vinger hæver sig over det Jordiske — trøster sig ved Haabet om det Himmelske og Evige. Det er, dyrebare 1 Medkristne! et helligt Haab, vi har modtaget a

Herren — Haabet om et evigt Liv hinsides Død og Grav. Dette Haab forsoner os med alt det Smertelige og Trykkende, som følger af Vandringen i dette Forkrænkelighedens Klædebon, og lærer os at lide alt og taale alt for den Herligheds Skyld, som hisset skal aabenbares. Hvad

vi her udrettede i Tro og Kjærlighed skal hisset ei være uden Frugt. «De Retfærdige skal hvile fra sit Arbeide, men deres Gjerninger skal følge dem,» Dog, det er ei alene for os selv, vi trøster os med Haabet om et andet og bedre Liv; vi haaber det ogsaa for vore Medkristne, — ogsaa for deres Skyld, som Gud bød os her at være sammen med, dem, til hvem Gud knyttede vore Hjerter i Kjærlighed; — dem, vi i Samlivets Hygge lærte at agte og elske; dem, vi med Vemod sagde det sidste Farvel, da de blegnedei Døden. Det kaldes Livets Land, det Land, hvor vi atter skulle samles. Der er ingen Smerte, ingen Taarer, ingen Strid — kun Glæde ; thi Seiren er vunden. Ogsaa de, som her under Jorden slumrer, skal engang opstaa. Livet, som de mistede i Kampen for Fædrenelandet, skal atter skjænkes dem; og hvilken en Glæde, naar de hisset til deres forklarede Bryst kan trykke deres Kampfæller, naar de atter møder dem, naar de engang skal samles i Fredens Land for aldrig mere at adskilles. Længe har vort dyrebare Fædreneland været forskaanet for Krigens Rædsler og nydt en lang Freds Velsignelser, — hvor længe det saaledes skal vare, ved aleneHan, for hvis Øie intet er skjult. Maatte Fredens Goder længe vorde vor Lod; men maatte vi ogsaa vide i Fredens stille Dage at forberede Forsvaret for vore dyrebareste Klenodier. Maatte Nordens Aand, Modets, Djærvhedens, Tapperhedens Aand stedse bo i Krigerens Hjerte! Maatte Norges frie Orlogsflag stedse uplettet vaie fra «hine svømmende Borge», paa hvis Dæk Havets Sønner freidigen færdes! Maatte de, naar Pligten kalder dem til Kamp, vorde lykkeligere end hine Krigere, hvis Minde vi idag med Vemod feirer; — lykkelige i Kampen for Frihed, i Kampen for Fædrenelandet!!»

De tre sidste Vers af Sangen blev derpaa afsungne.

Under en livlig Marsch defilerede Briggensog Skonnertens Besætning forbi Støtten, hvorefter de gik ombord.

Men paa Pladsen omkring Støtten dannede der sig tætte Klynger: det var de gamle Lodser og Matroser, som havde været med i Slaget,'som nu for de unge Søofficerer, Kadetter og andre fremdrog sine Minder fra den blodige Hædersdag.